

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI



**YEREL SEÇİMLERDE SEÇMEN TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLER: ANKARA ÖRNEĞİ**

İzzet Burak KEÇECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Erol TURAN

EYLÜL - 2021

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Tez Hazırlama Kılavuzu'nda yer alan kurallara uygun olarak hazırladığım bu çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu projede sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir; aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İzzet Burak KEÇECİ

YEREL SEÇİMLERDE SEÇMEN TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: ANKARA ÖRNEĞİ

ÖZET

Seçimler ve seçmen davranışları, bireylerin siyasal davranışlarının anlaşılması adına bilim insanlarının üzerinde sürekli çalıştıkları ve ilgilendikleri konulardan biri olması sebebiyle önem teşkil etmektedir. Bahsedilen bu konu başlıkları seçmenleri hal ve hareketlerini, karar verme süreçlerini ve siyasal katılım düzeylerini açıklayabilecek bir nitelik taşımaktadır. Seçmen davranışı birden fazla boyutun içerisinde barındıran, aynı zamanda birden fazla unsurun etkisi altında gerçekleşen davranışlar olarak tanımlanabilir. Seçmen davranışları bilim insanlarınca ciddi bir merak konusu olmuş ve bu davranışların hangi unsurlara göre değişiklik gösterdiği araştırılmıştır. Literatür incelemesi yapıldığında bu davranışların, sosyo-ekonomik, kültürel, demografik, sosyo-psikolojik, politik birçok unsura göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada bahsedilen bu etkenlerin seçmen davranışlarını nasıl etkilediği hem teorik hem de uygulamalı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu bilgiler dikkate alındığında çalışma toplamda dört bölümden oluşmuştur. Çalışmanın ilk bölümü giriş kısmı olarak planlanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, seçmen davranışına ilişkin kavramsal çerçeve ele alınmıştır. Bu kavramsal çerçevenin içerisinde siyasal davranış, siyasal kültür, siyasal toplumsallaşma, siyasal katılım gibi kavramların açıklamaları yapılmış bu kavramların literatürde nasıl yer aldığı ve nasıl tanımlandığı anlatılmıştır. Birinci bölümün ikinci kısmında ise seçmen davranışları ile ilgili literatürde yer alan kuramlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise seçmen olarak nitelendirilen bireylerin davranışlarını etkileyen faktörler yapısal ve araçsal faktörler başlıkları altında incelenmiştir. Yapısal faktörler yerleşim yeri, din, parti bağlılığı, eğitim, cinsiyet, geçmişe yönelik oy verme, yaş ve aile olarak, araçsal faktörler ise aday, kişisel tutumlar, ekonomik unsurlar, psikolojik unsurlar ve medya olarak sıralanmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümü olan uygulama kısmında ise yukarıda bahsi geçen unsurların seçmen davranışlarına olan etkisinin tespit edilebilmesi amacıyla saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma esasında Ankara ilinde yer alan 420 seçmene yüz yüze mülakat tekniği ile anket çalışması uygulanmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler SPSS 23 Paket programı sayesinde analiz edilmiştir. İlgili analizler sonucunda bazı sorular çapraz tablolar halinde analiz edilmiş, bazı soruların ise birbirleri ile uyumları incelenmiştir. Tüm bu sonuçlar neticesinde okuyucuların ve konu ile ilgilenenlerin ileride gerçekleştirecek olan seçimler hakkında rahat yorum yapması hedeflenmiştir. Daha sonra konu ile ilgili araştırma yapacak olan kişilere ise yol gösterici bir çalışma olması hedeflenmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER: Seçmen, Seçmen Davranışı, Siyaset, Seçmen Davranışı Kuramları, Ankara

FACTORS AFFECTING VOTER PREFERENCES IN LOCAL ELECTIONS: THE CASE OF ANKARA

ABSTRACT

Elections and voter behavior are important as it is one of the subjects that scientists constantly work on and deal with in order to understand the political behavior of individuals. The subject headings mentioned have a quality that can explain the actions and movements of the voters, their decision-making processes and their level of political participation. Voter behavior can be defined as the behavior that includes more than one dimension and that takes place under the influence of more than one factor at the same time. Voter behavior has been a serious concern by scientists, and it has been investigated by which factors these behaviors vary. When the literature is examined, it has been determined that these behaviors vary according to many socio-economic, cultural, demographic, socio-psychological and political factors. In this study, how these factors affect voter behavior is discussed both theoretically and practically.

Considering this information, the study consists of four chapters in total. The first part of the study is planned as an introductory part. In the second part of the study, the conceptual framework of voter behavior is discussed. In this conceptual framework, concepts such as political behavior, political culture, political socialization, and political participation are explained and how these concepts are included in the literature and how they are defined. In the second part of the first part, the theories in the literature on voter behavior are examined in detail. In the third part of the study, the factors affecting the behaviors of individuals who are qualified as voters are examined under the headings of structural and instrumental factors. Structural factors were listed as place of residence, religion, party affiliation, education, gender, retrospective voting, age and family, and instrumental factors as candidate, personal attitudes, economic factors, psychological factors and media. In the fourth part of the study, the implementation part, field study was carried out in order to determine the effects of the above-mentioned factors on voter behavior. On the basis of this study, a questionnaire study was applied to 420 voters in the city of Ankara using face-to-face interview technique. The data obtained from the participants were analyzed using the SPSS 23 Package program. At the end of the relevant analyzes, some questions were analyzed in cross tables, and the compatibility of some questions with each other was examined. As a result of all these results, it is aimed that readers and those who are interested in the subject will make a comfortable comment about the choices that will take place in the future. It is aimed to be a guiding study for those who will do research on the subject later.

KEYWORDS: Voter, Voter Behavior, Politics, Theories of Voter Behavior, Ankara

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZ ONAY	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1.GİRİŞ	1
2.SEÇMEN DAVRANIŞI İLE İLGİLİ TEMEL UNSURLAR	2
2.1. Siyasal Davranış	3
2.2. Siyasal Kültür	6
2.3. Siyasal Toplumsallaşma	10
2.4. Siyasal Katılma	13
2.5. Seçmen ve Seçmen Davranışı Kavramları	16
2.6. Seçmen Davranışları ile İlgili Kuramlar	19
2.6.1. Normatif Model	19
2.6.2. Delege Modeli	21
2.6.3. Benzeşmeci Model	23
2.6.4. Vekalet Modeli	26
2.6.5. Mütevelli Modeli	28
2.6.6. Rasyonel Tercih Modeli	30
2.6.7. Sosyolojik Model	32
2.6.8. Sosyo-Psikolojik Model	34
2.6.9. Sezgisel Model	36
3.SEÇMEN DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	39
3.1. Seçmen Davranışlarını Etkileyen Yapısal Faktörler	40
3.1.1. Yerleşim Birimi	41
3.1.2. Din	42
3.1.3. Parti Bağlılığı	44
3.1.4. Geçmişe Yönelik Oy Verme	46
3.1.5. Eğitim	48
3.1.6. Cinsiyet	50
3.1.7. Yaş	51

3.1.8. Aile.....	52
3.2. Seçmen Davranışlarını Etkileyen Araçsal Faktörler	54
3.2.1. Aday Faktörü.....	54
3.2.2. Kişisel Tutumlar.....	56
3.2.3. Ekonomik Faktörler	57
3.2.4. Medya ve Propaganda Faktörü.....	59
3.2.5. Psikolojik Etken	60
3.3. Türkiye’de Seçmen Davranışları.....	62
4.YEREL SEÇİMLERDE SEÇMEN TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN	
FAKTÖRLER: ANKARA ÖRNEĞİ.....	65
4.1. Araştırmanın Amacı	65
4.2. Araştırmanın Önemi.....	66
4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	66
4.4. Araştırmanın Hipotezleri.....	67
4.5. Araştırmanın Yöntemi.....	68
4.6. Araştırmanın Bulguları.....	69
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	97
KAYNAKLAR	102

TABLOLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
4.1. Araştırma Verilerine Ait Normallik ve Homojenlik Test Değerleri	69
4.2. Katılımcıların Cinsiyet İtibariyle Dağılımı	70
4.3. Katılımcıların Medeni Durumları İtibariyle Dağılımı.....	70
4.4. Katılımcıların Yaşları İtibariyle Dağılımı	71
4.5. Katılımcıların Eğitim Durumları İtibariyle Dağılımı	71
4.6. Katılımcıların Meslek Gruplarına Ait Dağılımı	72
4.7. Katılımcıların Gelir Düzeylerine Ait Dağılımları.....	73
4.8. Katılımcıların Yaşamlarının Büyük Bir Kısmını Nerede Geçirdiklerine Dair Dağılım.....	74
4.9. Katılımcıların Din Konusundaki Tutumlarına Dair Analiz	74
4.10. Katılımcıların Oy Verme Davranışı Sergilerken Önemledikleri Faktöre Dair Analiz	75
4.11. Katılımcıların Oy Verme Kararlarının Zamanlanmasına Dair Analiz.....	76
4.12. Katılımcıların Siyasi Yelpazede Kendilerini Konumlandırmalarına Dair Analiz	77
4.13. Katılımcıların Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Konumlandırmalarına Dair Analiz	77
4.14. Katılımcıların Hangi Sıklıkla Seçim Bürolarına Gittiklerine Dair Analiz....	78
4.15. Katılımcıların Yerel seçimlerde Belediye Başkanlığı, Belediye Meclis Üyeliği ve İl Genel Meclis Üyeliği İçin Aynı Partiye Oy Verdiklerine Dair Analiz	79
4.16. Tüm Ölçeğin Cronbach Alfa Değeri	79
4.17. Likert Ölçeğinin Cronbach Alfa Değeri.....	80
4.18. Likert Ölçeğinin Toplam Madde Analizi.....	80
4.19. Likert Ölçeğe Verilen Cevapların Ortalamalarına Dair Analiz	82
4.20. Katılımcıların Cinsiyetleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki	84
4.21. Katılımcıların Medeni Durumları ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki	85

4.22. Katılımcıların Yaş Düzeyleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki	85
4.23. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki	86
4.24. Katılımcıların Meslekleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki	87
4.25. Katılımcıların Meslekleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki Gabriel Testi Tablosu	88
4.26. Katılımcıların Gelirleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki	88
4.27. Katılımcıların Gelirleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki Gabriel Testi Tablosu	89
4.28. Katılımcıların Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Yeri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki	90
4.29. Katılımcıların Kendilerini Konumlandıkları Siyasi Yelpazedeki Yer ile Seçmen Algısı Arasındaki ilişki.....	91
4.30. “Katılımcının Cinsiyeti” Ve “Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?” İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması.....	92
4.31. “Hayatınızın büyük kısmını aşağıdaki yerleşim merkezlerinden hangisinde geçirdiniz?” Ve “Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?” İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması	93
4.32. “Eğitim Durumunuz” Ve “Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?” İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması..	94
4.33. “Hanenizin aylık toplam geliri ne kadardır?” Ve “Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?” İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması	95
4.34. “Siyasal yelpazedeki konumunuz neresidir?” Ve “Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?” İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması	96
5.1. Hipotez Geçerlilik Tablosu	98

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

GKY	Geleneksel Kamu Yönetimi
YKY	Yeni Kamu Yönetimi
SM	Sosyal Medya
TDK	Türk Dil Kurumu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

1. GİRİŞ

Özellikle demokrasi ile yönetilen, demokrasinin bireyler tarafından fazlasıyla hissedildiği toplulukların esas noktalarının seçme ve seçilme haklarını ellerinde bulundurmaları olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. Bu denli gündemde olan bir konunun siyaset bilimciler tarafından sürekli ve değişimlere paralel bir şekilde çalışılması şaşıracak bir durum değildir. Bugün bilim dallarının hemen her birinde seçim ve seçmen davranışları inceleme başlıklarından birisi olarak görülebilmektedir. Tabii ki esasında siyaset biliminin temel konuları arasında yer aldığı söylenmelidir. Seçmenlerin hangi unsurlara göre, hangi teoriler altında oy verme davranışlarını gerçekleştirdikleri yalnızca bilim insanları tarafından değil siyaset içerisinde bulunan diğer bireyler tarafından da merak edilmektedir.

Seçmen davranışlarının birçok unsura göre şekillendiği dikkate alındığında, bilim insanları bu unsurları bazı genel başlıklar altında toplamaya karar vermişlerdir. Bu başlıklar, kültürel, dini, siyasi, sosyo-psikolojik unsurlar şeklinde sıralanabilmektedir. Görüleceği üzere birden fazla unsur seçmen siyasal davranışlarını etkilemektedir. Ayrıca seçmenlerin oy verme davranışlarını gerçekleştirirken nelerden etkilendikleri de bazı yaklaşımların inceleme konusu olmuştur. Bu yaklaşımlar, Normatif Model, Delege Modeli, Benzeşmeci Model, Vekalet Modeli, Müteveli Modeli, Rasyonel Tercih Modeli, Sosyolojik Model, Sosyo-Psikolojik Model, Sezgisel Model şeklinde sıralanabilmektedir. Her bir yaklaşım çalışmanın ilerleyen kısımlarında çok daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır (Teyyare ve Avcı, 2016: 51-76).

Demokrasinin toplumlarda giderek gelişmesi ve bireylerin demokrasiye atfettikleri değerlerin giderek artması siyasal katılma, siyasal davranış, seçmen gibi kavramların da değerlerinin giderek artmasına neden olmuştur. Özellikle 20. ve 21. Yüzyıl'da bu kavramlar bilim insanları tarafından daha detaylı bir şekilde incelenmeye başlanmıştır (Tekin, 2009: 3). Seçmen davranışlarının ne olduğunun daha iyi ve net bir şekilde anlaşılabilmesi adına seçmen davranışı ile ilgili kavramların daha net bir biçimde ifade edilmesi gerekmektedir. Çalışma esasında ise bu kavramlar Siyasal Davranış, Siyasal Kültür, Siyasal Toplumsallaşma, Siyasal Katılım, Seçmen ve Seçmen Davranışı şeklinde sıralanabilmektedir.

Bu çalışma esasında asıl ulaşılmak istenen yerel seçimlerin özelinde seçmen davranışının etkileyen unsurların tespit edilmesi olarak özetlenebilir. Bu unsurlara ulaşabilmek adına ise çalışmanın ilk bölümünde seçmen davranışının ne olduğunun anlaşılabilmesi adına yukarıda bahsi geçen kavramlar açıklanmıştır. Çalışmanın ilk bölümünün ikinci kısmında ise seçmen davranışlarının açıklayan yaklaşımlar veya modeller ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü ise bilim insanlarının çoğunluğu tarafından kabul edilmiş ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ele alınmıştır. Burada bu faktörler yapısal ve araçsal faktörler olmak üzere iki alt başlıkta toplanmıştır. Çalışmanın buraya kadar olan kısımları ilgili alan yazın incelenerek ve çoğunluk tarafından kabul edilen bilgilere dayanmaktadır.

Çalışmanın son kısmı olan saha çalışması bölümü ise literatürde daha önce kabul görmüş geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmış bir ölçek yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu lek Ankara ilinde yer alan yerel seçimlerde oy kullanmış veya kullanabilecek kişilere uygulanmıştır. Bu sayede seçmen olarak nitelendirilen bu bireylerin yerel seçimler özelinde oy verme davranışlarını gerçekleştirirken hangi faktörlerden etkilendiği, hangi yaklaşımlara göre oy verdiği anlaşılmaya çalışılmıştır. YSK tarafından yayınlanan güncel veriler incelendiğinde Ankara ili içerisinde yaklaşık 4 milyon seçmenin var olduğu tespit edilmiştir. Bu sayıda bir evrene sahip bulunduğunda ise örnekleme sayısında yeter sayının 420 olduğu ilgili literatür taraması sonucunda tespit edilmiştir. Yüz yüze anket tekniği sonucunda elde edilen veriler ise SPSS paket programı ile analiz edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen bilgiler dikkate alındığında bir sonraki bölümde seçmen davranışı ile ilgili kavramlar detaylı bir şekilde ele alınmış ve açıklanmıştır.

2. BÖLÜM SEÇMEN DAVRANIŞI İLE İLGİLİ TEMEL UNSURLAR

2.1. Siyasal Davranış

Siyaset bilimi özellikle de konu seçmen olduğunda en önemli kavramlardan biri bireylerin siyasal davranışları olarak kabul edilebilir. Siyasal davranış kavramı fazlasıyla geniş kapsamlı ve birçok bilim dalı ile ilişkilendirilebilen bir kavram haline gelmiştir. Aristo ve Platon gibi önemli düşünürler insanları genellikle düşünen bir hayvan olarak tanımlamaktadırlar. Günümüzde var olan iktidar mücadeleleri, iktidara sahip olma istekleri, bireylerin siyasal iktidarı elde etme dürtüleri birçok eylem ve davranış sonucunda ortaya çıkmıştır. Siyasal hayat ise bu istek ve davranışların birleşimi neticesinde ortaya çıkan bir alan olarak tanımlanmaktadır (Dursun, 2008: 207).

Kitlesel iletişim araçlarının çok fazla olmadığı veya yaygın olarak kullanılmadığı dönemlerde, bireylerin doğal olarak bilgiye ulaşmaları da fazlasıyla zorlu bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu bilgiye erişimde yaşanan zorluklar bireylerin akılcı bir şekilde karar alma davranışlarını da zorlaştırmaktadır. Günümüz ise bunun tam aksi bir şekilde tanımlanmaktadır. Doğru bilgiye hızlı bir şekilde ulaşmanın birçok farklı ve kolay yolu bulunmakta ayrıca artık bireyler kişisel çıkarlarını ve isteklerini çok daha rahat bir şekilde dile getirebilmektedirler. Ayrıca günümüzde seçim dönemlerinde fazla katı uygulamalara da yer verilmemektedir (Akın, 2012: 6).

Siyasal davranış bilim insanları tarafından, bireylerin içerisinde yer aldıkları siyasal toplum tarafından yansıtılan etkilere istinaden kişilerin bu etkilere göstermiş oldukları tepkiler şeklinde tanımlanabilmektedir (Dursun, 2008: 213). Literatür incelendiğinde siyasal davranış ile ilgili çalışmaların siyaset bilimini inceleyen tarihsel, normatif ve betimleyici çalışmalara bir eleştiri olarak çıktığı ve son 30-40 yıl içerisinde fazlaca gelişim gösterdiği kabul edilebilir (Çam, 1995: 165-166).

Siyasal davranış ile ilgili bilimsel çalışmalar daha önce de bahsedildiği üzere tarihsel yönetime bir eleştiri olarak çıkmış ve ilk çıkış yılları 1900'lü yılların başına denk gelmiştir. Bu tarihte çıkmasının nedeni ise grup davranışlarının saptanabilmesi adına

yapılan incelemelerdir. Daha sonrasında ise giderek hız kazanan bir ilgi alanı haline gelmiştir (Özer ve Meder, 2008: 5).

Literatürde yer alan bir diğer tanımlamaya göre siyasal davranış kavramı, bireylerin veya örgütlerin belirli siyasal olaylar karşısında takınmış oldukları tavırlar veya bu olaylara cevap vermek adına gerçekleştirmiş oldukları eylemler bütünüdür (Öztekin, 1993: 183). Yapılan her iki tanımda aslında birbirlerinden çok farklı anlamlar içermemektedir. Siyasal davranış aslında bireylerin siyasete olan tepkilerini gösterme, siyaset karşısında kendilerini ifade edebilme biçiminin kendisidir. Bireyler kendileri ile ilgili kararları alma gücüne ve siyasal iktidara sahip kişilere tepki gösterebilmeleridir. İşte bu göstermesi gereken tepkileri siyasal davranışları ile dile getirmektedirler.

Siyasal davranışlar birden fazla unsur tarafından da etkilenmektedirler. Siyasal davranışlar hem bireysel faktörlerin hem de dış olguların etkisi altında ortaya çıkmakta ve değişim göstermektedir. Siyasal davranışlar incelendiğinde tek bir unsura göre oluşmadığı anlaşılabilmektedir. Buna göre siyasal davranışların oluşumunda kişisel tutumlar, bireyin karakteri, bireyin karar alma veya davranış gerçekleştirme esnasındaki ruh hali gibi bireysel etmenlerin yanı sıra hem ulusal hem de uluslararası gündemde yer alan olaylar, bireylerin yetişmiş olduğu çevre, tarihsel arka plan, gibi dış faktörlerde etkili olmaktadır. Tüm bu unsurlar bireysel siyasal davranışlarının temellenmesine, siyasal bazda katılım düzeyine ciddi etki etmektedir (Akın, 2012: 7).

Tüm bu yapılan tanımlamaların ve etki eden unsurların açıklanmasının ardından bazı farklı siyasal davranış türlerinin var olduğundan da bahsetmek gerekmektedir. Bu siyasal davranış türleri, belirli bir takım siyasal örgütlerde çalışma, bahsedilen siyasal örgütlere üye olma, siyasal örgütleri istenilen düzeyde destekleme, belirli bir siyasi görüşe sahip olma ve oy verme davranışını gerçekleştirme şeklinde yüksek davranış eğiliminden, düşük davranış eğilimine göre sıralanabilmektedir (Avşar, 2002: 10). Bu davranış eğilimleri aynı zamanda bireylerin siyasal katılma düzeyleri hakkında da bazı ipuçları verebilmektedir.

Siyasal davranış ile ilgili yapılan bir diğer tanımlama ise, geleneksel ve modern olaylara karşı bireylerin ve örgütlerin göstermiş oldukları tepkiler şeklinde ifade edilmiştir (Öztekin, 2014: 244). Bu tanımlama diğer tanımlarla eş anlamlı gibi gözükse de aslında siyasal davranışın yalnızca bireylere ait olmadığını, örgütler tarafından da siyasal davranış sergilendiği içermesi bakımında farklılaşmaktadır. Örgütlerin davranışları da siyasal davranışlar içermektedir. Çağdaş demokratik toplumlarda bu rolü üstlenen örgütler ise siyasal partiler olarak adlandırılmaktadır. Her bir siyasal partinin farklı kesimlerin isteklerini duyurmak amacıyla kuruldukları düşünüldüğünde bu tanımın doğru bir ifade olduğu yorumu yapılabilmektedir. Bu ifadeler dikkate alındığında siyasal davranış ve partilileşme siyasete olan katılımı sağlayabilmek adına birbirlerini yüksek oranda etkilemektedirler (Özbudun, 1979: 26-28).

Siyasal davranış kavramı tüm davranışlar dikkate alındığında siyaset ile ilişkisi en yüksek düzeyde olan davranış türü olarak kabul edilmektedir. Siyasal davranış aynı zamanda siyasal toplumsallaşma ile sürekli bir ilişki ve gelişim içerisinde. Siyasal davranış ile ilgili en önemli kavramlardan diğeri ise bahsedildiği üzere siyasal katılımdır. Siyasal katılımın ve seçmen davranışlarının daha rahat anlaşılabilmesi adına siyasal davranış kavramının net bir şekilde tanımlanmasının yapılması gerekmektedir. Siyasal davranışları söz konusu olduğunda aile, gelir durumu, meslek, bireyin sahip olduğu sosyal statü, bilgiye erişim hızı, yaş gibi unsurlar farklılıklar ortaya çıkarabilmektedir. Örnek olarak gelir düzeyinin artışı siyasal davranış düzeyini arttırırken, bilgiye erişim hızının düşüklüğü siyasal davranış veya katılım düzeyini düşürebilmektedir. Siyasal davranışların siyasal toplumsallaşmanın bir neticesi olarak da ortaya çıkmış olabileceği unutulmamalıdır (Eyidiker, 2019: 704-719).

Tüm bu yapılan açıklamalar dikkate alındığında unutulmaması gereken noktalardan biri de bilim insanları tarafından elde edilen ampirik bulguların kesin olmayan ifadeler olarak literatürde yer aldığıdır. Siyasal davranış yalnızca katılım oranı ile ilgili değildir, bunun yanı sıra siyasetin içerisinde yer almanın veya siyasete katılmanın seçmenler açısından ne ifade ettiğini anlatmaktadır. Bireylerin davranış sergileme oranlarının düşük veya yüksek düzeylerde olması, seçmen memnuniyeti

açısından da fikir vermektedir. Bu memnuniyet hem siyasal davranışın faydasına hem de siyasi faaliyetlere katılım motivasyonunun artmasına neden olmaktadır (Koçak, 2002: 96-103).

Yapılan bu açıklamaların ardından seçmen davranışı ile ilgili önemli kavramlardan bir diğeri olan siyasal kültür kavramı ele alınacaktır. Siyasal kültür kavramının aynı zamanda siyasal davranış ile ciddi bir ilişki içerisinde olduğu da unutulmamalıdır. Siyasal kültür siyasal davranışın hangi düzeyde, nereye doğru ve nasıl gerçekleşebileceğinin temel belirleyicileri arasında yer almaktadır (Eyidiker, 2019: 704-719).

2.2. Siyasal Kültür

Bilim adamları ve ilgili alan yazına bakıldığında siyaset bilimi ilişkilendirilen önemli kavramlardan bir diğeri siyasal kültür kavramıdır. Bu kavram bireylerin aile, gelenek, görenek, siyasetle ilgili olan alışkanlıkları açıklaması bakımından önem teşkil etmektedir. Birçok bilim insanı kavram ile ilgili açıklamalarda bulunsa dahi üzerinde fikir birliği yapılmış bir tanımlamadan bahsetmek pek mümkün değildir.

Siyasi kültür kavramı siyaset bilimi içerisinde yer alan günümüz açısından en popüler kavramlardan bir tanesidir. Bu kavram bir yandan tartışmalı diğeryandan ise kafa karıştırıcı bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Kavramın ilk olarak alan yazında yer alması 1970'li yılların sonlarına doğru gerçekleşmektedir. Son yıllarda ise kavram ile ilgili tartışmalar tekrar gün yüzüne çıkmıştır. Kavramın yazılı ve görsel basında yer alan kişiler tarafından da son yıllarda sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Aslında siyasal kültür kavramı tek bir başlık altında ele alınamayacak kadar geniş bir konudur (Welch, 1993: 1). Fakat bu çalışma gereği kavram ile ilgili açıklamalara bu başlık altında yer verilecek ve önemli noktalarına vurgu yapılacaktır.

Siyasal kültür kavramının tanımlamasına geçilmeden önce düşünürler tarafından kültür kavramının nasıl tanımlandığının anlaşılması gerekmektedir. Kültür, bir toplumu niteleyen tekniklerin, faaliyetlerin, davranışların, yaşam tarzlarının, adetlerin, geleneklerin, alışkanlıkların tamamı olarak tanımlanmıştır (Duverger, 1984: 80). Bu tanımdan yola çıkılarak geniş çaplı bir siyasal kültür tanımı ise, bir

toplulukta yer alan otorite, sorumluluklar, bireysel haklar, eğitim ve öğretim sistemi, aile yapıları, siyasi otorite unsurlarının tamamı şeklinde yapılabilir (Robertson, 1986: 263-264).

Diğer bir siyasal kültür kavramı tanımı ise, siyaset bilimi/literatürü içerisinde yer alan irili ufaklı boşlukların doldurulmasında bir araç, şeklinde yapılmıştır. Bireylerin hangi siyasi yönelimlere eğilim gösterdiği, bireysel eğilimlerin sistem özellikleri ile ilişkilendirilmesine imkan tanımaktadır (Almond and Powell, 1966: 51-52).

Bir başka bilim insanına göre Siyasal kültür, siyasal dünyayla ilgili varsayımlardan oluşmaktadır. Bir kişi kendi kolektifinde yaygın olarak paylaşılan varsayımlara göre hareket ederse, meşru bir siyasi aktör olarak isimlendirilmektedir. Politik oyunun doğası gereği uygun davranış biçimleri, hedefler ve stratejiler hakkında oldukça farklı görüşlere sahip bir birey siyasal kültür ile farklılıkları yönünden bütünleştirilebilir (Elkins and Simeon, 1979: 127-145).

Türk siyaset bilimcilerden biri olan Yayla (2008)'e göre ise siyasal kültür, genel manada kültür kavramının bir parçası olan, toplum içerisinde yer alan bireylerin siyasetle ilgili olan kurum ve durumlarla ilgili olan olaylara psikolojik yaklaşımını ifade etmektedir. Bireylerin politik süreçlere, durumlara, olaylara, değerlere karşı takınmış oldukları tavırları, hisleri, bu olaylar hakkındaki bilgileri siyasal kültürün konusu içerisinde yer almaktadır (Yayla, 2008: 207).

Tüm bu tanımlamalardan yola çıkıldığında bilim insanlarının birbirlerinden çok farklı tanımlar yapmadığı, bazı farklı unsurları siyasal kültür kavramının içerisine dahil ettiği görülebilmektedir. Siyasal kültür kavramının literatürde yaygın olarak kullanımından önce Almond ve Verba çok fazla katılımcının içerisinde yer aldığı bir araştırmaya imza atmışlardır. Bu araştırma siyasal kültürün, siyasal rejimler ve demokrasi kavramları ile ilişkisini konu almıştır. Almond ve Verba yapmış oldukları araştırma neticesinde üç farklı siyasal kültür modelinin var olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunlar daha geleneksel bir yapıyı içeren dinsel siyasal kültür, otoriter ve daha merkezci bir anlayışı savunan bağımlılık siyasal kültürü, son olarak ise daha demokratik ve katılımcı bir anlayışı savunan katılımcı siyasal kültürdür. Bu araştırma

neticesinde aynı zamanda siyasal kültürün siyasal yapının istikrarını korumaya yardımcı bir kavram olduğun da ortaya çıkarılmıştır. İkinci ve önemli olan bir diğer bulgu ise bu siyasal kültür kavramlarının toplumlarda tek başlarına yer almadığıdır. Genellikle toplum yeni bir siyasal kültür modeli ile tanışmakta fakat eskisini tamamen silmemektedir. Bu sebeple toplumlar birden fazla siyasal kültür yapısını aynı anda içerisinde barındırabilirler (Kışlalı, 1992: 90).

Bu siyasal kültür tiplerinin hemen hiçbirinin tamamen demokrasi ile ilgili olmadığı da söylenmesi gerekmektedir. Özellikle az gelişmiş ülkelerde var olan siyasal kültür, katılımcı olan halkın kendisi hakkındaki fikirlerinin düşük olduğu, daha çok siyasal sistemin çıktılarına odaklanan, otoriter bir hükümet beklentisi içerisinde olan siyasal kültür anlayışı olarak tanımlanmaktadır. Bu sebeple Almond ve Verba daha fazla katılımcılığa vurgu yapan, bu siyasal kültür tiplerinin her birinden biraz pay alan yurttaşlık kültürü (civic culture) anlayışını ortaya atmıştır. Yurttaşlık kültürünün (civic culture) demokrasi ile çok daha fazla ilişkili olduğunu savunmaktadır (Çalışkan, 2018: 51-70).

Farklı araştırmacılar siyasal kültürün kendisine ulaşabilmek adına hangi kaynaklardan beslendiğini anlamaya çalışmışlardır. Birçok araştırmacıya göre siyasal kültürün kaynakları farklılıklar göstermektedir. Çalışma esasında üzerinde fikir birliği yapılmış kaynaklara yer verilmiştir. Bu kaynaklar, toplumsal ve bireysel kaynaklar, siyasal kaynaklar son olarak ise, psikolojik kaynaklardır (Türedi, 2018: 31).

Toplumsal ve bireysel kaynaklar, siyasal kültürün toplumda var olan değer ve yargılardan uzak olmadığını hatırlatmaktadır. Siyasal kültür ile toplumun öz kültürü birbirleri ile ilişki içerisinde bulunmaktadır. Siyasal kültür kavramı toplumsal kültür ve bireysel kültür ile ayrı tutulamayacak derecede önem teşkil etmektedir. Siyasal kültürü etkileyen toplumsal kültür unsuru içerisinde yer alan faktörler, kişinin yetiştiği aile, çevre, okulda veya iş ortamında edindiği arkadaşlar, bireysel anlamda edindiği tecrübeler, bireysel tercihleri şeklinde sıralanabilmektedir. Tüm bu sayılan unsurlardan yola çıkılarak toplumun içerisinde var olan kültürden etkilenen ve ona

etki edebilen birey bu deneyimlerini var olan toplumsallaşma araçları sayesinde elde etmektedir (Türedi, 2018: 31-35).

Siyasal kaynaklar bireylerin siyasal kültür oluşumuna etki eden aynı zaman meşruiyet sağlamak adına siyasal iktidarların varlığını muhakkak kabul etmesi gereken kaynaklar arasında yer almaktadır. Siyasal kültürün oluşumunda büyük pay sahibi olan siyasal kaynaklar arasında ulus devletin inşa edilme süreçleri, toplumun fertlerinin farklı toplumsallaşma süreçlerini yaşaması, farklı alt siyasal kültürler ile ilgili ortaya çıkan sorunlar, aksamaya neden olan toplumsallaşma anlayışları, devletlerin yaşamış oldukları rejim değişiklikleri sayılabilmektedir (Türedi, 2018: 42).

Psikolojik kaynaklar, aslında siyasal kültür kavramı var olduğu ilk günden bu yana psikoloji ile yakın ilişki içerisinde. Nedeni ise siyasal kültürün bireylerin duyguları ve inançları ile yakın ilişki içerisinde olmasıdır (Verba, 1965: 515). Siyasal kültürü etkileyen siyasal kaynaklar bireyin kendini yeterli hissetme duygusu, bireyin güven ve güvensizlik duygusu, bireylerin kaynaklara ulaşabilme duygusu şeklinde sıralanabilmektedir. Tüm bu duygular dikkate alındığında siyasal kültür ve psikoloji arasındaki yakın ilişki daha anlaşılabilir bir hale gelmektedir. Bu sebeple son yıllarda psikopolitik kavramı fazlasıyla bilim insanlarının gündeminde yer edinmiştir (Türedi, 2018: 42-48).

Tüm bu açıklamalardan yola çıkıldığında siyasi kültür siyaset ile ilgili olan olaylar ve olayların etkilediği bireyler arasında bir bağlaç görevi yapmaktadır. Bireylerin davranışları ise bu kültürün yorumlanma şekline göre değişiklik göstermektedir. Yapılan bu yorumlar ise bireyler tarafından elde edilmiş deneyim ve araştırmalara göre yapılmaktadır. Demokrasi ile yoğrulmuş ülkelerde var olan standartlar siyasal kültürün anlamlı bir şekilde var olmasını sağlamaktadır. Demokratik bir sistemin varlığı ve devam etmesi vatandaşların siyasal kültüre olan aidiyetlerini arttıracaktır (Eyidiker, 2019: 704-719). Bu sayede seçmen davranışları daha anlaşılabilir ve tahmin edilebilir bir hal alabilecektir, yorumu da yapılabilir.

2.3. Siyasal Toplumsallaşma

Bireylerde tıpkı topluluklar gibi kendi varlıklarının devam ettirebilmek adına kendilerini yeniden üretmekte, davranış biçimlerini yenilemekte ve bireysel etkinliklerini geliştirmektedir. Sergilenen bu davranışlar sayesinde kendi varlıklarını nesiller boyu aktarabilmektedirler (Kaya, 1985: 17). Toplumsallaşma kavramı içerisinde yer alan ve siyaset bilimi literatürüne yerleşmiş olan siyasal toplumsallaşma kavramı ise bireylerde var olan siyasal inanç, değer ve yargıların topluluklardan tarafından insanlara öğretilmesini anlatmaktadır (Kışlalı, 2008: 118).

Siyasal toplumsallaşma ile toplum içerisinde yer alan bireylerin kendi varlıklarını devam ettirmeleri de sağlanmaktadır. Siyasal tutumların sosyal süreçler ile bireylere koşullandırılmaları arasında bir ahenk söz konusudur. Toplum tarafından bireylere dayatılan baskılar, istekler siyasal davranışlar sergilendiğinde ortaya çıkabilmektedir. Böylece bireylerin sergilemiş oldukları siyasal davranışlar toplum ile bütünleşmiş bir hal alırlar. Buradan yola çıkıldığında ise siyasal toplumsallaşma herkes için zorunlu, olması gereken, olması şaşırtıcı olmayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Baykal, 1970: 150-151).

Bireylerin içerisinde yer almış oldukları hem sosyal hem de fiziki çevre bireylerin siyasal hayatlarıyla ilgili olan yargılarını, tutumlarını, değerlerini, davranış biçimlerini nasıl şekillendirdiklerine dair cevaplar vermektedir. Bu cevapları bulmanın yolu ise bireyin siyasal toplumsallaşma süreçlerinin detaylı bir şekilde ele alınmasıdır. İnsanların yaşadıkları toplumsal hayatta siyasal katılımlarını hangi boyutlarda gerçekleştirdiklerini, hangi araçlardan ve unsurlardan etkilendiklerini anlayabilmek siyasal toplumsallaşma kavramı ile ilgilidir. Bireylerin siyasal hayatta hangi konumda yer aldığını tespit edebilmek, bireyin siyasal toplumsallaşma süreci ile doğrudan ilgilidir (Dursun, 2002: 217-220).

Siyasal toplumsallaşma kavramının üzerine yapılan ilk çalışmalar ve kavramı tanımlama girişimleri Laswell tarafından gerçekleştirilmiştir. Laswell tarafından literatüre kazandırılan Psikopatoloji ve Politika isimli yayında siyasal

toplumsallaşma kavramı psikanalitik bir şekilde ele alınmıştır. Tek başına siyasal toplumsallaşma kavramını çalışan bilim insanı ise Lipset'dir (Metin, 2016: 221-267).

Alkan (1979)'da da aktarıldığı üzere Greenstein tarafından siyasal toplumsallaşma kavramı bazı sınıflandırmalara tabii tutulmuş ve aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

-Yaşça küçük olan bireylerin yani çocukların siyasal davranışlarının ve eğilimlerinin incelenmesi çalışmaları

-Şu an var olan kuralların ve davranışların nasıl kazanıldığına araştırılması

-Bireylerin yaşamlarının herhangi bir evresinde ortaya çıkan siyasal öğrenme davranışları

-Toplumsallaşma etmenlerinin yanı sıra bireylerin davranışlarının da göz önüne alınmasıyla ortaya çıkan incelemeler, adı geçen bu süreçler ve bu süreçlerde ortaya çıkan davranışlarının incelenmesi siyasal toplumsallaşma kavramının açıklanmasında yardımcı olan unsurlardır.

Aslında tüm açıklamalar dikkate alındığında siyasal toplumsallaşma sürecinin, bireylerin toplum ve topluluk olarak yaşadığı her yerde var olduğu söylenebilir. Gerçek hayatın siyaset bilimiyle ve kendisiyle fazlasıyla ilgili olduğu gerçeği kabul edildiğinde siyasal toplumsallaşma kavramı, toplumsallaşma kavramının bir alt boyutu olarak görülmektedir. Siyasal toplumsallaşma kavramı Toplumsal çevre ve siyasal çevre ile insanlar arasında tüm hayatları boyunca devam eden, doğrudan veya dolaylı bir etkileşim neticesinde bireylerin siyasal hayatla ilgili görüşlerinin, davranışlarının, değerlerinin, yargılarının oluşumudur (Alkan, 1979: 8).

Literatür incelemesi yapıldığında bilim insanlarının siyasal toplumsallaşma kavramı ile ilgili bazı kuramları ortaya attığı görülmektedir. Bu kuramlar yaygın bir şekilde üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlardan birincisi, psikanalitik yaklaşımdır. Psikanalitik yaklaşım siyasal toplumsallaşmanın bireyin yaşam evrelerine göre değiştiğini savunmaktadır. En önemli evre ise çocukluk evresi olarak tanımlanmıştır. İnsanların siyasal hayatta gerçekleştirmiş oldukları davranışların bu dönemde elde

ettikleri tecrübelerle dayandığını ifade eden yaklaşımdır. Bu yaklaşımın ortaya çıkmasının ardından toplumsal ve siyasi olayların ele alınmasında bireysel özellik ve sorunların fazla ön planda olması yaklaşımın eleştirilmesine neden olmuştur. Bir diğer kuram işlevselci yaklaşım kuramıdır. Bu kurama göre siyasal toplumsallaşmanın esas amacı ihtiyaçların karşılandığı yapıların devamlılığını sağlamaktır. Bu yaklaşıma göre istek ve ihtiyaçlar sistemin girdileri, kararlar, kurallar, faaliyetler ise sistemin çıktılarıdır. Son yaklaşımın adı ise çatışmacı yaklaşımdır. Çatışmacı yaklaşım, siyasal toplumsallaşmanın toplumsal farklılıklardan, farklı siyasal isteklerden ortaya çıktığının savunmaktadır. Birey içerisinde olmadığı farklılıklara karşı çatışmacı bir tavır izler ve siyasal davranışları bu tavırlara göre farklılaşır (Metin, 2016: 221-267).

Siyasal toplumsallaşma kavramının hangi kuramlar ile geliştiğinin açıklanmasının ardından siyasal toplumsallaşma sürecinin evrelerinin de incelenmesi faydalı olacaktır. Siyasal toplumsallaşma sürecinin aşamaları Dennis tarafından dörde ayrılmıştır. Bu aşamalardan ilki bireyin çocukluk dönemlerinde bir otoritenin varlığını anlamlandırma olarak tanımlanan siyasallaşma süreci, ikincisi, kişinin anlamlandırdığı otoriteyi kişi veya kişiler ile tanımlamasını ifade eden kişiselleştirme süreci, üçüncüsü, belli kişiler ile tanımlanmaya çalışılan otoriteye üstün güç ve özelliklerin atfedilmesi şeklinde tanımlanan idealleştirme süreci, son olarak ise siyasal otoritenin veya unsurların kurumlaşmış bir varlık haline getirilmesi olarak tanımlanan kurumlaştırma sürecidir (Erzen ve Yalın, 2011: 49-61).

Şu an var olan siyasal sistemlerin her biri, mevcut siyasal düzenlerini koruyabilmek adına bireyleri istedikleri gibi davranışlar sergilemeye itmektedirler. Tüm siyasal sistemler özellikle genç üyelerine istedikleri yönelimi kazandırırken eski üyeler ise gençlikte kazanmış oldukları davranışları sergilemektedir. Bu açıklama ise bize siyasal davranışlarda yaşın ve çocukluk döneminin etkisini tekrar izah etmektedir (Erzen ve Yalın, 2011: 49-61). Her ne kadar çocukluk dönemine bilim insanları tarafından vurgu yapılırsa dahi siyasal toplumsallaşmanın yukarıdaki diğer unsurlara göre de (kültür, çevre, yaşam koşulları, alışkanlıklar) şekillendiği unutulmamalıdır. Siyasal toplumsallaşmanın bireylerin yalnızca yaş evrelerine göre oluşmadığı, aksine

hayatları boyunca geliştirdikleri ve süregelen bir yapı olduğu konunun öneminin anlaşılması açısından önemlidir (Turan, 1976: 55-56).

2.4. Siyasal Katılma

Siyaset bilimi konusu içerisinde yer alan seçmen davranışları toplulukların siyasal hayatları hakkında yorum yapabilmek adına büyük önem teşkil etmektedir. Bireylerin seçimlerde hangi partiye oy vereceğinin tespit edilmesinden, siyasal yaşam içerisinde ne kadar aktif olabildiğinin ölçümüne kadar siyasal katılım kavramı büyük bir öneme sahiptir. Bu açıklamalardan yola çıkılarak bireylerde var olan siyasal hayatla ilgili basit bir meraktan, bireylerin sergiledikleri yoğun siyasi faaliyetlere kadar geniş bir alan siyasal katılma kavramının konusunu oluşturmaktadır. (Kapani, 2000: 130).

Bu kadar geniş alanı kapsamaması nedeniyle seçmen olan bireylerin siyasal karar verme süreçleri, oy verme davranışları siyasal katılma kavramının konusu içinde değerlendirilmektedir. Bireylerin siyasal katılımı sağlamak adına göstermiş oldukları davranışlar farklı siyasal sistemlerde farklı biçimlerde olabilmektedir. Bunun nedenleri arasında ise bireysel, ekonomik, kültürel, tarihi faktörlerin etkisi sayılabilmektedir. Literatürde bu oy verme sebeplerini farklılaştıran ve gruplandırmaya çalışan bazı bilim insanları olmuştur. Bu sınıflandırmalardan biri ise Lipset'e aittir. Bu sınıflandırmaya göre (Lipset, 1986: 188-189);

-Çıkarlar: Toplulukların çıkarlarının hükümet politikalarından etkilenme düzeyleri siyasal katılma eğilimini arttırmaktadır. Bireyler hükümet politikalarından ne denli yüksek bir şekilde etkileniyorsa o siyasal iktidarın devamı veya değişmesi adına oy verme davranışını, dolayısıyla siyasal katılma davranışını arttıracaktır.

-İletişim: Bireyler ne denli sık, doğru ve fazla haber alma kanalına sahip ise, haberler bireylere ne kadar çok ulaşırsa, bireyler siyasal katılıma eğilimlerini arttırmış olacaklardır.

-Baskı unsuru: Seçmenler diğer bireyler tarafından baskı altına alınmışlarsa veya baskı görüyorlarsa katılım eğilimleri etkilenmektedir. Oy kullanma yönünde

baskılananlar oy verme davranışı gösterecek, kullanmama yönünde baskılananlar ise oy verme eğilimi göstermeyeceklerdir.

-Farklılık: Kişisel farklılıklar fazla ise veya birey kendini farklı hissetmekte ise oy verme davranış eğilimi daha yüksek olacaktır.

Yukarıdaki sınıflandırmalardan da anlaşılacağı üzere bireylerin siyasal katılım eğilimi birçok faktöre göre farklılaşmaktadır. Bireyler bu unsurlara göre daha yüksek veya daha düşük siyasal katılım eğilimi göstermektedirler. Özellikle oy verme davranışı üzerinden yapılan bu ayırım aslında bireylerin oy verme davranışı en temel siyasal katılım yolu olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Aslında bireyler siyasal partilere üye olma, kendi fikirlerinin başkalarına aktarma, siyasal toplantılara katılma, kongrelerde yer alma gibi birçok siyasal katılım yolunu da istemeden de olsa gerçekleştirmektedirler.

Siyasal katılım demokratik yönetim biçiminin en önemli bileşenlerinden biri olarak görülmektedir. Demokratik rejimlerde siyasal iktidarın seçmenlerin isteği ile başa geldiği, seçmenlerin istemediği zamanlarda ise buldukları konumu terk ettikleri rahatlıkla söylenebilmektedir. Bireyler bu rejimlerde ister faal bir şekilde ister yarı faal bir şekilde siyasal katılım eğilimi göstermektedirler. Bu sayede bireyler seçmen olduklarının ve fikirlerinin önemli olduklarının farkına varmaktadırlar (Norman vd., 1989: 13).

Siyasal katılım kavramı yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere bir şekilde sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bilim insanlarının yapmış oldukları sınıflandırmalar tam dünya üzerinde yaşayan tüm seçmenlerin davranışlarını açıklamaya yetmese dahi seçmenlerin büyük bir çoğunluğunun davranışlarını açıklamaktadır. Bu sebeple çalışmada seçmen davranışlarının sınıflandırılmasında geniş kapsamlı bir ayırım olan W. Milbrath'ın (1977) sınıflandırılmasına yer verilmiştir.

Milbrath'ın yapmış olduğu sınıflandırma öğeleri Özkan (2021:1-12) tarafından aşağıdaki şekilde aktarılmıştır;

-Gladyatör Aktiviteler: Seçmenler tarafından en yoğun katılım düzeyini ifade eden faaliyetleri içermektedir. Bu faaliyetler içerisinde, kamusal bir görevde veya siyasi partilerde görev almak, siyasi parti adayı olmak, siyasi bir fon talep etmek, stratejik öneme sahip toplantılarda yer almak, aktif bir siyasi parti üyesi olmak, siyasi bir kampanya yürütmek sayılabilmektedir.

-Geçiş Aktiviteleri: Bu faaliyetler siyasal katılım düzeyinin bir önceki basamağa oranla daha az olduğu aktiviteler olarak değerlendirilebilir. Bu faaliyetler, siyaset ile ilgili toplantılarda veya gösterilerde yer almak, bir siyasi partiye ve partinin adayına maddi yardımda bulunmak, siyasi liderler veya kamu ofisleri ile iletişim halinde olmak şeklinde sıralanabilmektedir.

-İzleyici Aktiviteler: İzleyici faaliyetler siyasal katılım en düşük boyutunu ifade eden ve çoğu seçmenin dahil olduğu faaliyetler olarak tanımlanabilir. Bu faaliyetler, herhangi bir siyasal parti ile ilgili amblemleri taşımak, kendisi gibi düşünmeyen seçmenlerin fikirlerini değiştirmeye çalışmak, politik bir tartışmanın içerisinde yer almak, oy vermek, siyasi uyarılara açık olmak şeklinde sıralanabilmektedir.

-Kayıtsızlar: Son olarak Milbrath hiçbir seçmen davranışı göstermeyen ve izleyici olarak dahi yer almayan kayıtsızları sınıflandırmıştır.

Siyasal katılma davranışları ile ilgili literatürde bir çok sınıflandırmanın olduğundan önceki kısımlarda bahsedilmiştir. Bireyler aslında hayatlarının her alanında, işte, okulda, evde, sokakta siyasetle iç içe bir şekilde yaşamaktadırlar. Bu politik yaşam biçimi seçmenlerin iktidarı etkileyebilme gücü olarak tanımlanabilir. Siyasal katılmanın iktidarlar tarafından kötü algılanmamasının gerektiği de söylenmelidir. Siyasal iktidarı etkileyebilme gücü aynı zamanda ülkenin demokratikleşme seviyesinin de bir göstergesidir. Vatandaşın siyasal katılma düzeyinin artırılması siyasal iktidarın yapmış olduğu yanlışları daha hızlı görebilmesini, oluşabilecek problemlere karşı daha hızlı önlem alabilmesini de sağlamaktadır (Özkan, 2021: 1-12).

Siyasal katılım yollarının çeşitlenmesi ve giderek artması özellikle temsili demokrasinin yer aldığı yönetim biçimlerinde halkın yönetimin içerisinde daha fazla yer almak istemesiyle giderek önemli bir güç haline gelmiştir. Günümüzde var olan çatışmacı toplum, farklı düşünenlerin siyasi karar mekanizmaları üzerinde baskı gücünü kurmasına neden olmuştur. Siyasi katılım düzeyinin artması liberal demokrasinin benimsendiği toplumlarda modern ve örgütlü bir şekilde yaşamının vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiştir (Akıncı, 2021: 33-45).

2.5. Seçmen ve Seçmen Davranışı Kavramları

Çalışmanın konusu gereği seçmen davranışlarını etkileyen faktörler inceleme altına alınmıştır. Bu sebeple kavramsal çerçeve açıklanırken seçmen kavramına ve seçmen davranışı kavramına biraz daha detaylı bir şekilde değinmek gerekmektedir. Bu kavramların özellikle literatürde nasıl açıklandıkları ve ağırlıklı olarak hangi unsurlar ile ilişki içerisinde bulduklarını iyi anlamak gerekmektedir.

Seçmen kavramının tanımlamasının yapılmasından önce seçim kavramının kısa bir şekilde de olsa tanımlanması gerekmektedir. Genellikle dünya üzerinde geleneksel demokrasinin gereklilikleri neticesinde siyasi kararların alınmasında, vatandaşların fikirlerinin anlaşılmasında etki sahibi olan kavram aslında seçim olarak tanımlanabilmektedir (Uysal, 1984: 174-175). Bunun yanı sıra seçim genel anlamıyla, siyasi otoritenin meşruiyetini sağlamak amacıyla insanların birçok seçenek içerisinde, tamamen kişisel fikirleri ve iradeleriyle bir tercih yapma davranışı olarak da literatürde yer almaktadır (Öztekin, 2000: 151).

Seçmen kavramı ise yukarıdaki tanımlamaların ardından devreye girmektedir. Seçmen, herhangi bir ülkenin vatandaşı sıfatı olan kişinin kendilerine verilen bir hak ve misyonun sonucu olarak bulunduğu ülkeyi yönetecek kişilerin seçilmesinde karar sahibi olan bireyler şeklinde tanımlanmıştır (Gülmen, 1979: 18). Bireyin seçmen olmasının bireye birtakım sorumluluklar yüklediği unutulmamalıdır. Seçmen olarak nitelendirilen birey ülkede gerçekleştirilecek seçimlere katılma yükümlülüğünü üzerinde bulundurmaktadır. Bireyler bu seçimlere katılma haklarını kullanarak iktidara halkı yönetme yetkisini verirken yeri geldiğinde ise bu hakkı siyasi iktidarın

elinden geri alabilmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek tamamen bireylerin seçimlere katılım aşamasında gösterecekleri performansa bağlıdır (Yavaşgel, 2004: 37).

Seçmen kavramının hem toplum hem de bilim insanları gözünde şekillenmesinin ardından araştırmalar seçmen davranışlarının ne olduğunu tanımlamaya, seçmen davranışlarının hangi unsurlardan etkilendiğinin araştırılmasına yönelmiştir. Bilim insanları tarafından gerçekleştirilen ilk araştırmalar yalnızca seçim sonrasında sandıkların bulunduğu bölgelerde elde edilen sonuçların birbirleri ile karşılaştırılması şeklinde olmuştur. Bunun çok doğal olduğu unutulmamalıdır. Bu dönemde yalnızca oy verenlerin hangi siyasal partilere veya kimlere neden oy verdiği gibi sonuçlar elde edilmiş, seçmen davranışlarının diğer bilim dallarıyla olan ilişkileri çok fazla inceleme altına alınmamıştır. 1900'lü yılların başında bilim insanları çalışmalarına ciddi anlamda hız kazandırmışlardır. Bu yıllar çeşitli matematik dallarının yardımıyla seçmen davranışları analiz edilmeye çalışılmıştır. Seçmen davranışları ile ilgili ilk araştırmalarda genellikle seçim istatistikleri ve sayım sonuçları kullanılmıştır (Gülmen, 1979: 28-29).

Ardından seçmen davranışlarının yalnızca oy verme davranışı ile ilişkili olmadığı yönünde çıkarımlar yapılmıştır. Özellikle birçok faktörün seçmen davranışı üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Seçmenlerin tercihlerine veya kararlarına etki eden faktörler yapılan çalışmalar ile 7 unsur altında toplanmıştır. Bu unsurlar (Newman and Sheth, 1987: 178-180);

-Sorunlar/Politikalar: Bu esas unsur aslında ekonomi politikalarını, ülkelerin dış politika uygulamalarını, sosyal politika uygulamalarını ve liderin karakteristik özelliklerini içerisinde barındırmaktadır. Seçmen tercihini yaparken bu unsurları da dikkate almaktadır.

-Sosyal İşaretler: Bu unsur aslında adayın olası destekçilerini belirleyerek bu destekçi grubuna göre olumlu veya olumsuz söylemlerin ortaya çıkmasıdır. Aday olası oy almayı düşündüğü grubun fikirlerine, duygularına göre söylemlerle oy alma potansiyelini güçlendirmektedir.

-Duygular: Seçmenin oy verme tercihini gerçekleştirirken hislerini dahil ettiğini ifade etmektedir. Bu hisler umut, sorumluluk duygusu, vatanseverlik şeklinde isimlendirilebilir. Bahsedilen bu hisler siyasi parti veya adayla aynı olabileceği gibi, bunlardan bağımsız kendi hisleri de olabilmektedir.

-Aday İmajı: Seçmen karar verme aşamasında adaylardan veya liderlerin vasıflarından etkilenerek oy verme davranışını gerçekleştirebilmektedir. Bu faktör sanıldığı aksine bazı toplumlarda diğer tüm unsurların önüne geçebilecek güçtedir. Yapılan bilimsel çalışmalarda kanıtları mevcuttur.

-Güncel Haberler/Olaylar: Seçim sürecinin başlamasından, seçimlerin bitimine kadar geçen sürede seçmenin fikrinin değişmesini sağlayan ulusal veya uluslararası haberler oy verme tercihinde üst düzey bir rol oynar. Seçmen tarafından sevilen bir aday hakkında çıkan ve gerçekliği ispatlanmış haberler veya olaylar bireylerin kararlarının değişmesine neden olabilmektedir.

-Kişisel Durumlar: Adayın kişisel yaşamı ile ilgili olan unsurları kapsamaktadır.

-Bilişsel Konular: Adaylar tarafından ortaya atılan ve durumu değiştiren, merak uyandıran, memnuniyeti arttıran sebepleri ifade etmektedir.

Tüm bu yukarıda bahsedilen bilgiler dikkate alındığında seçmen davranışının gerçekleşmesinde bazı önemli noktaların vurgulanması gerekmektedir. Bu noktalar şu şekilde sıralanabilmektedir. Oy verme toplumların çoğunluk katılımını sağlayıcı bir unsurdur. Bu sayede bireyler kendi duygu ve düşüncelerini demokratik bir biçimde ifade etmektedir. Seçmen davranışları demokratik rejimin bir göstergesidir. Seçmen davranışları aktif bir şekilde siyasetin içerisinde yer alan bireyler kadar, pasif bir şekilde yer alanlar tarafından da gerçekleştirilebilir. Gizli gerçekleştirilen seçmen davranışları bireylerin fikirlerini rahat ifade etmesini sağlamaktadır. Seçmen davranışları monarşi hariç tüm devlet rejimlerinde yer almaktadır. Seçmen davranışları nitel ve nicel unsurlar ile açıklanabilmektedir. Son olarak ise seçimler, seçmen davranışlarının ortaya çıkmasında en etkili yöntemdir (Gülmen, 1979: 30-41).

Özellikle günümüzde Türkiye’de seçmen davranışları ile ilgili araştırmalar her geçen gün artış göstermektedir. Seçmenlerin karar alırken hangi süreçler içerisinde olduğu, hangi unsurlardan daha fazla etkilendiği özellikle yerel seçimlerde hangi özelliklere göre oy verdiği giderek daha fazla araştırılan konular arasında yer almaktadır. Bunların anlaşılabilmesi adına seçmenin davranışlarını farklılaştıran psikolojik ve sosyolojik unsurlar bulunmaktadır. Seçmen niteliği taşıyan kişilerin yaşları, eğitim durumları, çevreleri, aile yapıları, etkilendikleri kültür, cinsiyetleri, sosyal ağları karar verme aşamasında çok büyük önem teşkil etmektedir (Doğan, 2017: 78).

Çalışma gereği belirli seçmenin karar verme sürecinde hangi unsurlardan etkilendiğinin anlaşılabilmesi adına öncelikle seçmen davranışlarını inceleyen kuramların açıklanması ve anlaşılması gerekmektedir. Bu sebeple çalışmanın bir sonraki kısmında literatür taraması yapılarak seçmen davranışlarını inceleyen kuramlar detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bu kuramlar Normatif Model, Delege Modeli, Benzeşmeci Model, Vekalet Modeli, Mütevelli Modeli, Rasyonel Tercih Modeli, Sosyolojik Model, Sosyo-Psikolojik Model, Sezgisel Model şeklinde sıralanmıştır. Yapılan birçok araştırma seçmenlerin seçmen davranışlarını gösterirken yukarıda adı geçen teorilerden etkilendiklerini söylemektedir (Kalender, 2005: 39).

2.6. Seçmen Davranışları ile İlgili Kuramlar

2.6.1. Normatif Model

Demokrasi kavramının tarihsel geçmişi incelendiğinde her toplum tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görülebilmektedir. Normatif demokrasi teorisi ise demokrasi kavramını çoğunlukla aynı şekilde tanımlamaktadır. Teoriye göre demokrasi kavramı halk tarafından yönetimi ifade etmektedir. Normatif teoriye göre demokrasi aslında olanı değil, olması gerekeni yani ideal biçimi ele almaktadır. İdeal olan demokratik rejime ulaşılabilmesi adına halkın tamamının isteklerine uyulması zorunludur. Tamda bu sebeple bu rejim ideal yani olması gerekendir. Çünkü halkın isteklerinin tamamının karşılandığı ve halkın tamamının tam olarak katılım sağladığı bir demokratik rejimden bahsedilememektedir (Lijphart, 1988: 1).

Normatif oy verme teorisi genellikle halkın temsil edildiği sistem içerisinde yer alan seçenler ve seçilenler arasında ilişkinin yapısını, niteliğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu konu üzerine araştırma yapan bilim insanları seçen ve seçilen bireyler arasındaki yakınlığın, karar alma süreçlerini kolaylaştırdığını saptamışlardır (Stimson vd., 1995: 543-565).

Normatif teori üzerinde çalışan bilim insanlarının teoriye yapmış oldukları katkılar neticesinde daha geniş bir değerlendirme alanına ulaşmıştır. Bu genişletilmiş yaklaşım neticesinde seçmenler, siyasetçilerin davranışlarını farklı şekillerde değerlendirme imkanına sahip olmuşlardır. Biraz daha somut bir şekilde ifade edilmek istenirse, normatif yaklaşım seçmenlerin siyasal iktidarı belirlediği sistemde seçen ve seçilen arasındaki ilişki, seçmenin hangi yöne eğilim gösterdiğini veya seçmenin hangi isteklerde bulunduğunu daha kolay bir şekilde tespit edecektir (Kasdin, 2009: 4).

İdeal olan değil de gerçek hayatta var olan halkın temsil edilme sistemi aslında bilim insanlarının sürekli tartıştığı konulardan biridir. Günümüzde demokrasinin giderek yayılması, siyasal eşitlik ilkesinin tüm dünya tarafından koşulsuz bir şekilde kabul edilmesi temsil sistemi üzerindeki tartışmalara bir anlamda son vermiştir. Temsil kavramı siyaset içerisinde rasyonel bir şekilde hareket etmeyi ve üzerinde düşünülmesi gereken bir kavram olmayı başarmıştır. Temsil sistemi ile ilgili bugün bu sorunlardan bahsedilmese de, farklı problemler bilim insanları tarafından gündeme getirilmektedir (Heywood, 2007: 324).

Normatif teori, aslında talepkar bir normatif demokrasi kavramıyla başlamaktadır fakat sonunda siyasi gerçekliğin yetersiz olduğundan şikayet etmekte ve tam olarak nasıl olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Olması gerekeni anlatırken ise aslında olamayacak bir kavramı açıklama yolunu tercih etmiştir. Bir idealin gerçeklikle böyle bir karşılaşması bilim insanları tarafından olabilecek bir ideal olarak görülmemektedir. Hayatta her kavramda olduğu gibi özellikle demokrasi kavramının da bir yerde yetersiz kalabileceği kabul edilmelidir. Bunun başlıca sebepleri arasında ise hızla büyüyen ve gelişen bir dünya, nüfus artışı, bilgi akış hızının artması ve teknolojik gelişmeler sayılabilmektedir (Buchstein, 2004: 39-58).

Çalışmanın ilerleyen kısımlarında da görüleceği üzere bilim insanlarının üzerinde fikir birliği yapmış olduğu tek bir teori bulunmamaktadır. Tam tersine bilim insanları birçok teörinin birbirleri ile çakıştığını ortaya çıkarmıştır. Adı geçen oy verme veya temsil modelleri seçmenlerin birçok farklı davranış biçimlerini ortaya koymaktadır. Bazı seçilmiş kısma göre seçilenlerin asıl göre seçmenler tarafından oluşturulan siyasalara uymakken, diğer seçilenlere göre asıl görev kamuoyunu yönlendirebilmek ve halkın çıkarlarının tanımlanmasıdır. Konuyu gündemde tutan bazı bilim adamları ise temsil sistemlerinin yalnızca bir tanesinin tek başına asla yeterli olmayacağını ileri sürmektedirler. Aynı anda birden fazla modelin işlerlik kazanması gerektiğini savunmuşlardır (Heywood, 2007: 325-326).

Tüm bu anlatılanlardan yola çıkıldığında normatif modelin esas amacının temsil yetkisi verilen bireylerle, temsil etme yetkisini veren bireyler arasındaki ilişkiye vurgu yaptığı anlaşılabilir. Bu ilişkinin pozitif olması seçmenin daha iyi anlaşılmasını ve isteklerine daha iyi cevap verilmesini sağlayacaktır. Yine bu ilişkinin pozitif veya negatif yönlü olmasının tespit edilebilmesi seçmenin oy verme davranışının hangi yönde olabileceğinin tespit edilmesine yarar sağlayacaktır. Bu teori esasında ideal demokrasinin tanımının yapıldığı da unutulmamalıdır. Normatif yaklaşım esasında halkın tercihleri bazı kutsallıkları yansıtmakta ve karar alma süreçlerinin esasını oluşturmaktadır (Turan ve Temizel, 2015: 39).

2.6.2. Delege Modeli

Delege kavramı aslında bir başkası tarafından verilen istek ve talimatların temel alınmasıyla başkaları adına bu istek ve talimatları yerine getiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Farklı bir tabirle, bireysel kararlarını uygulama yetkisine sahip olmayan, talimat aldığı kişilerin görüşlerini ifade eden aracı olarak tanımlanabilir. Örnek olarak, ateşeler ve pazarlamacı olarak çalışan bireyler sayılabilmektedir (Heywood, 2007: 327).

Delegasyon modeli olarak da adlandırılan bu model tarihsel süreçte siyasi partilerin ortaya çıkmasında çok daha önceki zamanlarda adından bahsettirmiştir. Bu modelde temsilciler genellikle bağımsız aktörler olarak nitelendirilebilir. Fakat günümüzde bu

bağımsızlık etkisini kaybetmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Temsilciler artık çok az bir şekilde kişisel özelliklerine göre tercih edilmekte, daha çok parti imajı veya parti üyesi özellikleri öne çıkmaktadır (Başbüyük, 2021: 41).

Delege modelinin geçerli olduğu sistemlerde siyasi aktörler çoğunlukla ona temsil yetkisi veren bireylerin görüşlerine sıkı bir şekilde bağlı olmalıdır. Bu bağlılık seçmenler ve temsilciler arasında sık bir şekilde değişime imkan veren bir mekanizma olarak nitelendirilebilir. Ayrıca bu modelde temsil yetkisi veren bireylerin aynı zamanda bir denetim mekanizması olduğu da önemlidir. Temsil yetkisini veren seçmen aksi durumlarda temsilciyi geri çağırma yetkisine sahiptir. Fakat bu her demokratik rejimin var olduğu sistemlerde görülmeyebilir. Daha çok radikal demokratların çoğunlukta olduğu sistemlerde işler bir haldedir (Heywood, 2007: 327).

Delege modeli seçim reformları için yaygın olarak önerilen diğer sistemlerin en önemli avantajlarını paylaşırken, en önemli pratik engellerinden bazılarını ele alan, adayları ofislere seçmenin alternatif bir yöntemidir. Diğer tüm ciddi alternatiflerin aksine, delege modeli geleneksel çoğulculuk veya "sonradan ilk geçen" oylama sistemleri için neredeyse sıfır maliyetli, "bırakma" yerine kullanılabilir. Modeldeki seçmenler, tam olarak çoğulcu seçimlerde olduğu gibi, bir aday listesinden birini seçerek oylarını işaretler ve bu nedenle delege modeli, çoğul oy kullanmaya alışmış olanlara daha yakındır. Ayrıca, delege modeli hem zaman hem de maliyet tasarrufunu barındırmaktadır. Bu model sayesinde seçmenlerin oylarını boşa harcamadan veya şiddetle karşı çıktıkları bir adayı seçmelerine sebebiyet vermeden kendi bakış açılarına en yakın adaya oy vermelerine izin vererek seçmenlerin sahip oldukları etkin seçim şansını büyük ölçüde arttırmaktadır (Ford, 2002: 1).

Büyük avantajlara sahip olsa da bu modeli tercih eden seçmenler açısından bir takım sınırlılıklara sahip olmalıdır. Bu sistemde temsil edenlerin karar alma mekanizmalarında rahat karar verme yetkileri sınırlandırılmıştır. Böyle bir durumda seçen ve temsil etme yetkisi verilen kişiler arasında uzlaşma ihtimali daha düşük seviyelerde kalacaktır. Diğer bir bakış açısıyla model gelecekte oluşabilecek

sorunları bilemeyeceği için yetersiz bir model olarak nitelendirilmiştir (Mansbridge, 2003: 515-528).

Delege modeli aslında bireylere yetki aktarımı vermek şeklinde gerçekleşen temsil sistemi olarak isimlendirilebilir. Bu model sayesinde ülkede var olan seçim sistemine katılım oranı büyük oranda arttırılmakta, bunun yanı sıra temsil etme yetkisini elinde bulunduran siyasetçiler ise denetlenmektedir. Bu temsilciler kendi çıkarlarına mı yoksa halkın çıkarlarına mı çalıştığının denetlenmesi siyasal sistemin en fazla dikkat edilmesi gereken hususlarından da biridir. Bu olumlu yanları neticesinde delege modeli ideal olan veya halkın egemenliğini önemseyen demokratik rejime büyük ölçüde yaklaşmaktadır (Turan ve Temizel, 2015: 46).

Delege modelinin sakıncalı veya eleştirilen noktaları da bulunmaktadır. Öncelikle seçmen çıkarlarının bir hayli öne çıkması, temsil edenin bu çıkarlara ve isteklere öncelik vermesini sağlar ve bölgesellik oluşabilir. Diğer bir sakınca siyasetçiler profesyonel dahi olsa kendi kararlarını uygulamaktan kaçınacaklardır ve faaliyet alanları sınırlandırılacaktır. Son olarak ise bireyler gerçek anlamda ileride oluşabilecek sorunlar hakkında bilgi sahibi olmadıkları için bu sorunlara çözüm yolu bulmakta zorluk yaşayacaklardır (Heywood, 2007: 329-330).

Sonuç olarak, seçmenlerin uzun vadeli çıkarlarına uymayan veya bütünü iyiliği ile uyumlu olmayan tercihlerle karşı karşıya kaldıklarında temsilcilerin ne yapmaları gerektiği, temsil teorisi perspektifinden belirsizlik içermektedir. Temsilciler, ahlaki normlara ve izledikleri modele veya modellerin bileşimine uygun normlara saygı duydukları sürece, çeşitli şekillerde meşru olarak hareket edebilirler. Buradan da aslında delege modelinde en çok önem teşkil eden hususun temsil edenin güvenilirliği olduğu sonucu çıkarılabilir (Mansbridge, 2003: 515-528).

2.6.3. Benzeşmeci Model

Bu modeli ortaya atan bilim insanları aslında bu modeli ile seçmenlerin duygularının tam olarak yansıtılabilmesi gereğini savunmaktadırlar. Karar alıcı yapı yani parlamento seçmenlerin fikirlerinin tam olarak içselleştirmeli ve seçmenin isteklerini kendi istekleri gibi gerçekleştirmeye çalışmalıdır. Böylece ortaya çıkan bu yapı bir

nevi seçmenin ufak bir tablosu haline gelecektir. Bu modelin hangi oranda etkin ve verimli işlediğinin ölçütü, seçmenle ile seçilen kişiler arasındaki benzerlik oranı ile ölçülmektedir (Pitkin, 1967: 61).

Buradan da anlaşılacağı üzere modelde yer alan seçilen topluluğun nasıl seçildikleri veya seçmeni nasıl temsil ettikleri, seçmen grubuna benzerlik oranıyla doğru orantılıdır. Modelde yer alan ve temsil eden grup literatürde daha çok temsilci kesit olarak adlandırılmaktadır. Temsilci kesit her şeyden önce toplumun tüm kesiminde yer alan bireyleri temsil edebilme kabiliyetini içerisinde bulundurmalıdır. Hiçbir şekilde bireyleri ayırt etmemeli, her gruba mensup olan bireyi temsil edebilecek yapıda olmalıdır. Bu sayede yukarıda bahsedilmiş olan toplumun ufak bir tablosu oluşturulabilir. Bireyleri temsil eden bu yapı çoğunlukla kendilerini radikal veya sosyalist olarak adlandıran bilim insanları tarafından kabul edilmektedir (Heywood, 2007: 331).

Bu modelin etkin ve verimli olabilmesini sağlayacak önemli bir unsur da seçmenlerin temsilci gruba baktığında kendilerinin aynılarını karşılarında görmeleridir. Çünkü bu model temsilcilerin, temsil ettikleri bölgedeki seçmenler ile aynı özelliklere, karaktere sahip olduğu savunulmaktadır. Bu sayede seçilen grup daha çok kendi grubuna ait seçmenlerin tercihlerini ve isteklerini savunan bir acente olarak görülmektedir (Pitkin, 1967: 113).

Yukarıda sayılan sebepler neticesinde temsil eden bireylerin politik kimlikleri, karakterleri aslında bireysel karakterlerinden veya kimliklerinden daha önce gelmektedir. Birçok temsilci karar verme aşamalarında, temsil ettiklerinin yardımını almaktadır. Bu sayede seçmen ve seçilen grup arasında tam bir benzerlik oranı yakalanmaktadır (Turan ve Temizel, 2015: 48-49).

Fakat sistemde seçmen ve seçilen grup arasında yüksek oranda benzerlik olduğundan bazı olumsuzlar da bilim insanları tarafından gündeme getirilmiştir. Bu konuda gündeme getirilen en büyük sorun ise temsilcilerin hesap verme sorumluluğu konusu hakkındadır. Yüksek oranda var olan benzerlik, temsilcilerin hesap verme sorumluluğunu azaltabilmekte ve denetleme mekanizmasını işlerliğine zarar

getirebilmektedir. Bu sebeple bazı bilim insanları benzeşme modelinin etkin bir model olduğunu görüşünü savunmamaktadır. Aynı zamanda yüksek benzerlik oranının mümkün olmayacağını düşünmektedir (Pitkin, 1967: 64).

Bu model ile ilgili olan diğer bir sorun ise seçmenlerin, seçilen grup ile aralarında bir bağ kuramamalarıdır. Toplum içerisinde yer alan bireylerin rahat bir şekilde davranış sergileme olasılıkları azalmaktadır. Aslında benzeşmecî model bir anlamda sembolik olmaktan öteye gidememektedir (Urbinati ve Warren, 2008: 387-412).

Turan ve Temizel (2015) tarafından da aktarıldığı üzere, benzeşmecî model seçmen ve temsil grubunun tamamının partinin çıkarları ile özdeşleşmesi gerekliliğidir. Zaten aslında kendini bir başkasının yerine koyabilme ile başka insanların yaşadıklarını doğrudan deneyimleme arasındaki fark budur. Örnek verilecek olunursa feminist bir kadın topluluğu tarafından temsilci olarak kabul edilen bir erkek tamamen bu grubun çıkarlarını ve haklarını savunsa da asla o grup mensubu bir kadının yaşadıklarını tam olarak anlamayacaktır. Çünkü o sorunlar veya sıkıntılar o erkek tarafından şahsen tecrübe edilmemiştir. Ayrıca temsilcilerin tam olarak temsil edilen gruba benzemesi ise bir başka sorunlar dizisini gündeme getirecektir (Heywood, 2007: 331).

Tüm olumlu ve olumsuz yanları göz önüne alındığında benzeşmecî model politik yaşamda birtakım farklılıkları gündeme getirmesi ve yansıtması bakımından büyük önem teşkil etmektedir. Birçok olumsuz avantaja sahip, azınlık konumunda bulunan gruplar bu model sayesinde olumsuz durumlarını olumlu bir şekilde döndürebilmektedir. Gruplar kendilerini toplumun diğer kesiminden farklılaştıran özelliklerini bu sayede ortaya çıkarabilir ve temsil edilme imkanı bulabilirler. Aynı zamanda diğer gruplar ile iletişim sağlayabilirler (Young, 2000: 83).

Azınlık olan veya farklı düşünce yapılarına hakim olan toplulukların temsil edilebilmeleri aslında bu model ile mümkün bir hale gelmektedir. Bu grup mensupları tarafından seçilen temsilciler daha azimli bir mücadele verebilirler (Manza ve Brooks: 1997: 38-81).

2.6.4. Vekalet Modeli

Seçmenin davranışlarını açıklamaya yardımcı olan bir diğer yaklaşım vekalet modeli olarak adlandırılmaktadır. Bu modelde esas olan temsilcilerin neredeyse atanmış birer vekil gibi belirli direktifleri uygulamalarıdır (Mansbridge, 2003: 515-528).

Vekalet anlayışını savunan bilim insanlarının varmak istediği temel nokta aslında toplum içerisinde var olan her bir bireyin egemenliğin eşit paydaşlarından biri haline getirilmesidir. Seçimler esnasında seçim bölgelerinin her biri tarafından belirlenen temsilciler, seçmen olarak nitelendirilen bireylerin egemenlik üzerindeki paylarını üstlenmektedir. Bu sayede temsil eden birey aslında sadece kendisinin seçenlerin birer vekili haline gelmektedir (Armaoğlu, 1953: 12). Vekalet modeli sayesinde vekaleti alan siyasal parti hükümetini garanti altına almakta fakat bu parti yalnızca verilen vekalet çizgisinde hareket edebilmektedir. Bu ise siyasa vekaleti olarak adlandırılmaktadır. Bazı zamanlarda bu vekalet sınırlandırılmaya çalışılmış fakat sınırlandırma kesin çizgilerle belirtilememiştir (Heywood: 2007: 330).

Vekalet modeli içerisinde yer alan temel esaslar bazı bilim insanlarınca ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu sınırlılıklar, seçmenler, temsilcinin yasal olarak dikkate alması gereken direktifleri tespit etmektedir, temsilcilere verilen bir direktif olmadığında seçmenlerin istek ve düşüncelerinin esas alınması beklenmektedir, temsilciler yapmış oldukları her iş için bazı süre aralıklarıyla seçmenlerine hesap vermelidir, temsilcilerin uygun olmayan davranışları tespit edildiğinde yaptırım uygulanabilir, seçmenler istedikleri zaman temsilcileri görevden uzaklaştırabilir, şeklinde sıralanabilmektedir (Teziç, 1976: 222).

Vekalet modeli temsil eden bireylerin kendilerini tamamen temsil ettikleri bireylerin yerine koyması düşüncesini savunmaktadır. Bu sayede halkın güvenini tamamen kazanmışlardır. Halkın güvenin kazanılmasıyla birlikte halkın kimliğinin bir nevi sigortası olarak adlandırılabilir (Stimson vd., 1995: 543-565).

Vekalet modeli yaklaşımına göre seçmenler oylarını verirken, hangi adayın kendileri gibi hareket edebileceklerine, hangi adayın düşünceleri ile benzer düşünceler taşıdığına dikkat etmektedirler. Aday bir nevi seçmenin içinden gelen ve kendi gibi

davranabilecek kişidir. Bu kadar düşüncenin oluşabilmesi ve adayın bu kriterlere uyabilmesi adına adayın inançları, hangi siyasal kültüre tabi olduğu, ideolojik olarak eğilimleri bilinmesi gereken kriterler arasında yer almaktadır (Kingdon, 1981: 45).

Anlayış hakkında incelenmesi gereken diğer bir konu ise siyasal partilerin özelliklerinin ve parti siyasalarının önemleridir. Aslında bu temsilcilerin seçmenlere vermiş oldukları bir söz mahiyetindedir. Bu yaklaşım bazı yönleriyle eleştirilmiştir. Öncelikle bu modelde oy verme davranışının bazı temel meseleler ve siyasalar üzerine gerçekleştirildiği söylenmektedir. Bu modelde bahsedilen seçmenler, anlayışın temelinde varsayıldığı gibi akılcı ve iyi bilgilendirilmiş olmaktan fazlasıyla uzaktır. Ayrıca seçmenler parti imajı, lider imajı, alışılmış davranışlar, toplumsal koşulluluk gibi birçok irrasyonel yani akılcı olmayan unsura göre oy verme davranışını gerçekleştirmektedir. Akılcı olmayan bu unsurlara göre verilen oylar ise modelin savunduğu esas fikrin dışına çıkmaktadır. Bu modelin uygulanması esnasında ise verimlilik ve etkinlikten uzaklaşmaktadır (Heywood, 2007: 329).

Günümüzde var olan ulu egemenliği teorisi dikkate alındığında yeni temsil anlayışları ortaya çıkmaktadır. Günümüzde temsil edenlerin, seçmen gruplarından emir almaları az bile olsa karşılaşılmayan bir durum haline gelmiştir. Aynı zamanda seçmenlerin temsilcileri görevden uzaklaştırma gibi yetkileri de bulunmamaktadır. Bunlar dikkate alındığında temsilcilerin hem partilerinin hem de kendi fikirlerinin doğrultusunda hareket ettiği görülebilmektedir (Araslı, 1989: 11).

Tüm bu bilgilerin özelinde günümüz temsil yaklaşımlarında seçmen kendilerini temsil edecek olan kişileri seçmelerini ardından faal olmayan bir pozisyonda bulunmaktadır. Seçmenler karar alma veya karar verme süreçlerinde fazla yer almamaktadır. Bilim insanları bu pasif konuma düşen seçmenleri, temsil sisteminin kör düğümü olarak nitelendirmektedir. Hem bu kadar önemli bir görevi icra eden seçmenler kendi düşüncelerini savunması adına temsilci seçmekte, hem de hemen ardından karar alma süreçlerinde yer almamaktadır. Fakat daha öncede bahsedildiği üzere demokratik rejimlerin dahi yetersiz kaldığı noktalar bulunabilmektedir (Özkan, 2020: 232-263).

2.6.5. Mütevelli Modeli

Modelin açıklamasına geçilmeden önce mütevelli kelimesinin anlamını açıklamak gerekmektedir. Mütevelli, bir kişi tarafından sahip olunan mal ya da onunla ilgili konularda resmi yollarla görevlendirilmiş birey demektir. Modelde bu tanımdan yola çıkarak oluşturulmuştur. Mütevelli modeline göre temsil edenler, seçmenler adına doğru karar verebilecek eğitim ve bilgi sahibi olan bireylerdir. Model bu düşünceye göre elit kesim tarafından daha kabul edilebilir bir şekildedir (Demirel ve Durgun, 2015: 359). Temsili vekalet teorilerinden biri olan mütevelli modeli temsil gücüne sahip bireylerin her birinin kendi seçmenlerinden direktif alan bir sistem yerine, temsilcilerin tek bir fayda ve çıkar uğruna birleşmiş olduğu bir sisteme vurgu yapmaktadır (Manin vd., 1999: 38).

Mütevelli modeline göre temsil faaliyetinde esas olan temsilin ahlaki bir görev olmasıdır. Burada temsil kabiliyetine sahip olan bireyler temsil edilenlere göre daha yüksek düzeyde eğitim gören aynı zamanda bilgi edinme şansına daha yüksek sahip olan bireylerdir. Bu sebeple zaten temsil edenler, çok dikkatli ve titiz davranmalıdır, şansı az olan bireylerin çok ahlaklı bir şekilde temsil edilmesi gerekmektedir. Sırf bu görüşten dahi yola çıkılarak bu modelin fazla elitist bir anlam ifade ettiği söylenebilmektedir. Eğitimli ve bilgi sahibi olan temsilciler karar verme aşamalarında kendi başlarındadır (Heywood, 2007: 326).

Mütevelli modeli temsil edenlerin olgun, eğitimli, düzgün kararlar verebilen ahlaklı ve vicdanlı bireyler olarak görmektedir. Seçmenler ise bu temsilcilere büyük bir güven duymaktadır. Akılcı bir siyasal sistemin oluşmasına ise mütevelli modeli yardım etmektedir (Mert, 2020: 59-71). Ayrıca mütevelli modeli azınlık olarak adlandırılan grupların temsil edilebilmesi bakımından önem teşkil etmektedir. Bu grupları açısından kendilerinin temsil edilmesi dahi çok önemlidir. Bu modelin bu gruplar açısından avantajları, kaliteli ve iyi iletişim sağlama, bilginin etkin bir şekilde paylaşılması, yeni düşünce yapılarının geliştirilmesi, sistemin meşruluğunun sağlanması, temsil kabiliyetinin müzakere yeteneği kazanması şeklinde sıralanabilmektedir (Mansbridge, 2003: 515-528).

Fakat bu olumlu yanların yanı sıra bu model için ciddi eleştiriler mevcuttur. Bu modele yöneltilen temel eleştiri temsil gücünü elinde bulunduran bireylere fazla özgürlük tanıdığı yönündedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere temsilciler karar alma süreçlerinde, seçmenlerin direktifleri veya istekleri yerine kendi bilgilerine göre karar vermektedirler. Yapılan eleştirilere göre temsilciler zamanla bu sahip oldukları gücü kendi çıkarları uğruna kullanacak olmalarıdır. Bunun sonucunda ise anti demokratik bir ortam oluşma ihtimali bulunmaktadır (Mert, 2020: 59-71).

Bir diğer eleştiri ise modelin oluşturulma yapısına yapılmıştır. Seçmenlerin az bilgili veya düşük eğitilmiş bireyler olduğu düşünüldüğünde, seçmenlere temsilci seçme hakkının tanınması yanlıştır, denilmektedir. Bilim insanları bu yapıda olan bir seçmen grubunun doğru tercihler yapmayacağını savunmaktadır. Başka bir eleştiri konusu ise temsil ve eğitim arasında bir ilişkinin kurulması hususundadır. Yüksek eğitilmiş bireylerin daha iyi temsil kabiliyetine sahip olabileceği düşüncesi düşünürler tarafından doğru kabul edilmemiştir. Ayrıca bunun böyle olduğunu gösteren araştırmalarda çok fazla bulunmamaktadır (Guiner, 1994: 122).

Alan yazın incelendiğinde müteveli modeli profesyonel olan politikacıları yüksek eğitilmiş elit bir topluluğun üyeleri olarak tanımlamaktadır. Bu düşünceye göre seçmenler sıradan insanlardır ve iyiyi, kötüyü ayırt etme gücüne sahip değildirler. Aynı zamanda bilginin bireyler arasında eşit dağılmadığını savunmaktadır (Heywood, 2010: 294).

Kavramı ilk kullanan Burke'e göre temsil kavramı, tüm ulusun iyiliği için yöneten bir erdem ve bilgelik aristokrasisidir. Burke'ün müteveli temsili modeli ise iyi bir temsilciyi, sadece bir seçim bölgesinin tercihlerini tatmin edecek şekilde hareket etmekten ziyade, kamu yararı için bağımsız yargıda bulunan biri olarak gören normatif bir duruştur. Modele göre yasamanın amaçları belirli bir seçim çevresinin iyiliğidir, vatandaşlar bu malın ne olduğu konusunda yargı kaynağıdır ve seçmenlerin temsilcilerin yaptırım tehdidinde son derece duyarlı olması gerekir. Bu nedenle, sözde "temsilciler", seçmenlerinin çıkarlarını güvence altına almaya çalışmaktadırlar. Genel olarak müteveli modelinde, müteveli olarak temsilci, bütünü iyiliğini

amaçlayan, temsilci tarafından yargılanan, yaptırıma daha az duyarlı olan, ancak bunun yerine bir tür sivil erdeme göre hareket eden kişidir (Rehfeld, 2009: 214-230).

Modeli savunan ve eleştiren bilim insanlarının fikirleri dikkate alındığında seçmenlerin, temsilci seçmek dışında karar verme süreçlerinde yer almadığı görülmektedir. Buda modelin demokratik rejimler ter düşebileceği fikri uyandırabilir.

2.6.6. Rasyonel Tercih Modeli

Rasyonel tercih modeline göre esas olan düşünce seçmen topluluğunun en iyi şekilde kendi çıkarlarını bilmelerini bu sayede kendilerine en iyi ve en doğru şekilde hizmet edecek adaylara veya partilere oy vermesidir. Bu sayede seçmen rasyonel yani akılcı bir şekilde tercihlerini yapmaktadırlar (Kalender, 2005: 50).

Bu yaklaşımın ilk savunucusu Antony Downs adlı bilim insanıdır. Downs'a göre bireyler oy verme davranışlarını gerçekleştirirken öncelikle kendi çıkar ve isteklerini ön planda tutmaktadırlar. Birden çok partinin veya adayın bulunduğu sistemlerde seçmenler karşılaştırma yapmakta ve en akılcı adayı veya partiyi seçmektedirler (Downs, 1957: 38). Tüm bu bilgiler dikkate alındığında seçmenler bir çok faktörü dikkate alarak oy verme davranışını gerçekleştirmektedir. Bu faktörler bilim insanları tarafından partilerin veya adayların yapmış oldukları faaliyetler, icraatlar, gerçekleştirmek adına vermiş oldukları vaatler, ekonomik faktörler olarak sıralanabilmektedir (Akın, 2012: 41).

Rasyonel tercih modeli aslında seçmenlerin tıpkı normatif teorilerde kabul edilen bazı unsurlardan etkilendiğini savunmaktadır. Bazı seçmen davranışlarını açıklarken bu yaklaşımlardan faydalanmaktadır. Fakat rasyonel tercih yaklaşımın, normatif teorilerden ayrılan bazı yanları bulunmaktadır. Bunlar, bireylerin akılcı bir aktör olarak kabul edilmesi ve bireylerin her şeyden önce kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalıştığı düşünülmektedir. Son olarak bu modelde seçmenlerin siyasal aktörler hakkında tam bilgi sahibi olduklarını varsaymaktadır. Esas olarak seçmenler politik kararlarını akılcı hesaplamalara göre yapmaktadırlar. Bu göz önüne alındığında temsilciler seçmenlerin tüm istek ve çıkarlarını en iyi şekilde savunacaklardır (Kasdin, 2009: 12).

Downs (1957: 49)'a göre rasyonel bir seçmen karar alırken, tüm adaylar ve siyasal partiler hakkında bilgi sahibi olduğundan karşılaştırma yapmaktadır, oy verme eğilimi içinde olduğu partinin kazanma imkanı var ise oyunu verecektir, eğer yok ise istemediği partinin karşısında yer alan bir partiye oy verecektir. Hem iktidar hem de muhalefet parti seçmen için aynı tarafta yer alıyorsa genellikle çekimser kalması beklenmektedir.

Rasyonel tercih modeli birçok varsayımı içerisinde barındıran bir model olması bakımından da önem teşkil etmektedir. Bunlar, bilgi arama varsayımı (bu varsayıma göre oy verme davranışı yalnızca gidip sandıkta oy vermek değildir, bireyler her zaman en iyi bilgiye ulaşmayı hedefler, aynı zamanda bireyler bilgi edinmeyi sağlarken belli maliyetlere katlanmaktadırlar.), karar alma yöntemi (alternatifler tüm yanları ile değerlendirilmektedir, seçmenler ne istediklerini ve çıkarlarını iyi bir şekilde tanımlamaktadır, çevrenin yüksek düzeyde dikkate alınmaması), karar motivasyonları (bireysel çıkarlar, düşük maliyet, oy verme davranışını geleceğe bir yatırım olarak kabul edilmesi, seçmenlerin oy verme davranışı ile daha fazla bilgi elde edebilecek olması), tercih faktörleri (kişisel çıkarlar ile siyasal aktörlerin örtüşmesi, ekonomik unsurların dikkate alınması, güven algısı) şeklinde sıralanabilmektedir (Lau and Redlawsk, 2006: 8).

Rasyonel tercih modeli hakkında var olan araştırmalar siyasal aktörlerin daha önce yapmış oldukları çalışmalarının, seçim dönemlerinde var oldukları konumlarının, ilerleyen zamanlarda neler yapabileceklerinin her birinin seçmen açısından son derece önem teşkil ettiğini savunmaktadır. Tüm bunlar seçmenler tarafından karşılaştırılıp, akılcı oy verme davranışı gerçekleştirir. Akılcı bir şekilde oy veren seçmenler için asıl önemli olan kendi istek ve çıkarlarına erişmektir. Bu sayede kendi çıkar maksimizasyonlarını sağlamış olurlar (Akın, 2012: 41).

Downs tarafından literatüre katılan rasyonel tercih modeli seçmenlerin ekonomik tercihlerden, çıkarlardan, icraatlardan etkilendiklerini ortaya koymuştur. Bireylerin en üst düzeyde çıkar elde etmek ve fayda sağlamak adına oy verdiği temeline dayanmaktadır. Seçmen için en birincil unsur, seçmenlerin elde edecek oldukları akılcı değerlerdir. Seçmen bu modelde kendini çok fazla düşünüyor gibi gözükse de

topluma olumlu yansımaktadır. Aynı zamanda bu kendi çıkarlarını düşünen seçmenin tek isteği devletin sağlamış olduğu hizmetlerden en yüksek derecede yararlanmaktır. Bu yararlanmayı sağlarken karşılaştırma yapmayı ve gelecek için bilgi edinmeyi asla bırakmamaktadır (Downs, 1957: 36). Seçmenlerin tercih yaparken sembolik olan sorunları doğru bir şekilde yorumlaması gerektiği de asla unutulmamalıdır (Turan ve Temizel, 2015: 68).

2.6.7. Sosyolojik Model

Sosyoloji bir bilim olarak toplumsal olay ve olguları, bireyin içerisinde yaşadığı toplumu inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanmaktadır. İnsanoğlunun bireysel olarak var olduğu toplum içerisinde oluşan her türlü olaydan etkilenmektedir. Sosyolojik modelde seçmenlerin karar verme davranışı gerçekleştirirken var olukları toplumdaki etkileşimlerini söylemektedir (Teyyare ve Avcı, 2016: 51-76).

Seçmen olan bireylerin davranışlarını sosyolojik açıdan açıklamaya çalışan bilim insanları bireysel yaklaşımları reddetmekte ve önemli olanın grup davranışları olduğunu söylemektedirler. Sosyolojik yaklaşım değerlerden ve inançlardan ziyade bireyin yer aldığı sosyo-ekonomik statü, bireyin yaşamış olduğu yer, hangi gruplara mensup olduğu gibi unsurları dikkate almaktadır. Tüm bu unsurların seçmenin oy verme davranışını diğer tüm unsurlardan daha fazla etkilediğini savunmaktadır. Bu unsurların tespit edilmesi seçmenlerin oy verme eğilimlerinin tahmin edilmesini de kolaylaştırmaktadır (Berelson vd. 1954: 107).

Sosyolojik yaklaşım siyasi tercihlerin gün yüzüne çıkmasında yukarıda sayılmış olunan faktörlerin etkili olduğu söylemektedir. Yaklaşımın yapmış olduğu açıklamalar dikkate alındığında seçmen tercihlerinde aile faktörünün de bir hayli önemli olduğu görülmektedir. Daha somut bir örnek olarak, eşlerin oy verme davranışlarının birbirleri ile yakın seyrettikleri verilebilir (Teyyare ve Avcı, 2016: 51-76).

Turan ve Temizel (2015) tarafından aktarıldığı üzere bireyin içerisinde yer aldığı grup dinamikleri, bireylerin ekonomik statüsü, dinsel tutumları, ailesinde yaşamış olduğu tecrübeler ve buldukları konum siyasal tercihlerini etkilemektedir. Bu

unsurlar bireylerin aday veya parti seçimlerine etki etmektedir. Bu sebeple sorunlar seçmenin oy verme davranışı tercihlerinde direk etkili olmamaktadır. Ayrıca bireylerin sahip oldukları ideolojiler, siyasal aktörlerin nitelikleri siyasal tercihlerde sanıldığı kadar etkili değildir. Ayrıca sosyolojik model sosyal gruplara odaklanmakta fakat sosyal grupların neden farklılaştığı ile ilgilenmemektedir (Berelson vd. 1954: 112).

Sosyolojik model grupların bazı kurallarının olması gerektiğini, kurallara uyum göstermeyen bireylerin ise cezalandırılacağı genellemesini yapmaktadır. Bu sayede ise oy verme davranışının temellerini ortaya çıkarmaya çalışır. Bu genellemeler, bireyler sosyal bir siyasallaşır, bu sosyallik tercihleri belirler, oy verme davranışı esasında bir grup davranışdır, bireylerin karar verme sürecinde dini inançlar, statü, aile deneyimleri ve ikamet büyük önem teşkil etmektedir, bireyler ait oldukları gruba göre oy verme tercihini belirlemektedir, şeklinde sıralanabilmektedir (Lazarsfeld vd., 1968: 139).

Düşüncelerin ve değerlerin bir hayli önemli olduğu bu teoride birbirine eş sosyal sınıftan olan kişilerin aynı yönde siyasi tercih eğilimi göstereceğini düşünmektedir. Gruplar içerisindeki ayrışmalar açıklamada biraz yetersiz kalmaktadır. 1970'li yıllarda bireyler ve topluluklar arasında var olan sınıfsal farklılıklar giderek azalmaya başlamış, yaklaşım ise popülerliğini yitirmeye başlamıştır. O günlerde yapılan bazı seçimlerde bu düşünce kanıtlanmıştır. Bu yaklaşım o günlerde sosyal sınıf olarak adlandırılan grubu esas belirleyici olarak görmüştür. Fakat seçmenlerin akılcı yollarla siyasal aktörleri değerlendirebileceği, bireysel tercihlerini düşünecek olmaları göz ardı edilmiştir. Bu iki unsur modele yöneltilen eleştiriler arasında yer almaktadır Ünal, 2016: 95-119).

Kişilerin sosyal niteliklerinin siyasi tercihlerini etkilemesi oy verme davranışını bir grup deneyimi olarak görmesi, ekonomik ve dini faktörleri seçmenlerin karar verme davranışı üzerinde etken olarak görmesi modelin kabul ettiği genel varsayımlar arasında yer almaktadır (Kalender, 2005: 43-44).

Bireylerin sosyal şekilde siyasallaşması ve barındırdıkları sosyal nitelikler bireysel tercihlerde etkileyici unsurlar olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin oy verme davranışları esasında bir grup deneyimi olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda benzer çevrelerde yaşayan veya çalışan kişilerin benzer oy verme tercihlerini göstereceği model tarafından savunulan düşünceler arasında yer almaktadır. Bireylerin karar verme davranışlarında ekonomik statü, dini düşünceler, yerleşim yeri temel rol oynayan aktörlerdir. Bireylerin doğdukları ve büyüdüğü, gelişmelerinin ilk adımlarını attıkları ailenin de önemi unutulmamalıdır (Filiz, 2019: 23).

Görüleceği üzere sosyolojik oy verme modeli kişilerin toplum içerisinde yaşadıkları olayları, tecrübeleri, yetiştikleri ve içerisinde buldukları grupları dikkate almaktadır. Çünkü bireylerin karar verme davranışında bu faktörlerin çok daha fazla belirleyici olduğunu savunmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkıldığında bireylerin yaşamları boyunca oy verme eğilimlerinin çok fazla değişmeyeceği yorumu yapılabilir. Bu sayede bireylerin oy verme davranışları daha tahmin edilebilir olarak değerlendirilebilir.

2.6.8. Sosyo Psikolojik Model

Bu model aslında ilk olarak Campbell ve arkadaşları tarafından Amerikan Seçmeni adlı çalışmasında yer almıştır. Yer aldığı zaman dilimi ise 196 yılı olarak kaydedilmiştir. Model birçok bilim insanı tarafından kolay anlaşılabilir bulunmuştur. Bunun başlıca sebebi ise modelin, siyasal partiye yakın olmanın seçmen tercihlerini veya eğilimlerini etkilediğini savunmasıdır. Campbell ve arkadaşları yaptıkları araştırma sonucunda birçok Amerikan vatandaşının oy verme eğilimlerinde partizanlık tespit edilmiştir. Fakat partiyle özdeşleşme kavramında bir partizanlık yoktur, birey partiyle ilgili psikolojik bir bağa sahiptir. Bir başka bakış açısıyla bu model siyasal aktörler, meseleler, grup faaliyetleri gibi birçok faktör üzerine eğilmiş bahsi geçen bu psikolojik unsurları modelin temeli olarak görmüştür (Turan, 2017: 337).

Bu model özellikle bireylerin tutumlarının derecesine ve yoğunluğuna fazlasıyla önem vermektedir. Bu sayede bireylerin ne tür bir siyasal eğilim gösterip, göstermediğini anlayabileceklerini savunmaktadır. Yaklaşım seçmenin uyumlu tutumu neticesinde kendisini yakın gördüğü bir siyasal aktöre oy vereceğini savunmaktadır (Dalton and Weldon, 2007: 175-193).

Modeli literatüre katan bilim insanları seçmenin vermiş olduğu partizan kararların, psikolojik güçlerinin etkisine bağlı olduğudur. Bireysel tutumların düzeyi seçmen tercihlerini tahmin etmekte kullanılabilir (Campbell vd., 1960: 9).

Yukarıda bahsi geçen psiskolojik güçlerin oluşumu birçok unsurun bir araya gelmesine bağlıdır. Bu unsurlar, bireylerin üye olduğu gruplar, yetişmiş oldukları ailelerin etkisi, siyasal partilerin kimlikleri, bireylerin siyasal tutumları, bağlı olunan grupların çıkarları, siyasal aktörlerin tutumları şeklinde sıralanabilmektedir. Bu sayılan tüm tutum ve davranışlar bireyin oy vermesine etki eden oy verme davranışını şekillendiren faktörlerdir (Evans, 2004: 26).

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkıldığında bireylerin oy verme eğilimlerinin tespit edilebilmesi aslında bireylerin kendilerini hangi siyasal adaya veya partiye yakın hissettiği ile doğrudan ilgilidir. Seçmenin kendi yakın hissettiği parti veya aday ise zamanla birçok unsurun etkisiyle kendini göstermektedir.

Bu yaklaşıma göre seçmen eğilimlerine en fazla etki eden unsur kişisel özellikler ve kişinin değer verdiği unsurlardır. Bireyin dış çevreden gelen etkilere karşı göstermiş olduğu tepkiler, onun bu çevreyi nasıl algıladığına ve nasıl yorumladığına göre ciddi bir şekilde farklılaşmaktadır (Gülmen, 1979: 41). Modelin diğer savunduğu görüşe göre ise, seçmenler politik görüşlerine dair tutumlarını, davranışlarını iat oldukları grubun çıkarlarına göre belirlemektedir. Bu sebeple politik meseleler ve olaylar bireylerin geçmişe ait psikolojik bağlılıkları ile yorumlanmaya ve açıklanmaya çalışılır (Heywood, 2007: 350). Diğer bir deyişle siyasal olayların yorumlanması veya belirli bir düzleme yerleştirilmesi karışıkmiş gibi gözükse de bireylerin kendilerini yakın hissettiği parti görüşleri ile yorumlanabilir (Akgün, 2002: 26).

Temizel (2012) tarafından aktarıldığı üzere, Sosyo-Psikolojik yaklaşımı savunan bilim insanları, bir bireyin belirli bir siyasal parti ile özdeşleşmiş olup bu şekilde oy verme eğilimi gösterdiğini savunmuşlardır. Bunun yanı sıra, seçmenlerin üzerinde yapılan propagandaların, reklamların ve kampanyaların da etkili olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca bu yaklaşım adına geliştirilen öngörüler ise şu şekilde sıralanabilir; Seçmenlerin birçoğu aslında oy verecek oldukları partiye önceden bir bağlılık hissi duyarlar. Bu bağlılığın oluşmasındaki temel faktör ailedir. Seçmenlerin birçoğu uzun yıllar boyunca oy verdikleri siyasal partiye sadıktır. Bu bireyin çevresi değişmediği, farklı gruplara üye olmadığı takdirde böyle devam etmektedir. Birey eğer partiye olan sadakatini yitirmişse kendini ailesine veya bulunduğu gruba karşı ait hissetmemiş ya da yeniliklerle tanışmıştır. Bu modelde parti bağlılığı diğer tüm faktörlerin üstünde etki gücüne sahiptir. Aynı zamanda bireylerin partilerine bu kadar sadık olması, siyasal katılımı artırıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir. Bazı durumlarda seçmen kendini bağlı hissettiği partiye diğer siyasal aktörlerin cazibesi nedeniyle oy vermeyebilir, fakat bu kısa süreli bir vazgeçişdir. Son olarak ise seçmen bağlılık hissettiği parti gibi davranan diğer partilere doğru eğilim gösterebilir veya bu partileri daha kolay algılayabilir (Kalender, 2005: 49).

2.6.9. Sezgisel Model

Sezgisel model olarak adlandırılan bu yaklaşım aslında seçmenlerin oy verme eğilimlerinin, kendilerinin çıkarları veya beklentileri ile uyumlu olduğunu kabul etmektedir. Fakat bu görüşe ek olarak bu yaklaşım seçmenlerin karar verme süreçlerinde duygularının, beğenilerinin ve isteklerinin de yüksek bir düzeyde etkili olduğunu savunmaktadır. Seçmenler oy verme davranışlarını gerçekleştirmeden önce bilgi toplamaktadır ancak bu modele göre seçmen bu bilgi toplama faaliyetini belirli bir miktarda sınırlandırmaktadır. Ardından ise önemli bir faktör olan beğeni ve hislerini dikkate almaktadır. Seçmen böylece hem değişken sayısını azaltmakta hem de karar verme işleminin kolaylaştırmaktadır (Rosema, 1970: 73-87).

Sezgisel oy verme yaklaşımı iki temel noktayı esas almaktadır. Birincisi, hemen herkesin siyaset hakkında düşünürken bilişsel yollar kullanabildiğini savunmaktadır. Örneğin herkesin zaman zaman siyasal kurumlara güvenmek zorunda olması.

Bireyler yaşamlarının politik olmayan yönlerini kavramak için bilişsel buluşsal yöntemleri kullanmayı tercih etmektedir. İkinci nokta, sezgisel modelin kullanımı seçmenler açısından siyaset hakkında bilgi ve dikkat eksikliğini en aza indirmektedir. Seçmenler herhangi bir yerdeki olaylardan büyük ölçüde habersiz olsalar dahi yine de makul ölçüde doğru siyasi yargılarda bulunabilmektedirler. Bu görüş son zamanlarda siyaset biliminde fazlasıyla yayılmıştır (Lau and Redlawsk, 2001: 951-971).

Bu yaklaşıma göre seçmen oy verme davranışında bulunurken elindeki sınırlı bilgilere rağmen, karar verme aşamasında ve bilgilerin kullanılması aşamasında akılcı bir tutum sergileyecektir. Kendi isteklerinin gerçekleşmesi, çıkarlarının maksimize edilmesi adına bireysel hislerini, beğenilerini ve duygularını davranışın içerisine dahil edecektir (Kavaş, 2017: 75-112).

Sezgisel model esasında seçmenlerin yasal veya yasal olmayan sebepler göz önüne alındığında politik olaylar, kavramlar meseleler hakkında, siyasal aktörler hakkında asla tam bilgiye sahip olmadıkları unutulmamalıdır. Tüm bu meseleler hakkında bilgisi hiç olmayan veya çok az bilgi sahibi olan seçmen, tam bir enformasyon sağlamak adına herhangi bir maliyete katlanmayı da kabul etmemektedir. Bunun için herhangi bir çaba harcamamaktadır. Bu yüksek maliyete katlanmak yerine daha az maliyetli olan hislerini ve duygularını kullanma yolunu tercih etmektedirler. Oy verme eğilimlerini ise bu hislerden hareketle belirlerler. Bireyler tamamen hisleriyle hareket etmektedirler. Burada unutulmaması gereken ise bireylerin kendi hisleri söz konusu olduğundan, tercihleri de tamamen bireyseldir. Başkalarından etkilenme oranları düşüktür. Burada yapılabilecek eleştirilerden biri ise bilgi unsuru dışında hisleriyle karar alan seçmenin kararları tam olarak kendi istek ve rızalarını yansıtmayabilir (Arslan vd., 2020: 76-85).

Sezgisel yöntemler hakkında literatürde yer alan birkaç eleştiriden de bahsetmek gerekmektedir. Sezgisel model demokrasilerin tüm hastalıkları için çözüm önerisi barındırmamaktadır. Sezgisel yöntem hemen her seçmen tarafından az ya da çok kullanılmasına rağmen, doğru oylamayı tahmin etmek adına istenilen sonuçları verememektedir. Aslında, sezgisel yöntemlere aşırı güven, politik bilgi düzeyi düşük

olanlar arasında karar vermeyi daha az doğru hale getirmiştir. Bu nedenle sezgisel yöntemlerin oylama sorunlarına yanıt olduğunu ifadesini doğrulamamaktadır. Siyasetten nispeten habersiz olan seçmenlerin, sadece duygu ve hislerini kullanarak, tam bilgiye sahipmiş gibi kararlar alabilecekleri şüphesi modele yapılan diğer bir eleştiridir. Bilim insanları sezgisel modelin aslında onlara en az ihtiyaç duyanlar tarafından daha çok kullanıldığını söylemektedir. Siyasi ortamı anlayan, bilgi sahibi sofistike seçmenler, bu modeli kendi avantajlarına kullanabilirler (Lau and Redlawsk, 2001: 951-971).

Yukarıda bahsedilen açıklamaya örnek olarak, bir seçmen partiler sistemi içerisinde yer alan ve en sağda bulunan bir partiye yakın olduğu halde, kendi partisinin seçimleri kazanamayacağını sezdiğinde, istemediği bir partinin iktidara gelmesini önlemek adına merkez sol bir partiye dahi oy verebilir. Tamda bu durumda bireysel talep ve istekler bir anlamda yok sayılmış olacaktır. Bu sebeplerden ötürü sezgisel oy verme modeli aslında istek ve talepleri tam yansıtamadığı gerekçesiyle bilim insanlarını ilgi odağı olan bir yaklaşım olmaktan zaman içerisinde uzaklaşmaktadır (Turan, 2017: 341).

3. SEÇMEN DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Seçmenlerin oy verme davranışları belirlenirken bir önceki bölümde de bahsedildiği üzere birçok unsurun bu eğilim üzerinde ciddi etkileri bulunmaktadır. Bireyler her bir siyasal aktörü farklı düşünceler dahilinde değerlendirmekte, bunun yanı sıra kendileri de birçok farklı unsurdan etkilenmektedir. Bu unsurlardan arınmış bir şekilde seçmenin oy verme davranışını gerçekleştirmesi pek mümkün görünmemektedir.

Farklı bir bakış açısıyla bu faktörlerin her birinin geri planda yatan birçok unsurun bileşkesi olduğu da bilim insanlarınca savunulan görüşler arasındadır. Siyasal seçimlerin gündeme gelmesi itibariyle bireyler bireysel veya tam tersi toplumsal birçok unsurun etkisi altında oy verme eğilimi göstermektedirler. Bu unsurların seçmenleri etkileme güçlerini net olarak belirlemek ise pek mümkün değildir. Bireylerin oy verme davranışları kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Bunun nedeni ise her bir faktörün bireyleri farklı şekilde etkileme gücüne sahip olmasıdır. Bu durum dikkate alındığında seçmenler doğrudan kendileri ile ilgili olan gelir, yaş, cinsiyet, meslek gibi unsurların yanı sıra, kendileri ile doğrudan ilişkili olmayan siyasal aktörlerin gücü, ülkelerin tercih etmiş oldukları seçim sistemi, demokratikleşme oranı gibi faktörlerden de yüksek düzeyde etkilenmektedirler (Turan, 2017: 205).

Eğitim, yaş, cinsiyet, dahil olunan meslek grubu gibi faktörlerinin her birinin yanında bireyler oy verme eğilimlerini, toplum içerisinde edindikleri statülerini arttırmak veya korumak adına da gerçekleştirebilirler. Kişilerin siyasete olan ilgileri, bu ilgiyi farklı ortamlarda veya farklı düzeylerde ortaya koyabilme istekleri oy verme eğilimini arttırabilmektedir. Aynı zamanda bireylerin değerleri, yargıları, tutumlar siyasal katılımı etkilemektedir (Minibaş, 1992: 173-189).

Kişilerin siyasal tutumlarını etkileyen bu faktörler literatürde genellikle iki başlık altında toplanmaktadır. Bu başlıklardan ilki uzun dönemli, bireyin bu davranışı gerçekleştirirken bir sonuç doğuracağına olan inancı ifade eden yapısal faktörler (aile, yaş, meslek, eğitim düzeyi, gelir, cinsiyet, yerleşim birimi, parti bağlılığı,

geçmişe yönelik tutumlar), ikincisi ise kısa vadeli, kişiyle doğrudan ilişkisi olmayan araçsal faktörler (medya ve propaganda, aday, kişisel tutumlar, psikolojik etken, siyasal ilgi, siyasal etkinlik).

3.1. Seçmen Davranışlarını Etkileyen Yapısal Faktörler

Filiz (2019) tarafından da aktarıldığı üzere toplumların gelir, cinsiyet, yaş gibi sosyo-ekonomik yapılarını ifade eden kavramların seçmen davranışları üzerinde genel etkileri aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (Huntington ve Dominguez, 1975: 100);

-Toplumların geneli göz önüne alındığında yapılan araştırmalar sosyo-ekonomik statü ile siyasal katılma oranları arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ekonomik olarak gelişmişlik seviyesi yüksek toplumlarda daha katılımcı bir tavır görülmektedir. Fakat bunun her zaman doğru olmadığı da unutulmamalıdır. Bazı toplumlar gelişmiş olmalarına rağmen çok fazla siyasal katılım göstermemektedir.

-Sosyo-ekonomik parametrelerin gelişmiş olduğu toplumlarda sivil toplum kuruluşlarının sayısı fazla olduğundan, siyasal katılımı yüksek orandadır.

-Gelişmişlik göstergelerinden bir diğeri de gruplar arasında görünen bazı siyasi çatışmalardır. Bu çatışmalar hem grup bilincinin oluşmasını sağlamakta hem de bireylerin siyasi yönelimlerini artırmaktadır.

-Son olarak ise gelişmişlik ile birlikte devlet fonksiyonlarının arttığı tespit edilmiştir. Bu sayede devletler toplumsal grupları çok daha yüksek düzeyde etkileyecek faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bireyler ise bu faaliyetler de yer alarak etkin bir katılım göstereceklerdir. Tüm bunları sağlayacak olan ve bazı araştırmacılar tarafından sosyo-ekonomik, bazı araştırmacılar tarafından demografik veriler olarak tanımlanan yapısal faktörler bu çalışma özelinde ayrı ayrı açıklanmıştır. Çalışmada yapısal faktör kavramının tercih edilmesinin nedeni ise daha kapsayıcı ve daha fazla kavramı içerisine alabilmesidir.

3.1.1. Yerleşim Birimi

Konunun diğer kısımlarda da değinildiği üzere seçmenin siyasal davranışlarının açıklanmasında ilgili faktörler herhangi bir önem sırasına göre sıralanamamaktadır. Bu faktörler kendi aralarında var olan birtakım ilişkiler neticesinde bireyin davranışları kimi zaman az, kimi zaman çok etkileyebilmektedir. Seçmenin siyasal davranışlarını etkileyen unsurlardan biri bireylerin yaşadıkları yerleşim birimi olarak tespit edilmiştir.

Bireylerin siyasal davranışlarının değişimlerini açıklayabilmek adına önemli bir faktör olarak kabul edilen unsur bireylerin yaşamış oldukları toplumların tipidir. Bireyin yaşamış olduğu topluluğun yapısının köy veya kent oluşu seçmenlerin siyasal eğilimleri üzerinde etki sahibidir. Yapılan araştırmalar sonucunda kabul edilebilecek yaygın kanaat ise yerleşim birimi kent olan seçmenler, yerleşim yeri köy ya da kasaba olan seçmenlere oranla siyasal katılımı daha fazla gerçekleştirmektedirler (Baykal, 1970: 66).

Kentleşme kavramı ile seçmenlerin siyasal davranışları üzerine bahsedilen ilişki esasında iki temel yaklaşım dahilinde incelenebilmektedir. Bunlardan birincisi kentlerin modernleşmenin bir unsuru olduğunu savunan yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre kentleşme ile birlikte bireyler modern bir yaşam sürmekte, bununla birlikte bireylerin katılımcılık duygusunu da arttırmaktadır. Modern yaşamın kentli olarak nitelendirilen bireylere sunmuş olduğu üst düzey imkanlar da bireylerin grup/takım halinde hareket etmelerini sağlamaktadır. Bilgiye kolay erişim, bireylerin bilgi kaynaklarının fazla olması, düşüncelerini özgürce ifade edebilmeleri kent ortamını sunduğu avantajlar arasında sayılabilmektedir. Tüm bu olumlu yanlar bireylerin siyasal katılım gösterme eğilimlerini arttırmaktadır. Bir diğer görüş ise küçük yerleşim birimlerinin üstün olma nedenlerini küçük olmalarına bağlamaktadır. Bu sayede siyasal yapı ve ilişkiler karmaşıklıktan uzak bir şekilde kalmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983:557-558).

Bu iki yaklaşımdan hareket edilerek bireylerin siyasal yaşama katılma isteklerinin artması aslında siyasal yapının daha az karmaşık hale gelmesiyle sağlanabilecektir.

Fakat konu hakkında her iki görüşün hangisinin doğru ya da yanlış olduğunun bilinmediğinin belirtilmesi gerekmektedir. Köy gibi ufak yerleşim birimlerinin siyasal katılmayı arttıran bir unsur olduğu kabul edilebilirken, bazı durumlarda bireylerin siyasal katılım eğilimlerini azaltabileceği de söylenmesi gerekmektedir. Fakat konu hakkında kesin bir görüş bildirmekten kaçınmak gerekmektedir (Kalaycıoğlu, 1983:557-558; Baykal, 1970: 63).

Kent yerleşim birimi içerisinde yer alan bireylerin siyasal katılım eğiliminin yüksek olarak kabul edilmesi farklı unsurlar ile de açıklanabilmektedir. Kentte yaşayan seçmen, siyasal katılmayı yalnızca bir oy davranışı olarak görmemektedir. Bununla birlikte toplantılarda yer almak, kendi görüşlerini ifade edebilmek, partilere üye olmak, propagandalarda yer almak gibi birçok faaliyeti gerçekleştirmektedirler. Bu sebeple kent bazı zamanlarda bireylerin siyasal katılım içerisinde daha rahat yer alabilmesini sağlarken, diğer yandan bireyin davranışlarını kısıtlayıcı hatta depolitize (politikadan uzaklaştırıcı) edici bir unsur olarak kabul edilir (Turan, 2017: 225).

Tüm bu bilgilerden yola çıkıldığında bireylerin siyasal katılım düzeylerinin yalnızca yaşadıkları yerleşim biriminin türüne bağlı olmadığı diğer faktörlerle birlikte yerleşim biriminin türünün de etkili olduğu söylenebilir. Fakat birey kentte yaşıyor diye daha fazla siyasal katılım gösterir veya köyde yaşıyor diye daha fazla siyasal katılım gösterir gibi kesin ve genelleme ifadelerden kaçınılması gerekmektedir. Söz konusu unsurdan hareketle her iki görüşünde kısmen doğru olduğu yorumu yapılabilmektedir.

3.1.2. Din

Devlet ve din arasındaki siyasal ilişkiler geçmişte olduğu gibi günümüzde de birbirlerini etkilemeleri bakımından önem teşkil etmektedir. Bahsedilen bu siyasal ilişkiler toplumun her katmanının da kendini göstermektedir. Toplum yapıları ister geleneksel olsun ister laik bir yapıyı kabul etmiş olsun din ve siyaset arasındaki ilişki gündemde kalmaya devam edecektir (Bayyığıt, 2003: 29-37).

Farklı dine mensup olan kişilerin hep birlikte yaşadıkları bir coğrafya göz önüne alındığında aynı dine mensup olan kişilerin kurdukları ilişkiler ve siyasal olaylara

bakış açıları benzerlikler göstermektedir. Başka bir deyişle dinin etkisi ile bireyler kendileri gibi olanlara karşı veya kendileri gibi olmayanlara karşı göstermiş oldukları tavırları belirlemektedir. Din olgusunun bireylere nasıl yön verdiklerinin anlaşılması adına belirli işlevlerinin olduğu unutulmamalıdır. Bu işlevler, Sosyalleşme (Bireylerin ve toplumun kendi fikirlerini ifade etmelerini, iyilik veya kötülük gibi olgulara karar vermelerini, toplumun değerlerini ve kurallarını kabul etmelerini sağlamak), Sosyal Kontrol (Kişilerin sosyal kontrol işlevinin yerine getirilmesi), Dayanışma (Bireyler arasındaki yardımlaşma duygusunu arttırmak, bireyin kendini ve çevresinde var olanları tanımasını kolaylaştırmak), Değerler Hiyerarşisi Sağlama (toplumun hangi değerleri üzerinde uzlaşması gerektiğini ifade etme), Meşrulaştırma (Kabul edilebilirliği arttırma), Bireylere Kimlik kazandırma, İnananlara Doyum Sağlama şeklinde sıralanabilmektedir (Eser, 2012: 97-136).

Yapılan bir kısım araştırmalar dikkate alındığında siyasal seçimler ile din arasında bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Aslında yukarıda bahsedilen din kavramını işlevleri dikkate alındığında bireylerin hayatlarının içerisine bu kadar yerleşmiş bir kavramın bireysel istek ve çıkarlarına etki edemeyeceğini söylemek çok inandırıcı değildir. Dini görüş ve tutumlar seçmen davranışını etkileyen diğer tüm unsurlardan biraz daha farklılaşmaktadır. Aslında bu faktör bir tortu kategorisi oluşturmaktadır. Batı veya doğu ülkeleri incelendiğinde siyasal aktörlerin bölünmelerinin bir kısmının din ile olan ilişki derecelerine göre olduğu görülebilmektedir. Bir örnekle ifade edilecek olunursa dindar bir Hristiyanın veya Müslümanın kendi gibi dinini yaşayan partilere oy vermekte olduğu savunulabilir (Bayyigit, 2003: 29-37).

Genel bir değerlendirme yapılacak olduğunda din ile politika arasında var olan ilişki dünyanı birçok yerinde birden fazla unsura göre değişiklik göstermektedir. Bu unsurlar toplumun yer aldığı konum, toplumun kültürü, tarihsel arka planı şeklinde sıralanabilmektedir. Aynı zamanda genellemeler dışında din ile siyaset çerçevesinde birbirleri ile bağdaşmayan yönetim modellerinin olduğu da unutulmamalıdır (Altun, 2005: 117-118). Tüm bu anlatılanlar dikkate alındığında bireylerin mensup oldukları dine sahip çıkma dereceleri ve bağlılık düzeyleri, toplum olarak içerisinde yer alınan faktörlere göre değişiklik göstermektedir. Aynı zamanda bireylerin seçmen

davranışları üzerindeki etkilerini de bu farklılıklar belirlemektedir (Köktaş, 1997: 206).

Yapılan birçok araştırma kişilerin kendilerini dindar olarak tanımlama düzeylerinin artmasıyla, dine daha çok vurgu yapan, dini ön plana çıkaran siyasal aktörlere daha fazla yakınlaşmaktadırlar. Aynı zamanda bu kişiler tarafından bu siyasal aktörlere daha fazla oy vermektedirler. Bireylerin dindarlık düzeylerinin artmasıyla, bu siyasal aktörlere oy verme davranışını dini bir vazife olarak tanımlamaları da elde edilen diğer sonuçlar arasında yer almaktadır. Din ve siyaset arasındaki ilişkinin tanımlanması aşamasında ise din, seçmen davranışını etkileyen en temel husus olarak kabul edilmese dahi toplumsal yapıları belirlemek ve seçmen davranışları yönlendirebilmek açısından çok büyük önem teşkil etmektedir (Eser, 2012: 97-136; Filiz, 2019: 41).

3.1.3. Parti Bağlılığı

Bireyler esasında parti bağlılığı kavramının anlaşılabilmesi adına öncelikle bağlılık kavramının tanımlanmasının yapılması gerekmektedir. Bağlılık genel bir ifade ile kişilerin kendilerini herhangi bir amaç uğruna aktif olarak adanmaları şeklinde tanımlanabilmektedir. Bağlılık genellikle akli bir tutum olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlamadan hareketle bağlılık hem bir tutum hem de bireyi yöneten faaliyetler bütünüdür. Literatür taraması yapıldığında bağlılık tutum ve davranışlar olarak iki esası içerisinde barındırmaktadır. Bağlılık gerçekleşebilmesi için altı esasın bulunması gerekmektedir. Bunlar, öncelikle karar vericinin varlığı, bağlılık oluşabilmesi adına bireyin aralarından tercih yapabileceği birden fazla seçenek, önyargı, sürekli tekrarlanan davranışlar, davranışlara karşı gösterilen tepki ve son olarak birden fazla seçenek arasından tercih edilen bir karardır (Barış, 2008: 1-29). Bağlılık bu bilgilerden yola çıkıldığında siyaset bilimi ile ilişkilendirilebilir. Seçmenlerde bağlılık davranışının görülebilmesi için normal bağlılık eyleminin koşullarının tamamının oluşabileceği söylenebilir. Seçmenler birden fazla parti arasında birine karar verip, diğerlerine ön yargı besleyebilir. Bunun haricinde davranışlarını sürekli tekrarlayabilir. Bu sebeplerden ötürü bilim insanları bağlılık

kavramını seçmenlerin partilerine karşı beslemiş oldukları sempatiyle bütünleştirmişlerdir.

Bilim insanları seçmenlerin davranışlarının kontrol edilebilmesi adına parti bağlılığı kavramının bilişsel ve duygusal süreçler ile kendini gösterdiğini savunmaktadırlar. Aynı zamanda parti bağlılığı süreci seçmen ve siyasal aktör arasında var olan siyasal etkileşim sürecinde gerçeklik imajının sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Soy verme davranışının gerçekleştiren bireyler gerçeklik imajına fazlasıyla önem vermektedir. Gerçeklik imajını yani parti bağlılığının arttıran unsurlar arasında medyanın rolünün de azımsanmaması gerekmektedir (Cwalina vd., 2008: 352).

Parti bağlılığı veya parti sadakati birçok bilim insanı tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bir bilim insanı parti sadakatini seçmenin eşit nitelikte var olan adaylar arasından birini seçmesi şeklinde tanımlamıştır. Bir başka bilim insanı, seçmen davranışının gerçekleştirilme aşamasında gösterdiği davranışın istikrarlı, sürekli ve bir alışkanlık haline gelmesini parti bağlılığı olarak tanımlamıştır. Tabi bu parti bağlılığının en büyük nedenlerinin bireyin ailesi ve bireyin çevresi olduğu söylenebilir (Bükümer ve Dölarıslan, 2013: 15-52).

Seçmenlerin bir partiye karşı besledikleri sempati, belirli bir partiye karşı hissettikleri yakınlık seçmenlerin siyasal katılım eğilimlerini şüphesiz pozitif bir şekilde etkilemektedir. Aynı zamanda bireylerin siyasi düşüncelerini daha rahat dile getirmelerini ve siyasal yaşamı etkileme inançlarını arttırmaktadır. Parti bağlılığını üst düzeylerde olması bireyin ilgili siyasal partinin sempatzanı olmasına da yol açabilmektedir. Hatta biraz daha ileri giderek birey partizan şeklinde tanımlanabilir. Seçmenlerin tercih ettikleri siyasal partiler arasındaki bu yakın ilişkileri çocuklarına kadar yansıyabilmektedir. Bu yakın ilişkiler seçmenlerin partilerine olan bağlılıklarını üst düzeye çıkarmaktadır (Turan, 2017: 227).

Tabi parti bağlılığı hususu bazı bilim insanlarınca eleştirilere maruz karnıştır. Özellikle günümüzde parti bağlılığın giderek azaldığını söyleyen bilim insanları bu yaklaşımın artık geçerliliğini kaybedebileceğini savunmaktadır. Birçok araştırmaya göre parti bağlılığında genel bir düşüş eğilimi mevcuttur. Bireyler artık kendilerini

bir partiyle tanımlamamakta ve belirli partilerin safına geçmekten vazgeçmektedirler. Bu sebeple bireyler siyasal katılım göstermekte daha esnek davranmakta, geçmişe göre daha az katılma davranışı gerçekleştirmektedirler. Tüm bunların olması eski partilere olan rağbetin ve gördükleri desteklerin azalmasına yola açacaktır. Bireylerin parti bağlılığı göstermesinin temel nedenlerinin de sıralanmasında fayda vardır. Bunlar, üst düzey eğitimin yaygınlaşması, toplu şekilde gerçekleştirilen faaliyetlerin artması ve medya olarak sıralanabilmektedir (Heywood, 2007: 350).

Parti bağlılığı öğüt ve tavsiyelerden daha ziyade bireylerin davranışları ile ilgili bir husustur. Bu yaklaşım adeta bir dinsel bağlılık, bir futbol takımının taraftarlığı ile özdeşleştirilebilir. Birey siyasal partiyi fazlasıyla sever ve taraftarı gibi hareket eder. Ayrıca seçmen ile ilgili siyasal parti arasında da bir hukuki bağ olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Önemli olan seçmenin siyasal parti ile olan psikolojik bağıdır (Filiz, 2019: 66).

3.1.4. Geçmişe Yönelik Oy Verme

Seçmenlerin oy verme davranışlarını açıklamaya yardımcı olan, siyasal katılım düzeylerinin belirlenmesine yardımcı olan unsurlardan bir diğeri de seçmenlerin geçmişe yönelik oy verme tutumlarıdır. Bilim insanlarının tartışmalarına konu olan geçmişe yönelik oy verme davranışı, geriye dönük ve ileriye dönük oy verme konularını içermektedir. Bu tartışmaya göre seçmenler geçmiş (geriye dönük) olaylara beklenenden (ileriye dönük) daha fazla tepki vermektedir. Geçmişe yönelik oy verme yaklaşımı seçmenlerin, siyasal aktörlerin geçmiş dönemlerdeki performanslarına göre oy vermesini ifade etmektedir (Beck vd., 2000: 113-121).

Geçmişe yönelik oy verme yaklaşımı birden fazla açıklama ile yorumlanabilmektedir. Geriye dönük oylamanın en geleneksel yorumu, bir ödül-ceza modeli olması veya yaptırım modeli olması şeklinde tanımlanmıştır. Seçmenler, geçmişte yapmış oldukları icraatlara göre yüksek performans gösteren politikacıları yeniden seçip kötü performans gösterenleri ihraç ederek, politikacıların iyi davranışlarını teşvik ederler. Bu model sayesinde marjinal seçmenler, politikacıları partilerini terk etme (ve bağlantısız seçmenlerin ileri geri sallanma) ile tehdit

etmektedir. Bu tehdit aynı zamanda politikacılara hesap verme sorumluluğu da yüklemektedir. Yaklaşım hakkında savunulan ikinci bir düşünce ise geçmişe yönelik oy verme davranışı sergileyen seçmenler, seçildikten sonra en yetkin performans gösterecek liderlerin seçilmesine daha fazla imkan tanımaktadır. Ayrıca geçmişe yönelik oy verme davranışı, ahlaki tehlikeyi ve ters seçimi azaltmanın normatif olarak faydalı olduğunu ileri sürmektedir (Healy and Malhotra, 2013: 285-306).

Geçmişe yönelik oy verme davranışının seçmenler tarafından daha sık bir şekilde tercih edilmesinin nedenleri arasında geçmişe yönelik araştırma yapmanın maliyetinin çok daha düşük olması, geleceği tahmin etmenin fazlasıyla güç olması, bireylerde siyasal bilgi eksikliğinin fazla olması sayılabilir. Bireylerin siyasal bilgiye erişmek istememeleri, bilgiye erişmenin maliyetinden kaçınmaları aynı zamanda bireylerin hisleriyle hareket etmelerine neden olmaktadır. Daha önceki kısımlarda da değinildiği üzere bu seçmenlerin yanlış kararlar verme olasılığını da arttırmaktadır (Turan, 2017: 228).

Geçmişe yönelik oylama, bir geri bildirim döngüsü oluşturan dört aşamalı bir süreç olarak düşünülebilir. Seçmen psikolojisi özellikle ilk iki adımda önemlidir ve bu nedenle tüm süreci etkileyebilir. İlk adım, seçmenler dünyadaki olayları (örneğin felaketler, savaşlar), sonuçları (örneğin makroekonomik istatistikler, test puanları) ve seçilmiş yetkililer tarafından gerçekleştirilen politika eylemlerini gözlemler. İkinci adım bu olayların, sonuçların ve eylemlerin sorumluluğunu belirli seçilmiş yetkililere atfederler. Üçüncü adım, bu atıflar daha sonra insanları ofis sahiplerinin performansını değerlendirmeye ve böylece oy verme kararlarını etkilemeye yönlendirir. Dördüncü adım, olayların, sonuçların ve eylemlerin seçim sonuçlarına dönüştürülme şekli, seçilmiş görevliler için teşvikler yaratır, böylece seçimlerin gerçekleşmesinden önce ve sonra politika oluşumunu etkiler. Son olarak ise bu politika seçimleri, seçmenlerin gözlemlediği olaylara ve sonuçlarla geri beslenir (Healy and Malhotra, 2013: 285-306).

Yaklaşımın savunduğu esasa göre seçmenler eğer beklentilere sahip ise büyük bir çoğunlukla geçmişe yönelik oy verme davranışını gerçekleştirmekte ve siyasal katılım düzeyini arttırmaktadır. Bu yaklaşımı tercih eden seçmenler büyük bir

çoğunlukla siyasal aktörlerin geçmiş zamanlarda sergilemiş oldukları performanslara ve ekonomik koşullara göre tercih yapmaktadır. Seçmenler bu yaklaşımda gelecek ile ilgili değişkenlere fazla önem vermemektedir (Turan, 2017: 228).

Bireylerin geleceğe yönelik ilgili değişkenleri çok fazla ele almamaları siyasal aktörleri de bazı doğru olmayan davranışlara yöneltmektedir. Siyasal aktörler gelecekte uygulanacak olunan politikaları, geçmişe yapılan vurgular ile manipüle etmektedir. Siyasal aktörler geçmiş çalışmalara verilen bu önemin farkında olarak, seçimlerin öncesinde sıklıkla geçmişte yaptıkları işlere vurgu yapmakta ve seçmeni bu şekilde etkilemeye çalışmaktadırlar. Bu sayede seçimlerde akılcı sonuçların elde edilip edilemeyeceği ise süre gelen tartışmalardandır (Telatar, 2004: 174-175).

Geçmişe yönelik oylama ile ilgili literatürün çoğunluğu seçmenlerin sonuçlara nasıl tepki verdiği üzerine çalışsa da son zamanlarda yapılan bazı çalışmalar geriye dönük oylama ile politika arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Bu çalışmaların bazıları, seçmenlerin politika kararlarına tepkilerini ele alırken, diğerleri politikanın seçmenler tarafından sağlanan zımnî teşviklere nasıl yanıt verdiğiine bakmaktadır (Healy and Malhotra, 2013: 285-306).

3.1.5. Eğitim

Bireylerin toplumsallaşmasını sağlayan en temel unsurlardan biri eğitim olarak kabul edilmektedir. Toplumsallaşma kavramının siyasal toplumsallaşma kavramını da içerdiği düşünüldüğünde, eğitim unsuru bireylerin siyasal değerleri elde etmesinde en önemli kavramlardan biri olarak kabul edilmelidir. Bireylerin aldıkları eğitim düzeyinin yüksekliği, siyasal davranışları daha fazla göstermesine, siyasal katılımını arttırmasına, bilgi edinme isteklerinin artmasına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalar göz önüne alındığında siyasal katılım ile bireylerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Turan, 2017: 212-213).

Eğitim unsurunun bireylerin politik seçimlerini nasıl etkilediği konusunun tespit edilebilmesi için eğitimin yarattığı siyasal değerlerin ve hangi kurumlar yolu ile eğitimin aktarıldığının anlaşılması gerekmektedir. Kendilerini demokratik olarak

nitelendiren birçok toplum eğitim hususuna eşitlik, adalet, iyi niyet kavramlarını yüklemişlerdir. Bu kavramların ancak eğitim düzeyi yüksek toplumlarda var olabileceğine inanmaktadırlar. Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler işlemekte olan sistem hakkında daha fazla bilgi edinmek istemekte, sistemin aksayan yönlerini daha iyi keşfedebilmekte ve çözüm önerileri sunabilmektedirler. Ayrıca bireyler almış oldukları eğitim sayesinde sistem içerisinde bulunana aktörlere daha saygılı, insanlara karşı daha anlayışlı bireyler haline gelmektedirler (Turan, 1986: 77-81).

Toplumsal ve bireysel olarak eğitim düzeyinin yükselmesi insanları siyasal katılmaya teşvik edici bir güç olarak görev yapmaktadır. Siyasal katılım ve eğitim unsuru arasındaki en önemli ilişki, eğitimin siyasal toplumsallaşmayı sağlayabilen bir araç olmasından kaynaklanmaktadır. Toplumsallaşma hususu siyasal değerlerin bir sonraki nesle aktarılmasını sağlamakta, eğitim ise bu aktarımı yapan araç görevini görmektedir. Bireyler toplumsallaşma neticesinde içerisinde yer aldıkları toplumun özelliklerini, kültürünü, davranış biçimlerini hayatı boyunca öğrenmeye devam etmektedir. Bireyler yaşamış oldukları toplumun siyasal değerlerini, kültürlerini, davranış biçimlerini öğrendiklerinde ise siyasal toplumsallaşmayı gerçekleştirmiş olmaktadır (Alkan, 1993: 95-96).

Eğitim unsurunun siyasal davranış ile ilgili araç olmanın yanı sıra birçok işlevi bulunmaktadır. İlk olarak bireylerin eğitim seviyeleri yükseldikçe siyasal davranışlarını gerçekleştirme istekleri bir vatandaşlık görevine dönüşmektedir. İkinci olarak, eğitim sayesinde bireyler çevrelerini değiştirebilecek gücü kendilerinde görmeye başlamaktadırlar. İnsanlar kaynakları nasıl etkin ve verimli kullanabileceklerini öğrenirler. Üçüncü olarak, eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin gelir düzeyleri artmakta ve toplumda bir statü sahibi olmaktadır. Bireyler almış oldukları eğitim neticesinde soyut ve genel kavramlarla düşünebilme yetisi kazanmaktadırlar. Yapılan araştırmalar neticesinde siyasal davranışlarda soyut düşünebilmenin önemi fazlasıyla vurgulanmaktadır. Son olarak eğitim düzeyi yüksek bireyler grup davranışlarını gerçekleştirme becerisi kazanmakta ve bunu alışkanlık haline getirebilmektedirler (Gümüş, 2006: 49-52).

Tüm bu anlatılanlardan yola çıkıldığında eğitim hususu bireyin siyasal yaşamda daha çok bulunmasına etki eden en önemli kavramlardan biridir. Eğitim sayesinde birey daha kendine güvenen, olaylara daha farklı bakış açıları ile bakabilen, başkalarını etkileyebilme gücüne sahip olan bir seçmen haline gelmektedir. Birey eğitim neticesinde bilgiye ulaşabilmek adına iletişim araçlarını daha etkili kullanan, sağduyulu, soyut düşünme yeteneğine sahip bir seçmen portresine dönüşmektedir. Bu bahsedilenler göz önüne alındığında eğitim seviyesi yükselen bir seçmenin siyasal davranışları daha fazla gerçekleştirmek isteyeceği söylenebilir. Fakat eğitimin nasıl verildiğinin ve neler içerdiğinin de önemli olduğu unutulmamalıdır.

3.1.6. Cinsiyet

Geçmişten günümüze kadar sosyal bilimler ile ilgili yapılan araştırmaların hemen hepsinde cinsiyet değişkeninin üzerinde çalışıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında erkek ve kadına özgü farklı değerlerin tanımlandığı, farklı görevlerin üzerlerine biçildiği görülebilmektedir. Bu araştırmalar geçmişte doğru olarak kabul edilmiş olsalar dahi, günümüzde kadın ve erkeğin fiziksel güç dışında ayrımı bulunmadığı unutulmamalıdır. Bireylerin birbirleri arasındaki farklar cinsiyetten daha ziyade bireysel istek ve görüşlerinden kaynaklanmaktadır.

Siyasal davranışlar açısından kadın ve erkek cinsiyetleri arasında bazı farkların tespit edildiği görülebilir. Çalışma esasında bu farklılıkların yalnızca siyasal davranışlar açısından inceleneceği unutulmamalıdır. Siyasal davranışlar ve eğilimler dikkate alındığında cinsiyetlerin belirleyicilikleri üç temel esasa dayanmaktadır. Bu esaslardan birincisi, siyasal katılmanın sosyo-ekonomik ve toplumsal statü unsurlarından etkilendiğidir. Yani kadınlar genellikle erkeklere oranla gelir seviyesi düşük ve toplumsal statü olarak daha altta yer almaktadır. Bu sebeple siyasal katılma davranışları erkeklere oranla daha düşüktür, denilmektedir. İkincisi, kadınların erkeklere oranla politik meselelere daha az ilgi duydukları, siyasal davranışları daha az gerçekleştirdikleri söylenmektedir. Erkekler siyaset ile daha fazla ilgili, siyasal bilgi unsurlarına ise daha yakın denilebilir. Üçüncü olarak ise siyaset bilimi ile ilgilenen bilim insanları kadınların kadına biçilen aile, ev gibi unsurların dışında bir unsurla ilgilenmeyi fazla tercih etmediklerini savunmaktadırlar. Tüm bu sebepler göz

önüne alındığında kadınlar siyasal faaliyetlerde yer almak yerine, kamu bürokrasisi, devlet işleri gibi işlerle erkeklere oranla daha az uğraşmayı tercih etmektedirler (Çukurçayır, 2000: 76-77).

Tüm bu düşünceler bir bütün halinde incelendiğinde cinsiyet esasına göre yapılan iş bölümü, kadınların toplumsallaşma içerisindeki rolü kadın seçmenleri ve adayları aileleri ve yakın çevreleriyle sınırlandırmaktadır. Ayrıca dünya üzerindeki hemen tüm toplumlar erkekleri daha fazla siyasetin temelinde oturtmuşlardır. Özellikle yeni neslin benimsemiş olduğu davranışlar, düşünceler bu hakim anlayışı kırabilmek adına ciddi çaba sarf etmektedir. Bunun yanında kadın siyasal toplumsallaşmanın içerisinde çok daha fazla yer alması bugün olduğu gibi gelecekte de daha fazla odak noktası haline getirilmelidir. Toplumun her kesiminde cinsiyet eşitliğinin sağlanması siyasi arenada da kendini daha fazla gösterecektir (Sallan-Gül, 2003: 125-150).

3.1.7. Yaş

Demografik verilerden biri olan ve bireyin içerisinde var olduğu her yaklaşımda etkin bir rol oynayan insan yaşı seçmenlerin karar vermesi ve siyasal davranış eğilimi göstermesi açısından da büyük önem teşkil etmektedir. Yaş özellikle seçmenlerin gösterecek oldukları siyasal tutum ve davranışlarında büyük rol oynamaktadır. Kişiler belirli yaş aralıklarında fiziksel değişim yaşadıkları gibi zihinsel bir dönüşümün de içerisinde girmektedirler. Bir çok araştırma kişilerin farklı yaş aralıklarında farklı siyasal düşünceler beslediklerini ve farklı siyasal davranışlar sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Kişiler doğdukları an itibariyle büyük bir kısmı taklitçi davranışlar olmak üzere belirli davranış kalıpları sergilemektedirler. Taklit ettikleri en büyük rol modeller ise aile üyeleri olmaktadır. Okul dönemine geçilmesiyle birlikte birey daha geniş bir çevrede sosyalleşme imkanı bulmaktadır. Bu sayede hem bir önceki eğitim unsurunun etkisi hem de bilgi birikimi sayesinde artık daha bilinçli bir hale gelmektedir. Bireyin ilerleyen yaşı sayesinde artık sorumlulukları değişmekte ve kararlarını da bu sorumluluklar çerçevesinde almaya başlamaktadır. Tüm bu değişen

zaman dilimlerinde kişinin siyasete bakış açısı ve tercihleri farklılıklar göstermektedir (Turan, 2017: 220-221).

Yaş unsurunun siyasal davranış üzerindeki etkileri dönemlere ayrılarak incelendiğinde daha net anlaşılmaktadır. Yaş unsuru ile ilgili bir takım genellemeler yapıldığında şu sonuçlara ulaşılabilmektedir. İlk olarak gençler klasik siyasal davranışlara genellikle daha az ilgi göstermekte fakat geleneksel olan ideolojilere daha fazla ilgi duymaktadır. İkinci olarak, kişilerin yaşlarının ilerlemesi düşüncelerinin daha sabit bir hale gelmesini sağlamak ve dış etkenlerden etkilenme olasılıklarını azaltmaktadır. Son olarak, yaş seçmenin tercihlerini etkileyen diğer unsurlardan da etkilenebilmektedir (Gümüş, 2006: 20-21).

Yaş unsuru kişilerin siyasal yaşam içerisine dahil olma ve siyasal tercihlerini belirleme noktasında büyük önem teşkil etmektedir. Bireylerin yaşlarına bağlı olarak değişmekte olan fiziksel ve psikolojik yapıları bireylerin hem tutum ve davranışlarında hem de tercihlerinde belirgin bir şekilde farklılıklar ortaya çıkarmaktadır. Genç bireyler daha cesur siyasal davranışlar (mitinglere katılmak, protestolar yapmak, yürüyüşler düzenlemek) sergilemekten çekinmezken, ileriki yaşlarda seçmenler siyasal davranışlarını biraz daha kısıtlamaktadırlar (Turan, 2017: 221).

Bilimsel araştırmalar incelendiğinde yaşı 18-30 arası olan bireylerin siyasal davranışları yüksek oranda gerçekleştirdiği, 30-55 yaş arası aile, ev gibi sorumlulukları artan seçmenin siyasal davranış sergileme noktasında daha çekingen olduğu, 55 yaş üstü seçmenin ise siyasal davranış sergileme noktasında çok cesur olduğu ulaşılan bulgular arasındadır. Bu araştırmalar kesin olmamakla birlikte etnik grup, kültürel farklılıklar gibi değişkenler farklı sonuçlara yol açabilir. Yaşı genç olan seçmenlerin siyasal davranış eğilimlerini arttırıcı politikaların uygulanmasının da faydalı olabileceği unutulmamalıdır.

3.1.8. Aile

Aile kavramı insanların hem de bireysel yaşamı hem de toplumsal yaşamı için büyük önem teşkil etmektedir. Kişinin dünyaya geldiği an il tanıştığı kurum ailedir. Birey

tüm temel değerlerini, davranışlarını, ilgili kuralları ve kültürünü aile kurumu içerisinde ve aile bireylerinden öğrenmektedir. Özellikle küçük yaşlarda kişilerin taklitçi bir yapı içinde olduğu düşünüldüğünde bu değerleri ve davranışları olduğu gibi taklit ederek sindirmeye başlamaktadır. Bu süreç birey okula gitmeye başlayana kadar yani yaklaşık 7 yıl boyunca sürmektedir. Ancak birey yeni sosyal çevrelere dahil olduğunda farklı şeyleri görmeye ve öğrenmeye başlamaktadır. Tüm bu sebeplerden ötürü bireyin gelişimi ve öğrenme süreci içerisinde aile kurumunun rolü büyüktür (Uysal, 1984: 109-134).

Siyasal davranışlar açısından aile kurumu ele alındığında, kişilerin siyasal davranış gösterme eğilimleri paralellik göstermektedir. Örneğin siyasal davranışlarını çekinmeden gösteren, siyasal katılmayı üst düzeyde gerçekleştirmeye çalışan ailelerin yetiştirmiş oldukları bireyler de tıpkı aileleri gibi siyasal davranış gösterme eğiliminde olmaktadır. Tam tersi bir durum söz konusu olduğunda ise bireyleri yine aileleri ile benzer davranışlar göstererek siyasal katılmayı daha az düzeyde gerçekleştirmektedirler. Aile bireyleri aynı zamanda kişilerin siyasal tercihlerinin oluşumunda da büyük önem teşkil etmektedir. Aile üyelerinin sempati duymakta olduğu bir siyasal aktör var ise, kişi bu siyasal aktöre karşı daha olumlu bir tavır benimsemektedir. Ailenin tepki gösterdiği bir siyasal aktöre ise çocukta zaman içerisinde tepki gösterebilmektedir (Kışlalı, 1995: 186-187).

Aile unsurunun bireylerin siyasal kimliklerini etkileyip etkileyemediği bir çok farklı unsura bağlıdır. Aile bireylerin siyasal aktörler ile tanıştığı, tercihlerle tanıştığı ilk kurum olsa dahi, siyasal kimliğin oluşabilmesinde çok fazla etkili değildir. Aile bireyleri tercihler konusunda zaman içinde birbirleri ile benzerlikler gösterse de her aile üyesinin kendine özgü bir siyasal kimliğinin olduğu unutulmamalıdır. Bireyler her ne kadar ailelerinden etkilenseler dahi bireylerin yaş grupları, çalışma durumları, gelirleri, eğitim düzeyleri bu etkilenme düzeyini farklılaştırmaktadır (Aydın ve Özbek, 2004: 144-167).

Tüm bu bilgiler dikkate alındığında siyasal katılım düzeyinin anlaşılabilmesi açısından ve siyasal toplumsallaşmada bir model oluşturulabilmesi açısından aile büyük bir önem teşkil etmektedir. Daha öncede bahsedildiği gibi ailenin etkisinin

hangi düzeyde devam ettiği ise daha sonraki zaman dilimlerinde ortaya çıkan koşullara göre farklılıklar göstermektedir (Turan, 2017: 222).

3.2. Seçmen Davranışlarını Etkileyen Araçsal Faktörler

3.2.1. Aday Faktörü

Seçimler söz konusu olduğunda bireyler genellikle geleceğe ilişkin kararlar vererek diledikleri siyasal aktörlere oy vermektedirler. Çalışma esnasında ise seçmenlerin yerel seçimlerde aday faktöründen nasıl etkilendikleri incelenmiştir. Yerel seçimler söz konusu olduğunda kişiler buldukları ülkenin tamamını ele almak yerine genellikle yaşamış oldukları bölgenin sorunlarını, geleceğe ilişkin durumlarını ele alarak tercihlerde bulunmaktadır. Yerel seçimlerde de tıpkı genel seçimlerde olduğu gibi siyasal aktörlerin bir rekabet halinde olduğu görülebilmektedir. Fakat yerel siyasette siyasal partilerden daha çok partilerin bölgelerde çıkarmış oldukları adaylar gündem olmaktadır. Seçmenler oy verme davranışını bu adayların geçmişlerine, karakterlerine, yapmış oldukları işlere, kendileri ile yakınlık derecelerine göre belirlemektedirler. Diğer yandan seçmenler bu adayların ne kadar ulaşılabilir olduğu, hesap verme sorumluluğunun ne kadar yüksek olduğu gibi faktörleri de göz önünde bulundurmaktadır (Gündüz ve Demirtaş, 2019: 1059-1069).

Seçmenlerin siyasal davranışlarını ve tutumlarını belirleyen birçok etki alanı aday faktörünün içerisinde yer almaktadır. Bu faktörler adayların etnik kökeni, bulunmuş oldukları sosyal sınıf hatta adayın cinsiyeti dahi olabilmektedir. Tüm bu özellikleri adayın kimliğini oluşturan unsurlar olarak adlandırabiliriz. Kimlik kavramı ise siyasal eğilimleri belirlemede büyük önem teşkil etmektedir (Walters, 2007: 7-29).

Gündüz ve Demirtaş (2019) tarafından da aktarıldığı üzere seçmenler oy verme davranışını gerçekleştirmeden önce siyasal aktörlerin bir takım özelliklerine fazlasıyla dikkat etmektedirler. Alan yazın dikkate alındığında bu özelliklerin bazı yapısal nitelikler taşıması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bu yapısal özellikler ise aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir (Hardy, 2017: 439);

-Adayın bahsedilen bu özellikleri, kişilerin doğal yapısal formlarını açıklar bir nitelikte olmalıdır.

-Adayın özelliklerinin ortaya çıkabilmesi veya seçmen tarafından bir özelliğine karar verilebilmesi için muhakkak sosyal veya sözel bir iletişim kurulmalıdır. Adayın özellikleri ancak iyi bir iletişim ile anlaşılabilir.

-Tespit edilen adayın özellikleri belirli davranışların seçmenler tarafından gözlemlenmesi nihayetinde anlamlandırılabilir.

-Adayın özellikleri yalnızca seçim zamanında oy vermek adına tespit edilmemelidir. Bu özellikler adayın gelecekte yapmış olduğu davranışların bir ön izlemesi olmaktadır. Bu açıdan büyük önem teşkil etmektedir.

Yukarıdan da anlaşılacağı üzere tespit edilen adayın özellikleri yalnızca seçimlerde oy verebilmek adına belirlenmemektedir. Bu özellikler seçmenler tarafından daha sonraki zamanlarda bir denetim mekanizması görevi görecektir. Ayrıca daha sonraki seçimlerde aday olacak bireyler adına da bir yol gösterici olarak kullanılabilir.

Bahsedilmesi gereken bir diğer husus ise genellikle siyasal aktörlerden biri olan adayın toplumla tam olarak benzeşik bireyler olması gerektiği yaklaşımıdır. Bu yaklaşım literatürde birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Adayların hedef kitleye tam olarak benzemesi aslında kendi seçmenleri dışında kalan diğer kitleyi tam olarak savunamayacağı düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra adayların kendi hedef kitlelerini de daraltmalarına neden olmaktadır. Her temsilci kendi grubunu temsil ettiğinde ortak bir iyiyi savunmakta zorlaşacaktır. Bu sebeple adayların hedef kitleye benzeme oranları yüksek düzeylerde olmak yerine mümkün olduğunca geniş kitlelere hitap edebilecek, ortak sorunları anlayabilecek ve mümkün olduğunca kamu yararını savunan adayları siyasal partiler tarafından tercih edilmesi gerekmektedir (Turan, 2017: 232).

Özellikle yerel seçimler söz konusu olduğunda adaylar seçmen tercihleri için önemli bir kriter haline gelmiştir. Yönetme gücünü ele alabilmek adına siyasal partiler, doğru adayları seçmeli, seçmen ile iyi bir iletişim kurmalı, adayın güvenilirlik,

adillik, dürüstlük gibi kişisel özelliklerine mümkün olduğunca özen göstermelidir (Gündüz ve Demirtaş, 2019: 1059-1069).

3.2.2. Kişisel Tutumlar

Bireylerin siyasal davranışlarını gerçekleştirebilmelerinde çevre unsurunun yanı sıra psikolojik unsurlar da fazlasıyla önem teşkil etmektedir. Bireylerin siyasal katılma düzeyleri kişilerin taşımış oldukları etkinlik ve girişkenlik özellikleri ile artış gösterebilirken, yabancılaşma duygusunu taşıması sebebiyle azalış gösterebilmektedir. Kişilerin siyasal davranışları psikolojik ve kişisel etkenleri ile ilişki içerisinde. Bireylerin yaşamlarında karşılaşmış oldukları baskı unsuru siyasal eğilimlerini etkileyebilmektedir (Turan, 1991: 85).

Kişilerin kendilerine duydukları güven, sorunlar ile mücadele edebileceklerine olan inançları, çevrelerini değiştirebilme veya etkileyebilme gücüne duydukları inançları siyasal toplumsallaşmanın içerisinde daha çok bulunmalarını sağlamaktadır. Bireylerin sosyalleşme düzeyleri, etkinliklerin içerisinde yer alma düzeyleri de yine aynı sonuca yöneltmektedir. Bu sonuç ise siyasal davranışlarını daha çok sergileme eğilimleridir. Dolayısıyla bireyin psikolojik unsurları siyasal yaşama ne kadar katıldığı belirlenmesinde, siyasete olan ilgisinin tespit edilmesinde büyük önem teşkil etmektedir. Politik olarak kendinin aktif bir şekilde tanımlayan birey siyasal gelişmeleri yakından takip etmekte ve karar süreçlerinde daha fazla yer almak istemektedir (Dursun, 2004:245-246).

Kişilerin karar verme davranışlarının esasında yer alan en önemli unsur değerler sistemi olarak adlandırılabilir. Kişisel değerler birbirleri ile ilişki içerisinde bulunan bilişsel, davranışsal ve duygusal olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler arasındaki tutarlılık oranı ne kadar yüksek ise kişilerin davranışları da o denli kuvvetlidir. Oy verecek olan seçmenler ise bu kişisel tutumların ve bileşenlerin çerçevesinde oy verme davranışlarını gerçekleştirmektedirler. Bireylerin ne için hangi siyasal aktöre oy verme davranışı sergileyip, sergilemediği kişisel tutumlar ile izah edilebilmektedir (Kalender, 2005: 18-31).

Çalışmanın önceki kısımlarında da yer verildiği üzere seçmenler karar verme davranışlarını gerçekleştirirken her zaman farkında olarak karar almamaktadır. Bazı zamanlarda farkında olmadan da tercih yapmaktadırlar. Ancak karar verme aşamasında her zaman kendi çıkar veya beklentilerini sürece dahil etmektedirler. Kişisel değerler belirlenirken üç esastan bahsedilebilir. Birincisi, bilgi diğeri ise, inançtır. Kişisel değerlerin önemli olan bir başka bileşeni ise kültür kavramıdır. Kültür neticesinde bireyler geçmişteki bir takım alışkanlıklarını ve değerlerini gelecek nesillere aktarmıştır. Bu aktarım sayesinde ise bireylerin siyasal düşüncesinin, bazı davranış biçimlerinin oluşmasına katkı sağlamıştır. Oluşan ve geçmişe dayanan siyasal kültür anlayışını benimseyen birçok siyasal aktör seçmeni arkasına alarak siyasal iktidarı ele geçirebilmişlerdir. Bu durumun birçok örneği mevcuttur (Turan, 2017: 237-238).

Genel bir değerlendirme yapıldığında kişisel tutum, bireylerin gerçekleştirmek istedikleri bir davranış olduğunda kendilerine ait olan olumlu veya olumsuz ifadeleri olarak tanımlanabilir. Örnek verilecek olunursa oy kullanma davranışını gerçekleştirecek olan kişiler seçimlerde yaşanan geçmişteki olaylardan ötürü güven kaybı hissedebilirler. Aynı şekilde bireylerin savundukları ideolojiler de bireysel tutum olarak nitelendirilebilir. Seçmenlerin bu düşüncelerine benzeyen siyasal aktörün olması veya olmaması ise seçmen tercihlerini etkileyebilmektedir (Arı vd., 2015: 1-17).

3.2.3. Ekonomik Faktörler

Seçmenlerin siyasal partileri tercih etme aşamalarında kişisel veya ülkesel ekonomik ile ilgilendikleri, ekonomiye ait verileri dikkate alarak tercih yaptıkları dünya üzerinde gerçekleştirilen birçok çalışma ile kanıtlanmıştır. Bu sebeple bilim insanları, seçmen davranışlarının ekonomi ile ilgisini savunan bir yaklaşım ortaya çıkarmışlardır. Ekonomik oylama kavramı, 1960'ların ortalarından beri ABD'de seçim davranışı araştırmalarının bir parçası olmuştur. Temel hipotezleri, seçmenin rasyonel(akılcı) bir varlık olarak anlaşılmasına dayanmaktadır. İçsel mantığı ise ödül-ceza sistemine benzetilebilir. Vatandaşlar, ekonominin durumundan siyasal aktörü sorumlu tutar, ekonomi iyi gidiyorsa hükümeti destekleme olasılığı artar,

ekonomik durum kötüyse muhalefeti destekleme olasılığı artar, fikrini savunmaktadır (Freire and Pereira, 2012: 506-512).

Bazı zamanlarda siyasal iktidarın uygulamış olduğu politikalar, bazı zamanlarda seçmenlerin bilgi edinmelerinin maliyetleri seçmenlerin her zaman düşünceleriyle veya ideolojileriyle hareket etmelerini engellemektedir. Dolayısıyla seçmen daha az bildi edinme maliyeti olan veya kendi yaşadığı problemleri göz önüne alarak piyasanın ekonomik koşullarını dikkate almakta ve tercihlerini de bu ekonomik göstergelere göre yapmaktadır (Erdoğan, 2004: 105).

Ülkelerin mevcut durumunda var olan işsizlik oranları, güncel enflasyon oranları, reel artış oranları gibi seçkin göstergeler seçmenlerin siyasal katılım gösterme düzeyleri ile ilişki içerisindedir. Bahsedilen bu göstergeler siyaset ve ekonomi arasındaki karşılıklı ilişkinin yönünü de belirlemektedir. Dolayısıyla siyaset ve ekonomi sisteminin gün yüzüne çıkması, seçmen ve iktidarların karşılıklı etkileşimine bağlıdır (Çinko, 2006: 103-116).

Ekonomik göstergelere göre oy veren seçmenin bazı hususlara özen göstermesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi, siyasi bağlam açısından, sorumluluğun netliği konusu fazlasıyla önem teşkil etmektedir. Seçmenlerin ekonomik durum için siyasal aktörleri suçlayabilmeleri veya ödüllendirebilmeleri için, ekonomiden gerçekten kimin sorumlu olduğu onlar için açık olmalıdır. İkincisi, Parti sistemlerinin özellikleri de ekonomik oylamada düzenleyici bir rol oynamaktadır. Seçmenlerin, gerçekten iktidara gelme şansı olan bir muhalefet partisine oy verebilmeleri için sistemde bunu karşılayabilecek bir partinin olduğuna inanmaları gerekmektedir. Dünya üzerinde yer alan bazı devletlerde bu partilerin çok açık bir şekilde gözükmediği yorumu yapılabilir. bu sebeple bu ülkelerde yaşayan seçmenler daha dikkatli olmalıdırlar (Freire and Pereira, 2012: 506-512).

Özellikle demokratik sistemler göz önüne alındığında seçmen tercihlerini belirlerken sosyal, kültürel, psikolojik faktörlerin yanında ekonomik faktörleri de dikkate almaktadır. Ekonomik faktörleri tercihlerini belirleyecek ilk unsur olarak kabul etmemektedirler. Fakat iktisadi açıdan dar boğaz yaşayan ülkeler dikkate alındığında,

bu ülkelerde var olan seçmenler diğer unsurlardan çok daha fazla ekonomik unsurlara dikkat etmektedirler (Çinko, 2006: 103-116). Bu bilgilerden yola çıkıldığında bireylerin ekonomik koşullarının kötüleşmesi ile siyasal tercihleri arasında kuvvetli bir ilişkiden bahsedilebilir. Seçmenler genellikle ekonomik koşullarını iyileştirebileceklerini düşündükleri adaylara oy verme eğilimdeyken, koşulları kötüleştiren siyasal aktörlere oy vermeyerek onları cezalandırdıkları inancını taşımaktadırlar.

3.2.4. Medya ve Propaganda Faktörü

Seçmenlerin hangi siyasal aktöre oy vereceklerinin kararının vermede fazlasıyla etkili olan faktörlerden biri medya araçları ve propagandadır. Alanyazında var olan birçok araştırmaya göre etkin bir şekilde yürütülen propaganda seçmenin yönlendirilebilmesini, tercihlerinin değiştirilmesini sağlayabilmektedir (Özsoy, 2009: 71).

Günümüzde fazlasıyla etkin olan medya araçları hemen her evde olması sebebiyle etkili bir işleve sahiptir. Bireylerin siyasal toplumsallaşma süreçlerinde yardımcı olan bu medya araçları, kişilerin hem karar verme aşamalarında hem de siyasal bilgi edinme aşamalarında rol oynamaktadır. Kişilerin siyasal tutum ve davranışlarında da aynı şekilde medya ve propaganda araçları fazlasıyla yardımcı araçlar olarak nitelendirilebilir (Turan, 2017: 232).

Yapılan araştırmalarda medya araçların sayesinde siyaset öğrenmeye ilişkin bulgulara rastlanmıştır. Seçim haberleri ve kampanya stratejileri yüzeysel olmakla eleştirilse dahi seçmenler özellikle televizyon haberlerinden, gazetelerden ve televizyondaki tartışmalardan birçok siyasal bilgiyi elde etmektedir. Belli konular, adaylar ve adayların özellikleri hakkında farkındalık öğrenilmesi en muhtemel hususlar olarak nitelendirilebilir. Seçimlerin medyada yer alması, özellikle televizyon haberlerinin siyasete ve oy verme katılımına olan ilgiyi güçlendirmesi muhtemeldir, ancak medyanın kampanya stratejisine ve manevralarına yoğun bir şekilde vurgu yapması bazı seçmenlerin daha alaycı ve daha az oy kullanma olasılığını artırabilmektedir (Weaver, 1996: 34-47).

Medya araçları ve propagandalar seçmenler üzerinde çok farklı etkiler yapabilmektedir. Bu etkiler bilim insanları tarafından farklı yaklaşımlarla anlatılmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşımlardan ilki gündem kurma teorisi olarak adlandırılabilir. Bu yaklaşıma göre, medyada ön plana çıkarılan ve adından sıkça bahsedilen bir konu seçmen kitlesi tarafından da önemli olarak anlaşılır, bu sayede bu konu bir gündem olarak seçmenin aklında yer eder. Diğer bir yaklaşım ise suskunluk sarmalı olarak adlandırılmıştır. Bu yaklaşıma göre ise eğer kişi kendi savunduğu fikrin doğru olduğuna inanmış ise her yerde yüksek sesle fikrini dile getirmekte, aksi durumda ise fikirlerini dile getirmemektedir. Çoğunluk medya sayesinde sesini yükseltirse haksız dahi olsa yapay bir gündem oluşabilecektir. Buda kararsız seçmenin etkilenmesine veya tercihlerinin değişmesine neden olabilecektir (Kalender, 2005: 112-114).

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkıldığında medya araçları ve siyasal aktörlerin gerçekleştirmiş oldukları propagandalar seçmenlerin tercihleri üzerinde ciddi bir etkiye sahiptir. Seçmenler özellikle seçim dönemlerinde medya unsurlarını siyasal bilgi elde etme aracı olarak görmektedirler. Bunun yanı sıra siyasal aktörler sık sık toplantılar düzenleyerek seçmenle bir araya gelmeye çalışırlar. Seçmen ise bu sayede hem gündem hem de siyasal aktör ile ilgili daha fazla bilgi el etmiş olur. Siyasal bilgi elde eden seçmenin ise siyasal katılım davranışını daha yüksek düzeyde göstereceği birçok bilim insanı tarafından ispat edilmiştir. Fakat medya ve propaganda faktörünün seçmen tercihlerini ne derece etkileyeceği birtakım unsurlarla ilişkilidir. Bu hususlar, bireyin sosyo-psikolojik özellikleri, bireyin yaşamakta olduğu yerin demokratik yapısı, bireyin bilgi elde etmiş olduğu medya araçlarının güvenilirliği, medya araçlarının kullanım sıklığı şeklinde sıralanabilmektedir (Turan, 2017: 234).

3.2.5. Psikolojik Etken

Seçmen davranışlarının ne tür bir eğilim göstereceğinin belirlenmesinde çevresel faktörlerin etkisinin bulunduğu gibi psikolojik faktörlerin de etkilerinden bahsedilebilir. Girişken ruh gibi özellikleri kişiliklerinde barındıran bireyler siyasal hayat içerisinde daha etkin olmak isterken, çekingen tavır içerisinde olan bireyler

siyasal davranışları daha nadir bir şekilde göstermektedirler. Bu kişisel özellikler ise bireyin psikolojik gelişimi içerisinde olgunlaşmaktadır (Turan, 2017: 238).

Bireyin girişkenlik, etkinlik gibi duyguları siyasal katılma davranışlarına pozitif yönlü bir etki yapmakta iken, çekingenlik ve yabancılaşma gibi duygu durumları siyasal katılma davranışlarını negatif yönlü etkilemektedir. Bireyler yabancılaşma duygusu içerisinde ise yaşadıkları toplumun siyasallaşma süreci içerisinde kendilerine yer bulamamakta, kendilerini bu sistemin dışında bırakmayı tercih etmektedirler (Ozankaya, 1999: 280).

Seçmen davranışlarının hangi psikolojik etkenlerden etkilendiği açıklamaya çalışan psikolojik yaklaşım bilim insanları tarafından ortaya atılmıştır. Önceki kısımlarda da bahsedildiği üzere bu yaklaşım bireylerin daha çok tutumlarını ele almıştır. Seçmenlerin tutumlarının hangi düzeyde yoğun olduğuna göre bireylerin oy verme davranışı sergileyip sergilemedikleri incelenmiştir. Aynı zamanda seçmenlerin sahip oldukları tutumların yoğunluğuna göre seçmenin hangi partiye kendini daha yakın hissettiğinin tespit edilebileceğini savunmuşlardır (Campbell vd., 1960: 9-10).

Filiz (2019) tarafından aktarıldığı üzere seçmenin oy verme davranışı gerçekleştirirken çıkarları ve istekleri dışında etkilenmiş oldukları bazı etkenler vardır. Bunlar bireylerin kendilerini güvende hissetme duygusu, belirli bir saygınlık elde etme duygusu, siyasal aktör ile duygusal bağ kurma isteği ve kişilerin inançlarıdır. Bireyler eğer kendilerini güvende hissetmek istiyor ve bu duygu ağır basıyorsa daha sağ tandanslı partileri tercih edebilirler. Saygı görme isteği yüksek olan seçmen ise daha radikal değişiklikleri savunan, siyasal iktidarı döneminde saygı görebilme ihtimali olan partileri tercih edebilmektedir. Duygusal bağ kurma isteği olan bireyler sıklıkla karizmatik lideri bulunan ve kendinin de etkilendiği siyasal aktörleri tercih etmektedirler (Kışlalı, 2000).

Görüldüğü gibi tüm bu duygu durumları sosyal bilimlerde bireyi etkileyen psikolojik etkenler ile ele alınabilmektedir. Seçmenin psikolojik durumu hangi duygu durumunu yansıtmakta ise o duygu durumuna göre birey tercihte bulunmaktadır. Fakat unutulmaması gereken ise bu duygu durumlarına göre yapılan tercihlerin farklı

unsurlar ile değişebildiğidir. Bireyler siyasal katılım içerisinde yer almaları, bireyin kendini geliştirerek yalnızca duygu durumuna göre oy vermesini engelleyebilir. Bu sayede birey ilerleyen seçim dönemlerinde duygu durumuna göre değil, daha rasyonel kararlar alma yönünde hareket edebilir.

Seçmen davranışlarını ve hangi yönde eğilim gösterdiklerini anlamaya yardımcı olan yapısal ve araçsal faktörler açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bu kısmında ele alınan bu faktörler dünya genelinde yapılan birçok araştırmanın ortak bir kanaatle belirlemiş olduğu faktörlerdir. Fakat çalışmanın esası gereği Türkiye’de yer alan seçmenlerin de hangi tür davranışlar sergiledikleri incelenmelidir. Bu sebeple çalışmanın bir sonraki kısmında Türkiye’de yapılan çalışmalar doğrultusunda seçmenin tercih yaparken hangi unsurları ele aldığı açıklanmaya çalışılacaktır.

3.3. Türkiye’de Seçmen Tercihlerini Etkileyen Faktörler

Gerekli alan yazın incelendiğinde Türk milletinin demokratik yönetimin en önemli unsurlarından biri olan seçimlerle bir araya gelmesi Osmanlı İmparatorluğu zamanına denk gelmektedir. Ülkemiz tarihi incelendiğinde yapılan ilk genel seçimlerin ise 1877 yılında yapılmış olduğu görülmektedir. Fakat yerel seçimlerin tarihi daha da eski zamanlara dayanmaktadır. Bu bilgi ise çalışmada yerel seçimler esas alındığından daha da önemli bir veri haline gelmektedir. Osmanlı İmparatorluğu zamanında vergi toplama faaliyeti için kurulan bir meclis sistemi bulunmaktaydı. Bu meclisin üyelerinin yarısı atama ile belirlenirken, kalan yarısı ise seçimlerle iş başına gelmekteydi. Bu uygulamanın ise Tanzimat Fermanı’nın ilanı ile devreye girdiği düşünüldüğünde ilgili tarih 1839 yılına denk gelmektedir (Doğan ve Göker, 2010: 159-187).

Çalışmanın nceki kısımlarında da bahsedildiği üzere Türkiye’de yer alan seçmenler de tıpkı diğer ülkelerin seçmenleri gibi birçok yapısal ve araçsal faktörün etkisi altında kalarak tercihlerini belirlemektedir. rnek olarak Türk vatandaşların aile yapısına ve kültürlerine vermiş oldukları değerler düşünüldüğünde aile faktörü seçmenlerin tercihlerini belirlemede büyük önem teşkil etmektedir. Bunların

yanında, çevre faktörü, ekonomik göstergeler, psikolojik etkenler yine seçmen tercihlerinde önemli unsurlardır.

Sosyal bilimler dikkate alındığında soyut kavramların daha gündemde olduğu bir bilim dalı yorumu yapılabilir. Bu sebeple bireylerin davranışlarının ölçülmesi ve analiz edilmesi zordur. Bu zorluğun aşılabilmesi için ise sürekli yeni araştırmaların yapılması ve gelişim sağlanması gerekmektedir (Uztuğ, 2004: 167).

Öncelikle Türkiye’de yer alan seçmenlerin tercihlerini belirlerken ekonomik faktörlere ve siyasal aktörlerin ekonomi ile ilgili performanslarına dikkat ettiği birçok araştırma tarafından tespit edilmiştir. Bireyler adayların önceki dönemlerde nasıl bir performans sergilediklerini dikkate alarak iyi performans gösteren adayları tercih etmektedirler. Diğer anlamda adayı ödüllendirmektedirler. Burada önemli bir nokta ise seçmenler yalnızca son bir yılda gösterilen performansı dikkate almalarıdır. Bu kısa süre ise seçmenin yanlış kararlar vermesine sebep olabilmektedir (Gündem, 2017: 15-30).

Günümüz Türk seçmeninin tercihlerini belirleyen diğer bir husus ise seçim kampanyalarının yürütülüş biçimidir. Seçmen artık siyasal aktörlerin duygusal konuşmalar yapması yerine, daha meselelerle ilgili çözüm önerilerini dile getirmesi, talep ve istekleri ele alan konuşmalar yapmasını istemektedir. Bunun yanı sıra seçim kampanyalarının reklam haline getirilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Seçmen daha net ifadelerde bulunan siyasal aktörleri tercih etmektedir (Karaçor ve Gözüm, 2012: 403-426).

Türk seçmeni açısından çok büyük önem teşkil eden faktörlerden bir diğer ise siyasi liderler ve adayların kendileridir. Özellikle genel ve yerel seçim ayrımında seçmen aday faktörüne fazlasıyla dikkat etmektedir. Seçmen genel seçimler söz konusu olduğunda siyasal partilere önem verirken, yerel seçimler söz konusu olduğunda adayları değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Burada unutulmaması gereken ise bölgesel farklılıkların bulunabileceğidir (Akın, 2012: 160-161).

Seçmenin tercihlerini belirlerken mekansallığa ve bölgeselliğe de fazlasıyla önem verdiği görülmüştür. Aslında bir önceki paragrafta bahsedilen fark tamda bu faktör

neticesinde ortaya çıkmaktadır. Seçmenler parti tercihlerini belirlerken yaşadıkları çevrenin geneline çoğunlukla uyum sağlayabilmektedir. Bunun en net örneklerinden biri ise İzmir ili için geçerlidir. İzmir’de yaşayan seçmenlerin çoğu genel seçim veya yerel seçim farkı olmaksızın belirli bir siyasal partiye oy verme eğilimi göstermektedirler (Gündem, 2017: 15-30).

Türkiye’de yer alan seçmenin tercihlerini yaparken hangi faktörlerden etkilendiğinin anlaşılması üzerine veya seçmen davranışlarını anlamak üzerine yapılan çalışmalar son yıllarda artış göstermiştir. Seçmenlerin hangi unsurları dikkate aldığının anlaşılması için daha çok çalışmanın literatüre kazandırılması gerekmektedir. Fakat tüm bu bilgilerden yola çıkıldığında dünya genelinde yer alan seçmenlerden çok farklı olmadığı ve yüksek oranda benzerlik gösterdiği söylenebilir. Yapılabilecek diğer bir genelleme ise Türk seçmenin genel ve yerel seçimlerde farklı faktörleri dikkate alarak tercih yaptığıdır (Doğan ve Göker, 2010: 159-187).

Türk seçmenin yerel seçimlerde hangi unsurlara dikkat ettiğinin daha iyi anlaşılabilmesi adına bir sonraki bölümde Ankara ilinde yer alan seçmene uygulanan saha çalışması analiz edilmiş ve yerel seçimlerde hangi unsurlara daha fazla dikkat ettiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın daha sonra yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olması hedeflenmiştir.

4. YEREL SEÇİMLERDE SEÇMEN TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: ANKARA ÖRNEĞİ

4.1. Araştırmanın Amacı

Günümüzde siyaset bilimi kavramından bahsedildiğinde bilim insanları seçmen davranışlarını da büyük bir özveri ile dikkate almaktadırlar. Günümüzün siyasal iktidarları ellerinde bulundurdukları gücü kaybetmemek adına seçmenle dikkatli bir şekilde iletişim kurmalı, isteklerini iyi bir şekilde dinlemeli ve nelerden etkilendiklerini iyi tespit etmelidirler. Alan yazın taraması yapıldığında ülkelerde genel seçim ve yerel seçimlerde seçmenlerin farklı kriterleri dikkate aldığı, genel seçimlerden ayrı olarak yerel seçimleri değerlendirdikleri birçok bilim insanı tarafından kabul edilmektedir.

Genel seçim ve yerel seçim arasındaki farklılıkların bir takım sebepleri bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilmektedir. Yerel seçimler, genel seçimlerden daha direkt bir şekilde seçmenleri etkilemektedir. Çünkü yerel seçimlerin sonucunda seçmen görmek istediği hizmeti daha net bir şekilde görmekte veya görememektedir. Kendi içerisinde daha rahat kıyaslama yapabilmektedir. Bir diğer önemli olan faktör yerel seçimlerde aday olan bireyler seçmenler tarafından daha yakinen tanınabilmektedir. Bu sayede seçimlerden sonra seçmenler seçimi kazanan adaya daha rahat ulaşabilmekte veya daha rahat iletişim kurabilmektedir. Aslında bu adaylara çok daha fazla sorumluluk da yüklemektedir. Bir diğer sebep yerel seçimler daha minimal olmasından dolayı makro düzeyde politikalardan veya devletlerarası ilişkilerden çok fazla etkilenmemektedir. Son olarak yerel halkın istekleri ve çıkarları devletin üst kurumları tarafından çok net olarak bilinmese dahi yerel yönetimler tarafından kesin olarak bilinmektedir. Bu sebeple aslında siyasal iktidarların gelecek seçimler adına yerel seçimlere fazlasıyla önem vermeleri gerekmektedir.

Bu çalışma ile ulaşılmak istenen seçmenlerin yerel seçimlerde hangi faktörleri dikkate aldıklarının tespit edilmesidir. Çalışma esasen Ankara seçmenini dikkate alarak gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple çalışma sonunda yapılacak genellemeler Ankara bölgesi için geçerli olacaktır. Bunun dışında seçmenin esasen yerel seçimlerde hangi unsurları dikkate aldığı tespit edilerek, seçmen davranışlarının

demografik verilere göre değişiklik gösterip göstermediği anlaşılmaya çalışılacaktır. Litertaürde elde edilen en son veriler dikkate alındığında yaklaşık 4 milyon seçmenin var olduğu görölmektedir. Sosyal bilimler kapsamında 10.000.000 kişilik bir evren için toplam 400 örneklemin uygun olduğu kabul edilmektedir (Neuman, 2010: 351). Bu bilgi dikkate alınarak çalışma kapsamında 420 seçmene online ve yüz yüze anket tekniği kullanılarak saha çalışması uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar neticesinde Ankara özelinde seçmen davranışlarını etkileyen faktörler tespit edilmiştir.

4.2. Araştırmanın Önemi

Bilim insanları tarafından yapılan çalışmalara bakıldığında seçmen davranışları sürekli inceleme altında olan ve yaşanan değişimlerin tespit edilmeye çalışıldığı sosyal bilim alanlarından biri olmuştur. Ancak günümüzde seçmen davranışlarının nasıl şekillendiğinin anlaşılabilmesi adına genel seçimler kadar yerel seçimlerin de detaylı bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Alan yazın incelendiğinde seçmenlerin genel seçimlerde hangi unsurlara dikkat ettiklerinin tespit edilebilmesi adına birçok çalışma bulunurken daha mikro ölçekli olan yerel seçimlerde yer alan seçmen davranışlarının çok fazla incelenmediği görölebilmektedir. Burada unutulmaması gereken husus ise genel seçimlerde başarı elde etmek isteyen siyasal aktörlerin yerel seçimlere de en az genel seçimler kadar önem vermesi gerektiğidir.

Bu sebeple çalışmada daha mikro ölçek olarak adlandırılan Ankara ili seçmeni esas alınmıştır. Böylece yerel seçimlerde seçmen davranışlarını etkileyen hususların neler olduğu daha rahat bir şekilde analiz edilmiştir. İlerleyen zamanlarda örnekleme sayısı büyütölerek veya Ankara ili dışında diğer illerin seçmen davranışları incelenerek seçmen davranışlarının hangi unsurlara göre değiştiği anlaşılabilir. Bu sayede siyasal aktörlerin bulunulan coğrafi konuma göre faaliyetlerini geliştirmeleri sağlanabilir. Yerel yönetimlerin seçmenler ile daha rahat iletişim kurabiliyor olması, seçmenlerin yerel yönetimler ile daha rahat iletişim kurabiliyor olması gibi unsurlar yerel seçimlerin önemini daha da arttırmaktadır.

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu alışma öncelikle yerel seçimleri içermesi ve belirli bir il dahilinde gerçekleştirilmesi sebebiyle sınırlılıkları da bu hususlara göre belirlenmiştir. Çalışmanın sınırlılıkları belirlenirken saha çalışmasının gerçekleştirilmesi kolay olan

Ankara ili tercih edilmiştir. Bunun sebepleri arasında orada ikamet ediyor olmam ve çalışıyor olmam sayılabilmektedir.

Çalışmanın yerel seçimlerde seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili olması sebebiyle 18 yaşını doldurmuş, fiil ehliyetine sahip, Ankara ilinde ikamet eden bireyler kısacası Ankara seçmeni niteliğine sahip katılımcılar çalışmada yer almıştır. Ankara ilinde son verilere göre yaklaşık 4 milyon seçmenin yer alması, örneklem sayısının da bu sayıya göre belirlenmesini sağlamıştır.

4.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın amaç ve kapsamı doğrultusunda birtakım hipotezler üretilmiştir. Bu hipotezler aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir;

H₁: Seçmenler yerel seçimlerde oy verme davranışlarını gerçekleştirirken parti ideolojisine daha fazla önem vermektedir.

H₂: Siyasal aktörlerin seçimden önce gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler seçmen davranışlarını etkilemektedir.

H₃: Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin demografik verilerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{3a}: Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin **cinsiyetine** göre farklılık göstermektedir.

H_{3b}: Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin **yaş gruplarına** göre farklılık göstermektedir.

H_{3c}: Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin **eğitim düzeyine** göre farklılık göstermektedir.

H_{3d}: Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin **medeni durumlarına** göre farklılık göstermektedir.

H_{3e}: Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin **gelir düzeylerine** göre farklılık göstermektedir.

H_{3f}: Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin **mesleğine** göre farklılık göstermektedir.

H_{3g}: Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin yaşadıkları yerleşim yerlerine göre farklılık göstermektedir.

H₄: Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların cinsiyetine göre değişiklik göstermektedir.

H₅: Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların yaşadıkları yerleşim yerlerine göre değişiklik göstermektedir.

H₆: Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların eğitim düzeylerine göre değişiklik göstermektedir.

H₇: Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların gelir düzeylerine göre değişiklik göstermektedir.

H₈: Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların kendilerini konumlandırmış oldukları siyasi yelpazedeki konumlarına göre değişiklik göstermektedir.

4.5. Araştırmanın Yöntemi

Yerel seçimlerde seçmen davranışlarını etkileyen faktörleri tespit etmeye yarayan bu çalışmada verilerin elde edilebilmesi adına yüz yüze ve online anket tekniği kullanılmıştır. Çalışmada Doğan ve Göker (2010) tarafından hazırlanan “Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi: 29 Mart Genel Seçimleri Elazığ Örneği” isimli çalışmalarında kullandıkları ölçekten yararlanılmıştır. Ölçekte toplam 15 soru bulunmakta olup, ölçeğin 15. sorusu toplam 18 maddeden oluşan 5’li likert ölçeğinden oluşmaktadır.

Araştırma özelinde Ankara ilinde bulunan seçmenler ile online ve yüz yüze anket tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Kayıtlı seçmen sayısı 4 milyon Ankara ilinde daha öncede bahsedildiği üzere 420 kişiye anket uygulanmıştır. Sosyal bilimlerde yeterli sayının 400 olduğu bilinmekte ve çalışmada uygulanan anket sayısı yeter sayısının üzerinde tutulmuştur.

Anket verilerinin analiz edilme sürecinde SPSS 22 paket programından faydalanılmıştır. Bu programın imkan tanıdığı frekans analizleri, tek örneklem t testleri, varyans analizleri verileri işlemek ve anlaşılır kılmak adına tercih edilmiştir.

Yapılan frekans analizleri neticesinde seçmenlerin vermiş oldukları cevapların sıklıkları, t testleri neticesinde cevapların hangi yönlerde yer aldıkları tespit edilmiştir. Varyans analizleri ile de değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı anlaşılmıştır. Unutulmaması gereken husus ise kullanılan ölçeğin güvenilirlik analizi yapılmış dahi olsa elde edilen veriler tekrar güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Tüm bu analizlerin sonucunda elde edilen veriler ve ulaşılan sonuçlar yorumlanarak çeşitli görüş ve öneriler literatüre kazandırılmıştır.

4.6. Araştırmanın Bulguları

Tez çalışmasının bu bölümünde saha çalışmasına dahil olan katılımcıların verdiği cevaplar sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiş ortaya çıkan sonuçlar ise tablolar haline getirilerek değerlendirilmiştir. Araştırmada yer alan katılımcıların verdiği cevaplar tablolar yardımıyla açıklanmış ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları ölçümlenmiştir. Ardından bu alışkanlıklarını hangi düzeyde siyasal iletişim kurma amacıyla kullandıkları saptanmaya çalışılmıştır. Bireylerin kişisel verileri tamamen saklı tutulmuş, yalnızca vermiş oldukları cevaplar dikkate alınmıştır.

Tablo 4.1. Araştırma Verilerine Ait Normallik Ve Homojenlik Test Değerleri

Araştırma Verileri	Kolmogorov – Smirnov			Shapiro Wilk		
	İstatistik	Sd	p	İstatistik	Sd	p
	,042	420	,074	,993	420	,041
Çarpıklık	,193		Basıklık	,066		

Tablo 4.1’de yer aldığı üzere elde edilen çarpıklık değeri: ,193; basıklık değeri: ,066 olarak belirlenmiştir. Elde edilen normallik test değerleri ise Kolmogorov – Smirnov test değerleri: İstatistik = ,042; Sd = 420; Sig = ,074 / Shapiro Wilk test değerleri: İstatistik = ,993; Sd = 420; Sig = ,041 şeklindedir. Bu değerler araştırma verilerinin homojen olduğu ve normal dağıldığı (çarpıklık basıklık

değerleri -1 ile +1 arasında, Kolmogorov – Smirnov $>.05$) göstermektedir. Bundan dolayı değişkenler arasındaki anlamlı farklılıkların belirlenebilmesi ve araştırma hipotezlerinin sınanabilmesi için parametrik tekniklerden faydalanılabilir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Cinsiyet İtibariyle Dağılımı

Katılımcının Cinsiyeti				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Erkek	259	61,7	61,7	61,7
Kadın	161	38,3	38,3	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Saha çalışması içerisinde yer alan katılımcıların cinsiyet dağılımları inceleme altına alındığında, %61,7'sinin erkek seçmenlerden, %38,3'ünün de kadın seçmenlerden oluştuğu görülebilmektedir. Sosyal bilimlerde yapılan saha çalışmaları dikkate alındığında sayıların mümkün olduğunca birbirine yakın olması beklenmektedir. Fakat seçmen davranışları ilgili literatürde erkek seçmenlerin konu ile ilgili olduğu da çalışmalarda kabul edilmiştir. Bu sebeple kadın katılımcı sayısının erkeklere oranla az olması kabul edilebilir bir sonuçtur. Saha çalışması gerçekleştirilirken sayıların mümkün olduğunca birbirine yakın tutulması hedeflenmiştir.

Tablo 4.3. Katılımcıların Medeni Durumları İtibariyle Dağılımı

Katılımcının Medeni Durumu				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evli	303	72,1	72,1	72,1
Bekar	117	27,9	27,9	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Tablo 4.3'te katılımcıların medeni durumlarının tespit edilebilmesi amacıyla sorulmuş soruların frekans analizi yer almaktadır. Sonuçlara göre çalışmada yer alan katılımcıların %72,1'i evli, geri kalan %27,9'u ise bekar seçmenlerden oluşmaktadır. Bu sorunun sorulmasının esas amacı ise seçmen davranışlarının medeni durum ile arasında anlamlı bir fark olup olmadığının tespit edilmesidir. Aynı zamanda tüm

katılımcıların soruya cevap vermiş olması da verilerin sağlıklı olması adına önemlidir.

Tablo 4.4. Katılımcıların Yaşları İtibariyle Dağılımı

Katılımcının Yaşı				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
18-29	87	20,7	20,7	20,7
30-39	123	29,3	29,3	50,0
40-50	114	27,1	27,1	77,1
51-61	59	14,0	14,0	91,2
62 ve üzeri	37	8,8	8,8	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Çalışmada yer alan katılımcıların %8,8'lik bir oranla, 62 yaş ve üzerinde olduğu analiz edilmiştir. Ardından veriler sıralandığında 51-61 yaş arası %14'lük bir oranla, 18-29 yaş arası %20,7'lik bir oranla, 40-50 yaş arası %27,1'lik bir oranla birbirlerini takip etmektedir. 30-39 yaş arasındaki seçmenler ise %29,3 ile en yüksek orana sahip olan grup niteliği taşımaktadır. Yaş ile ilgili demografik verilerde en yüksek oranın yarısından fazlasını 30 ve 50 yaşlar arasındaki bireyler oluşturmaktadır. Çalışma dahilinde bu yaş aralığındaki bireylerin genç seçmene ve yaşı yüksek seçmene oranla fazla olması orta yaşlı seçmenlerin cevaplarını daha rahat bir şekilde verdiğinin göstergesi olarak da savunulabilir.

Tablo 4.5. Katılımcıların Eğitim Durumları İtibariyle Dağılımı

Eğitim Durumunuz				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Okur Yazar Değil	5	1,2	1,2	1,2
İlkokul Mezunu	61	14,5	14,5	15,7
Ortaokul Mezunu	70	16,7	16,7	32,4
Lise Mezunu	177	42,1	42,1	74,5
Üniversite ve Üstü	107	25,5	25,5	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Katılımcıların eğitim düzeylerinin saptanmasında ve seçmen davranışlarının eğitim düzeyleri ile farklılaşıp farklılaşmadığının anlaşılmasında fayda görülmektedir. Çalışmanın daha önceki kısımlarında da değinildiği üzere seçmen davranışlarının eğitim düzeylerine göre şekillendiği de unutulmamalıdır. Anketten elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcıların, %1,2'sinin (5) okuryazar olmadığı, %14,5'inin (61) ilkokul mezunu olduğu, %16,7'sinin (70) ortaokul mezunu olduğu, %42,1'inin (177) lise mezunu olduğu, %25,5'inin (107) ise üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Ölçekte yer alan katılımcıların yarısından fazlasının (%67,6'sının) kaliteli bir eğitime sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sayede verilen cevapların kalitesinin de iyi düzeyde olduğu yorumu yapılabilmektedir. Ölçekte yer alan soruların bazılarının çapraz analizi yapıldığında bu veri kanıtlanmış olmaktadır.

Tablo 4.6. Katılımcıların Meslek Gruplarına Ait Dağılımı

Katılımcının Mesleği				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Devlet Memuru	66	15,7	15,7	15,7
Serbest Meslek	42	10,0	10,0	25,7
Çiftçi	18	4,3	4,3	30,0
Esnaf	41	9,8	9,8	39,8
İşçi	86	20,5	20,5	60,2
İşveren	8	1,9	1,9	62,1
Emekli	44	10,5	10,5	72,6
Ev Hanımı	68	16,2	16,2	88,8
Öğrenci	29	6,9	6,9	95,7
İşsiz	18	4,3	4,3	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Seçmenlerin davranışlarının anlaşılabilmesi adına yapılan bu çalışmada yer alan diğer demografik sorulardan bir diğeri de katılımcıların mesleklerinin ne olduklarının öğrenilmesine dairdir. Çalışmada yer alan katılımcıların sırasıyla, %1,9'u işveren, %4,3'ü işsiz, diğer %4,3'ü çiftçi, %6,9'u öğrenci, %9,8'i esnaf, %10'u serbest meslek erbabı, %10,5'i emekli, %15,7'si devlet memuru, %16,'si ev

hanımıdır. Geri kalan ve en yüksek kısma sahip %20,5'lik kısım ise işçi statüsünde yer almaktadır. Çalışmada farklı grupların birbirlerine bu kadar yakın oranlarla temsil edilmiş olması kişilerin sahip oldukları meslek ile seçmen davranışları arasındaki ilişki arasında var olan anlamlı bir ilişkinin açıklanabilmesi adına önem teşkil etmektedir. Burada yer almayan meslek gruplarına ise daha sonra yapılacak çalışmalarda yer verilmesin planlanmaktadır.

Tablo 4.7.Katılımcıları Gelir Düzeylerin Ait Dağılımları

Hanenizin aylık toplam geliri ne kadardır?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0-3000 TL	64	15,2	15,2	15,2
3001-6000 TL	220	52,4	52,4	67,6
6001-9000 TL	66	15,7	15,7	83,3
9001 TL'den Fazla	24	5,7	5,7	89,0
Sosyal Yardım Alıyor	13	3,1	3,1	92,1
Cevap Yok	33	7,9	7,9	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Siyaset bilimi özellikle de seçmen davranışları ile ilgilenen birçok bilim insanı seçmenlerin oy verme eğilimlerinin, gösterdikleri siyasal davranışlarının kişisel gelirleri ile ilgili olduğunu savunmaktadırlar. Bu çalışmada da bu ilişkinin anlaşılabilmesi adına katılımcıların gelir durumlarına ait demografik bir soru sorulmuştur. Elde edilen veriler incelendiğinde katılımcıların %15,2'si 0-3.000 TL arası gelir elde etmekte, %52,4'ü 3.001-6.000 TL arası gelir elde etmekte, %15,7'si 6.001-9.000 TL arası gelir elde etmekte, %3,1'i sosyal yardım aldığını beyan etmektedir. Geriye kalan katılımcılar ise (%7,9) bu soruya cevap vermek istemediklerini beyan etmişlerdir.

Tablo 4.8. Katılımcıların Yaşamlarının Büyük Bir Kısmını Nerede Geçirdiklerine Dair Dağılım

Hayatınızın büyük kısmını aşağıdaki yerleşim merkezlerinden hangisinde geçirdiniz?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Köy	35	8,3	8,3	8,3
Kasaba	36	8,6	8,6	16,9
İlçe	49	11,7	11,7	28,6
Şehir	87	20,7	20,7	49,3
Büyükşehir	205	48,8	48,8	98,1
Yurt Dışı	8	1,9	1,9	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Tablo 4.8’de de görüldüğü üzere katılımcılarının yaşamlarının büyük bir kısmını nerede geçirdiklerine dair soru yöneltilmiştir. Gelen cevaplar doğrultusunda sırasıyla katılımcıların %1,9’unun yurt dışında yaşadıkları, %8,3’ünün köylerde yaşadıkları, %8,6’sının kasabalarda yaşadıkları, %1,7’sinin ilçelerde yaşadıkları, %20,7’sinin şehirlerde yaşadıkları, %48,8’inin ise büyükşehirlerde yaşadıkları tespit edilmiştir. Literatür incelemesi yapıldığında seçmen davranışlarının yaşanılan yerleşim yerlerine göre değişebildiği savunulmaktadır. Bu sebeple çalışmanın ilerleyen aşamalarında bireylerin oy verme tercihlerinde ve yerleşim yeri verileri karşılaştırılmış ve aradaki fark analiz edilmiştir.

Tablo 4.9. Katılımcıların Din Konusundaki Tutumlarına Dair Analiz

Din konusundaki tutumunuz nedir?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hiç dindar değilim	11	2,6	2,6	2,6
Pek dindar değilim	74	17,6	17,6	20,2
Dindarım	208	49,5	49,5	69,8
Oldukça dindarım	80	19,0	19,0	88,8
Çok dindarım	39	9,3	9,3	98,1
Cevap Yok	8	1,9	1,9	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Çalışmanın sorularından bir diğeri ise katılımcıların din konusundaki tutumlarını ölçülemeye dair hazırlanmıştır. Sırasıyla katılımcıların %2,6'sı kendilerini hiç dindar olarak görmediklerini, %9,3'ü kendilerini çok dindar gördüklerini, %17,6'sı kendilerini pek dindar görmediklerini, %19'u kendilerini oldukça dindar gördüklerini, %49,5'i ise kendilerini dindar olarak nitelendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu soru nezdinde katılımcıların %1,9'u ise cevap yok seçeneğini tercih etmiştir.

Tablo 4.10. Katılımcıların Oy Verme Davranışı Sergilerken Önemledikleri Faktöre Dair Analiz

Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemsedığınız faktör hangisidir?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Parti Lideri	77	18,3	18,3	18,3
Parti İdeolojisi	112	26,7	26,7	45,0
Aday	101	24,0	24,0	69,0
Aday ve Parti	100	23,8	23,8	92,9
Diğer	30	7,1	7,1	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Yerel seçimler ve genel seçimler arasında bir kıyaslama yapıldığında aslında her iki seçimde de oy verme davranışını etkileyen faktörlerin önem sırasının değiştiği söylenebilir. Seçmenler her ikisinde de farklı hususlara göre siyasal aktörlere oy vermektedirler. Bunun anlaşılabilmesi adına yöneltilen soruya gelen cevaplar şu şekildedir. Katılımcıların % 18,3'ü (77) yerel seçimlerde parti liderlerini esas aldıklarını, %26,7'si (112) parti ideolojilerini esas aldıklarını, %24'ü (101) adayları esas aldıklarını, %23,8'i (100) aday ve partileri esas aldıklarını, geri kalan %7,1'i ise diğer hususları dikkate aldıklarını bildirmişlerdir. Yerel seçimlerde parti ve parti unsurlarından daha ziyade adayın dikkate alınması gerektiği düşünüldüğünde seçmenlerin ilgili konu hakkında daha fazla bilinçlendirilmesi gerektiği yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 4.11. Katılımcıların Oy Verme Kararlarının Zamanlanmasına Dair Analiz

Oy verme kararınız seçim gündeme geldiğinde ne zaman netleşmektedir?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Adaylar belirlendikten sonra	77	18,3	18,3	18,3
Oy vereceğim parti her zaman bellidir	200	47,6	47,6	66,0
Seçim kampanyalarını takip ettikten sonra	75	17,9	17,9	83,8
Seçimden birkaç gün önce	17	4,0	4,0	87,9
Sandık Başında	32	7,6	7,6	95,5
Cevap Yok	19	4,5	4,5	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

İster yerel seçimler ister geneli seçimler olsun seçmenlerin hangi zaman diliminde oy verme kararı aldıkları siyasal aktörler tarafından merak edilmektedir. Bu sorunun cevabının bulunması durumunda siyasal aktörler ne zaman ve hangi zaman aralıklarında siyasal aktiviteler gerçekleştirebileceklerini belirleyebilirler. Bu sorunun cevabının bulunması adına katılımcılara yöneltilen bu soruya sırasıyla katılımcıların %4'ü seçimden birkaç gün önce karar verdiklerini, %4,5'i cevap vermeyeceklerini, %7,6'sı sandık başına gittikleri anda karar verdiklerini, %17,9'u ilgili siyasal aktörlerin kampanyalarını takip ettikten sonra karar verdiklerini, %18,3'ü adayların resmi olarak ilan edilmesinde sonra karar verdiklerini, geri kalan %47,6'sı ise oy verecekleri partinin zaten en başında belli olduğunu söylemişlerdir. Hem genel hem de yerel seçimler açısından seçmen kararının en başında belli olması seçimlerin sonucu açısından çok doğru bir yaklaşım olarak kabul edilmemelidir. Seçmenler siyasal gücü elinde bulunduran siyasal aktörleri seçimlerin son anına kadar değerlendirip kararını ona göre vermelidir.

Tablo 4.12. Katılımcıların Siyasi Yelpazede Kendilerini Konumlandırmalarına Dair Analiz

Siyasal yelpazedeki konumunuz neresidir?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Sol	93	22,1	22,1	22,1
Merkez	110	26,2	26,2	48,3
Sağ	161	38,3	38,3	86,7
Hiçbiri	56	13,3	13,3	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Katılımcıların kendilerini siyasi yelpazenin neresinde konumlandıklarına dair sorulan soruya verilen cevaplar sırasıyla şu şekildedir; katılımcıların %13,3'ü kendilerini siyasi yelpazede konumlandırmadıklarını, %22,1'i kendilerini sol tandanslı, %26,2'si kendilerini merkezde konumlandıklarını geri kalan 38,3'ü kendilerini sağ tandanslı tanımladıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.13. Katılımcıların Siyasi Düşünce Olarak Kendilerini Konumlandırmalarına Dair Analiz

Siyasi düşünce olarak kendinizi nasıl tanımlamaktasınız?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Milliyetçi	97	23,1	23,1	23,1
Solcu	41	9,8	9,8	32,9
Milliyetçi-Muhafazakâr	80	19,0	19,0	51,9
Siyasal İslamcı	25	6,0	6,0	57,9
Sosyal Demokrat	25	6,0	6,0	63,8
Atatürkçü	65	15,5	15,5	79,3
Ülkücü	23	5,5	5,5	84,8
Ulusalıcı	10	2,4	2,4	87,1
Sosyalist	9	2,1	2,1	89,3
Diğer	6	1,4	1,4	90,7
Hiçbiri	39	9,3	9,3	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Tablo 4.13 ise bir önceki tabloda yer alan sorunun ardından sorulan katılımcıların kendilerini siyasi düşünce olarak nerede tanımladıklarına dair analizi içermektedir.

Elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcıların %1,4'ü seçeneklerde yer almayan siyasi düşünceye sahip olduklarını, %2,1'i sosyalist düşünceye, %2,4'ü ulusalcı düşünceye, %5,5'i ülkücü bir ideolojiye, %6'sı sosyal demokrat bir düşünceye, %6'sı siyasal İslamcı bir düşünceye, %9,8'i solcu bir ideolojiye, %15,5'i Atatürkçü bir düşünceye, %19'u milliyetçi-muhafazakâr bir düşünceye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar %23,1'lik olan en yüksek oranla ise kendilerini milliyetçi bir ideolojiye sahip olarak tanımlamaktadır. Geri kalan %9,3'lük kesim ise kendilerini hiçbir düşünce yapısına ait görmediklerini belirtmişlerdir. Bireylerin kendi ideolojik fikirlerini beyan etmeleri aynı zamanda oy verme davranışının bilim insanlarınca daha kolay bir şekilde tahmin edilmesini sağlamaktadır. Fakat bireylerin ideolojik yaklaşımlarının değişebildiği de unutulmamalıdır. Özellikle yerel seçimler söz konusu ise ideolojilerden daha ziyade siyasal adayların daha önemli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 4.14. Katılımcıların Hangi Sıklıkla Seçim Bürolarına Gittiklerine Dair Analiz

Bir seçmen olarak ne sıklıkla seçim bürolarına gitmektedir?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Çok Sık	31	7,4	7,4	7,4
Haftada Bir	30	7,1	7,1	14,5
Nadiren	110	26,2	26,2	40,7
Hiç	249	59,3	59,3	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Çalışma içerisinde yer alan katılımcıların bir seçmen olarak hangi sıklıkla seçim bürolarında yer aldıklarına dair soruya verilmiş olunan cevaplar şu şekildedir. Katılımcıların %7,1'i en az haftada bir seçim bürolarında yer aldıklarını, %7,4'ü çok sık bir biçimde seçim bürolarına uğradıklarını, %26,2'si seçim bürolarında çok nadiren bulduklarını geri kalan %59,3'lük kısım ise seçim bürolarına şimdiye kadar hiç uğramadıklarını ifade etmişlerdir. Bu soruya verilen cevaplardan da anlaşılacağı üzere seçmenlerin aslında siyasal aktörler ile çok sık iletişim kurmadıkları görülmektedir. Bu sebeple siyasal aktörler iletişim kurmak için farklı yollar keşfetmelidir.

Tablo 4.15. Katılımcıların Yerel seçimlerde Belediye Başkanlığı, Belediye Meclis Üyeliği ve İl Genel Meclis Üyeliği İçin Aynı Partiye Oy Verdiklerine Dair Analiz

Yerel seçimlerde Belediye Başkanlığı, Belediye Meclis Üyeliği ve İl Genel Meclis Üyeliği için aynı partiye mi oy verirsiniz?				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	190	45,2	45,2	45,2
Hayır	230	54,8	54,8	100,0
Toplam	420	100,0	100,0	

Bilindiği üzere yerel seçimlerde seçmenler oy verme davranışını gerçekleştirirken yerel yönetici adayları dahil belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği içinde oy kullanmaktadırlar. Genel seçim ve yerel seçimleri birbirinden ayıran önemli unsurlardan biri de budur. Bununla birlikte yerel yönetici adayı seçildikten sonra il genel meclisi yönetici adayını destekleyen bir mekanizma görevi görmektedir. Bu soruya verilen cevaplar ise %45,2 evet, %54,8 hayır şeklindedir. Az gibi görünen fakat neredeyse katılımcıların yarısını oluşturan %45,2'lik kesim yerel seçimlerde belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği için aynı partiye oy verdiklerini söylemektedir. Bu oy verme davranışı ise denetim mekanizmasına zarar vermektedir, yorumu yapılabilir.

Tablo 4.16. Tüm Ölçeğin Cronbach Alfa Değeri

Güvenilirlik Analizi			
Cronbach's Alfa	Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach's Alfa	Madde Sayısı	
,761	,811	25	

Çalışma ile elde edilmiş verilerin geçerli ve güvenilir bulunup bulunmadığının anlaşılabilmesi adına ölçeğin tamamının güvenilirlik oranının kabul edilebilir aralıklarda tespit edilmiş olması gerekmektedir. Bu sebeple çalışmanın demografik sorular hariç toplamda 25 ölçek maddesinin de güvenilirlik oranının analiz edilmiş

olması gerekmektedir. Ölçeğin demografik sorular hariç 25 maddesi için Cronbach Alfa değeri ise 0,761 olarak tespit edilmiş ve ölçeğin kabul edilebilir seviyede güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.17. Likert Ölçeğinin Cronbach Alfa Değeri

Güvenilirlik Analizi		
Cronbach's Alfa	Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach's Alfa	Madde Sayısı
,880	,883	18

Tablo 4.18. Likert Ölçeğinin Toplam Madde Analizi

Toplam Madde Analizi		
	Düzeltilmiş Madde Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
Parti Genel Başkanının karizması siyasi tercihim etkiler	,254	,884
Belediye Başkan adayının projeleri ve vaatleri siyasi tercihim etkiler	,221	,885
Belediye Meclis Üyesi Listesi ve Belediye Başkanının ekibi siyasi tercihim etkiler	,281	,882
Kamuoyu araştırmaları ve anket sonuçları siyasi tercihim etkiler	,554	,872
Halkın çoğunluğunun eğilimleri siyasi tercihim etkiler	,560	,872
Partilerin seçim toplantıları siyasi tercihim etkiler	,593	,870
Açık hava toplantıları (mitingler vb.) siyasi tercihim etkiler	,600	,870
Partilerin ev ziyaretleri siyasi tercihim etkiler	,569	,871
Aile ve yakın dostlarımlarımın eğilimleri siyasi tercihim etkiler	,517	,873
Belediye Başkanının iktidar partisinden olması siyasi düşüncemi etkiler	,438	,876
Parti lideri ve adayının broşür, el ilanı, fotoğraf ve afişleri siyasi tercihim etkiler	,603	,870

Partilerin seçim propagandalarında kullanılan müzikler siyasi tercihimizi etkiler	,553	,872
Adayların yerel televizyonlardaki konuşmaları ve açık oturumlardaki performansları siyasi tercihimizi etkiler	,447	,876
Televizyonda yayınlanan haber ve haber programları siyasi tercihimizi etkiler	,521	,873
Gazetelerdeki haber ve köşe yazıları siyasi tercihimizi etkiler	,634	,869
Partilerin gazetelerdeki ilanları siyasi tercihimizi etkiler	,621	,870
Radyoda yayınlanan haberler ve konuşmalar siyasi tercihimizi etkiler	,625	,869
İnternet medyasında yayınlanan haber, yorum ve ilanlar siyasi tercihimizi etkiler	,589	,870

Literatür araştırması yapıldığında saha çalışması tercih edilmiş ve özellikle likert tipi ölçeklerin yapıldığı çalışmalarda, uygulanan likert tipi araştırma grubunun sorularının ayrı bir şekilde güvenilir olup olmadığının tespit edilebilmesi adına, Cronbach Alfa değeri veya Kr-20 değeri gibi bazı değerlere bakılması gerektiği savunulmaktadır. Bu çalışmada da likert tipi 5'li ölçek tercih edilmiş olup, bu sebeple çalışmanın güvenilirliğini ölçebilmek adına ilgili soru grubunun Cronbach Alfa değerleri ve toplam madde değerleri analiz edilmiştir.

Bu sebeple çalışmanın içerisinde yer alan likert tipi ölçeğin toplamda 12 maddesinin ayrı bir şekilde güvenilirlik oranının analiz edilmiş olması gerekmektedir. Ölçeğin toplam 18 maddesi için Cronbach Alfa değeri ise 0,880 olarak tespit edilmiş ve ölçeğin mükemmel seviyede güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ardından tablo 4.18'de yer aldığı üzere 18 maddenin toplam madde analizi yapılmış ve soruların çıkarılması halinde Cronbach Alfa değerinin hangi düzeyde değişikliğe uğradığı tespit edilmiştir. 18 maddenin de çıkarılması halinde güvenilirlik oranının yükselmeyeceği hatta bazı maddelerin çıkarılması halinde bu oranın düşeceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenler dahilinde likert tipi ölçekten madde çıkarımı yapılmamış ve bir önceki çalışmadan alındığı gibi korunmuştur.

Tablo 4.19. Likert Ölçeğe Verilen Cevapların Ortalamalarına Dair Analiz

Madde İstatistikleri		
	Ortalama	Standart Sapma Değerleri
Parti Genel Başkanının karizması siyasi tercihim etkiler	2,6071	1,33091
Belediye Başkan adayının projeleri ve vaatleri siyasi tercihim etkiler	3,0381	1,21584
Belediye Meclis Üyesi Listesi ve Belediye Başkanının ekibi siyasi tercihim etkiler	2,8595	1,14437
Kamuoyu araştırmaları ve anket sonuçları siyasi tercihim etkiler	2,5905	1,10062
Halkın çoğunluğunun eğilimleri siyasi tercihim etkiler	2,4024	1,12998
Partilerin seçim toplantıları siyasi tercihim etkiler	2,6429	1,09504
Açıkhava toplantıları (miting vb.) siyasi tercihim etkiler	2,6429	1,12726
Partilerin ev ziyaretleri siyasi tercihim etkiler	2,5619	1,07409
Aile yakın dostlarının eğilimleri siyasi tercihim etkiler	2,4452	1,11160
Belediye Başkanının iktidar partisinden olması siyasi düşüncemi etkiler	2,7214	1,16062
Parti lideri ve adayının broşür, el ilanı, fotoğraf ve afişleri siyasi tercihim etkiler	2,4833	1,08679
Partilerin seçim propagandalarında kullanılan müzikler siyasi tercihim etkiler	2,3810	1,11515
Adayların yerel televizyonlardaki konuşmaları ve açık oturumlardaki performansları siyasi tercihim etkiler	2,6857	1,11885
Televizyonda yayınlanan haber ve haber programları siyasi tercihim etkiler	2,5976	1,10218
Gazetelerdeki haber ve köşe yazıları siyasi tercihim etkiler	2,5619	1,08515
Partilerin gazetelerdeki ilanları siyasi tercihim etkiler	2,4095	1,04272
Radyoda yayınlanan haberler ve konuşmalar siyasi tercihim etkiler	2,5262	1,09535
İnternet medyasında yayınlanan haber, yorum ve ilanlar siyasi tercihim etkiler	2,4833	1,17946

Ölçeğin güvenilirlik analizinin yapımın ardından katılımcıların ölçekte yer alan sorulara verdikleri cevapların ortalamaları hesaplanmıştır. Elde edilen verilere göre, Parti Genel Başkanının karizması siyasi tercihim etkiler, Belediye Meclis Üyesi Listesi ve Belediye Başkanının ekibi siyasi tercihim etkiler, Kamuoyu araştırmaları ve anket sonuçları siyasi tercihim etkiler, Halkın çoğunluğunun eğilimleri siyasi tercihim etkiler, Partilerin seçim toplantıları siyasi tercihim etkiler, Açık hava toplantıları (mitingler vb.) siyasi tercihim etkiler, Partilerin ev ziyaretleri siyasi tercihim etkiler, Aile ve yakın dostlarının eğilimleri siyasi tercihim etkiler, Belediye Başkanının iktidar partisinden olması siyasi düşüncemi etkiler, Parti lideri ve adayının broşür, el ilanı, fotoğraf ve afişleri siyasi tercihim etkiler, Partilerin seçim propagandalarında kullanılan müzikler siyasi tercihim etkiler, Adayların yerel televizyonlardaki konuşmaları ve açık oturumlardaki performansları siyasi tercihim etkiler, Televizyonda yayınlanan haber ve haber programları siyasi tercihim etkiler, Gazetelerdeki haber ve köşe yazıları siyasi tercihim etkiler, Partilerin gazetelerdeki ilanları siyasi tercihim etkiler, Radyoda yayınlanan haberler ve konuşmalar siyasi tercihim etkiler, İnternet medyasında yayınlanan haber, yorum ve ilanlar siyasi tercihim etkiler ifadelerine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Belediye Başkan adayının projeleri ve vaatleri siyasi tercihim etkiler ifadesi ile ilgili olarak ise kararsız kaldıkları ilgili analiz sonucunda elde edilmiştir.

Ölçeğin güvenilirlik analizlerinden istenilen sonuçların elde edilmesinin ardından ölçekte yer alan demografik değişkenler ile sosyal medyanın siyasal iletişim aracı olarak kullanımını ölçen ölçek beraber analizlere tabi tutulmuş, aralarında anlamlı ilişkilerin olup olmadığı test edilmiştir.

Tablo 4.20. Katılımcıların Cinsiyetleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	Sig. 2 Tailed
Erkek	259	2,5929	0,64869	0,70	418	,944
Kadın	161	2,5883	0,64885			

Tablo 4.20’de seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkinin analiz edildiği görülebilmektedir. Bağımsız örneklem t testi, erkek ve kadın katılımcıların seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili tutum farklarını ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Analiz sonucunda, Kadın ve Erkek grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu sonuçlara göre, verilerin homojen dağıldığı tespit edilmiş olup ilgili değer (Sig. 0,944) 0,05’den büyük olarak tespit edilmiştir. Aynı zamanda erkek katılımcılar ile kadın katılımcılar arasında seçmen davranışları yönünden istatistiki olarak anlamlı bir yoktur. Fark istatistiki olarak olmasa dahi değerler yönünden erkeklerin seçmen davranışları yönünden etkilenmeye daha elverişli olduğu söylenebilir.

Tablo 4.21. Katılımcıların Medeni Durumları ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	Sig. 2 Tailed
Evli	303	2,5730	0,65014	<u>0,924</u>	<u>418</u>	<u>,356</u>
Bekar	117	2,6382	0,64271			

Tablo 4.21’de seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile katılımcıların medeni durumları değişkeni arasındaki ilişkinin analiz edildiği görülebilmektedir. Bağımsız örneklem t testi, evli ve bekar katılımcıların seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili tutum farklarını ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Analiz sonucunda, evli ve bekar grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu sonuçlara göre, verilerin homojen dağıldığı tespit edilmiş olup ilgili değer (Sig. 0,356) 0,05’den büyük olarak tespit edilmiştir. Sonuçta bekar katılımcılar ile evli katılımcılar arasında seçmen davranışları yönünden istatistiki olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4.22. Katılımcıların Yaş Düzeyleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki

Boyut	Yaş Grubu	N	X (Ortalama)	SS	F	Sig.
Sosyal Medya Araçlarını Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanmak	<u>18-29</u>	<u>87</u>	<u>2,6124</u>	<u>0,59619</u>	<u>0,227</u>	<u>0,923</u>
	<u>30-39</u>	<u>123</u>	<u>2,6061</u>	<u>0,71490</u>		
	<u>40-50</u>	<u>114</u>	<u>2,6053</u>	<u>0,65951</u>		
	<u>51-61</u>	<u>59</u>	<u>2,5386</u>	<u>0,60325</u>		
	<u>62 Ve Üzeri</u>	<u>37</u>	<u>2,5315</u>	<u>0,58613</u>		

Tablo 4.22'ye bakıldığında seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile katılımcıların yaş düzeyleri değişkeni arasındaki ilişkinin analiz edildiği söylenebilmektedir. Değişken sayısının fazla olması sebebiyle bu veriler tek yönlü varyans analizine tabi tutulmuştur. İlgili varyans analizi katılımcıların yaş düzeyleri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili tutum farklarını ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Analiz sonucunda, verilerin homojen dağıldığı tespit edilmiş olup ilgili değer (Sig. 0,923) 0,05'den büyük olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların yaş düzeyleri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Tablo 4.23. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki

Boyut	Eğitim Düzeyi Grubu	N	X (Ortalama)	SS	F	Sig.
Sosyal Medya Araçlarını Siyasal İletişim Araç Olarak Kullanmaları	<u>Okur-Yazar Değil</u>	<u>5</u>	<u>2,5111</u>	<u>0,50827</u>	<u>1,327</u>	<u>0,259</u>
	<u>İlkokul Mezunu</u>	<u>61</u>	<u>2,4763</u>	<u>0,68219</u>		
	<u>Ortaokul Mezunu</u>	<u>70</u>	<u>2,7071</u>	<u>0,59707</u>		
	<u>Lise Mezunu</u>	<u>177</u>	<u>2,6193</u>	<u>0,67329</u>		
	<u>Üniversite ve Üstü Mezunu</u>	<u>107</u>	<u>2,5379</u>	<u>0,61711</u>		

Tablo 4.23'e bakıldığında seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile katılımcıların eğitim düzeyleri değişkenleri arasındaki ilişkinin analiz edildiği söylenebilmektedir. Değişken sayısının fazla olması sebebiyle bu veriler tek yönlü varyans analizine tabi tutulmuştur. İlgili varyans analizi katılımcıların eğitim düzeyleri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili tutum farklarını ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Analiz sonucunda, verilerin homojen dağıldığı tespit edilmiş olup ilgili değer (Sig. 0,259) 0,05'den büyük olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların eğitim düzeyleri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Tablo 4.24. Katılımcıların Meslekleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki

Boyut	Eğitim Düzeyi Grubu	N	X (Ortalama)	SS	F	Sig.
Sosyal Medya Araçlarını Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanmaları	<u>Devlet Memuru</u>	<u>66</u>	<u>2,3897</u>	<u>0,64114</u>	<u>1,947</u>	0,044
	<u>Serbest Meslek</u>	<u>42</u>	<u>2,6415</u>	<u>0,54657</u>		
	<u>Çiftçi</u>	<u>18</u>	<u>2,6235</u>	<u>0,57784</u>		
	<u>Esnaf</u>	<u>41</u>	<u>2,6558</u>	<u>0,69291</u>		
	<u>İşçi</u>	<u>86</u>	<u>2,5627</u>	<u>0,69021</u>		
	<u>İşveren</u>	<u>8</u>	<u>3,2500</u>	<u>1,18001</u>		
	<u>Emekli</u>	<u>44</u>	<u>2,5884</u>	<u>0,54226</u>		
	<u>Ev Hanımı</u>	<u>68</u>	<u>2,5882</u>	<u>0,64534</u>		
	<u>Öğrenci</u>	<u>29</u>	<u>2,6782</u>	<u>0,51464</u>		
	<u>İssiz</u>	<u>18</u>	<u>2,7531</u>	<u>0,62629</u>		

Tablo 4.24'e bakıldığında seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile katılımcıların meslekleri arasındaki ilişkinin analiz edildiği söylenebilmektedir. Değişken sayısının fazla olması sebebiyle bu veriler tek yönlü varyans analizine tabi tutulmuştur. İlgili varyans analizi katılımcıların meslekleri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili tutum farklarını ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Analiz sonucunda, verilerin homojen dağıldığı tespit edilmiş olup ilgili değer (Sig. 0,044) 0,05'den küçük olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların meslekleri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Tablo 4.25. Katılımcıların Meslekleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki Gabriel Testi Tablosu

Çoklu Karşılaştırma			
Gabriel			
Katılımcının Mesleği	Std. Error	Sig.	
İşveren	Devlet Memuru	,24015	<u>,004</u>
	İşçi	,23712	<u>,049</u>

Ardından ilgili değer neticesinde (Sig. 0,044) ile anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Bu istatistiki anlamda oluşan farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılabilmesi adına Spss programının Post-Hoc analizlerinde Gabriel analizi tercih edilmiştir. Bu analizin tercih edilmesindeki neden ise gruplar arasındaki katılımcı farklarının sayıca yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu farklar yüksek olduğu takdirde Gabriel testi daha iyi sonuçlar verebilmektedir. İlgili testin sonuçları değerlendirildiğinde işveren grubunun, devlet memuru ve işçi grubundan farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 4.26. Katılımcıların Gelirleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki

Boyut	Eğitim Düzeyi Grubu	N	X (Ortalama)	SS	F	Sig.
Sosyal Medya Araçlarını Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanmaları	0-3.000 TL	64	2,5686	0,60638	3,606	<u>0,003</u>
	3.001-6.000 TL	220	2,6808	0,63890		
	6.001-9.000 TL	66	2,5143	0,67144		
	9.001 TL Üstü	24	2,6690	0,74957		
	Sosyal Yardım Alıyor	13	2,2051	0,51539		
	Cevap Yok	33	2,2862	0,57587		

Tablo 4.26'ya bakıldığında seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile katılımcıların gelirleri arasındaki ilişkinin analiz edildiği söylenebilmektedir. Değişken sayısının fazla olması sebebiyle bu veriler tek yönlü varyans analizine tabi tutulmuştur. İlgili varyans analizi katılımcıların gelirleri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili tutum farklarını ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Analiz sonucunda, verilerin homojen dağıldığı tespit edilmiş olup ilgili değer (Sig. 0,003) 0,05'den küçük olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların gelirleri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Tablo 4.27. Katılımcıların Gelirleri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki Gabriel Testi Tablosu

Çoklu Karşılaştırma			
Gabriel			
Katılımcının Gelir Düzeyi		Std. Error	Sig.
<u>3.001-6.000 TL</u>	Sosyal Yardım Alıyor	,18214	<u>.035</u>
	Cevap Yok	,11912	<u>.005</u>

Bu istatistik anlamda oluşan farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunun anlaşılabilmesi adına Spss programının Post-Hoc analizlerinde Gabriel analizi tercih edilmiştir. Bu analizin tercih edilmesindeki neden ise gruplar arasındaki katılımcı farklarının sayıca yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu farklar yüksek olduğu takdirde Gabriel testinin uygulanması daha iyi sonuçların elde edilmesine yardımcı olmaktadır. İlgili testin sonuçları değerlendirildiğinde 3.001-6.000 TL gelir elde eden grubun, sosyal yardım alan ve cevap vermeyen katılımcılardan istatistiki anlamda farklılaşmaktadır.

Tablo 4.28. Katılımcıların Uzun Süre Yaşadıkları Yerleşim Yeri ile Seçmen Davranışlarını Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişki

Boyut	Yerleşim Yeri Düzeyi	N	X (Ortalama)	SS	F	Sig.
Sosyal Medya Araçlarını Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanmaları	<u>Köy</u>	<u>35</u>	<u>2,6111</u>	<u>0,59561</u>	<u>1,564</u>	<u>0,169</u>
	<u>Kasaba</u>	<u>36</u>	<u>2,7716</u>	<u>0,77968</u>		
	<u>İlçe</u>	<u>49</u>	<u>2,5658</u>	<u>0,56208</u>		
	<u>Şehir</u>	<u>87</u>	<u>2,6450</u>	<u>0,65138</u>		
	<u>Büyükşehir</u>	<u>205</u>	<u>2,5260</u>	<u>0,64570</u>		
	<u>Yurtdışı</u>	<u>8</u>	<u>2,9306</u>	<u>0,61201</u>		

Tablo 4.28'e bakıldığında seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile katılımcıların uzun süre yaşamış oldukları yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişkinin analiz edildiği söylenebilmektedir. Değişken sayısının fazla olması sebebiyle bu veriler tek yönlü varyans analizine tabi tutulmuştur. İlgili varyans analizi katılımcıların uzun süre yaşamış oldukları yerleşim yeri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili tutum farklarını ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Analiz sonucunda, verilerin homojen dağıldığı tespit edilmiş olup ilgili değer (Sig. 0,169) 0,05'den büyük olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların uzun süre yaşamış oldukları yerleşim yeri ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Tablo 4.29. Katılımcıların Kendilerini Konumlandıkları Siyasi Yelpazedeki Yer ile Seçmen Algısı Arasındaki İlişki

Boyut	Siyasi Yelpazedeki Konum	N	X (Ortalama)	SS	F	Sig.
Sosyal Medya Araçlarını Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanmaları	<u>Sol</u>	<u>93</u>	<u>2,6374</u>	<u>0,60977</u>	<u>0,600</u>	<u>0,615</u>
	<u>Merkez</u>	<u>110</u>	<u>2,5631</u>	<u>0,54316</u>		
	<u>Sağ</u>	<u>161</u>	<u>2,6128</u>	<u>0,71185</u>		
	<u>Hiçbiri</u>	<u>56</u>	<u>2,5069</u>	<u>0,71004</u>		

Tablo 4.29'a bakıldığında seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile katılımcıların kendilerini konumlandıkları siyasi yelpazedeki yer değişkeni arasındaki ilişkinin analiz edildiği söylenebilmektedir. Değişken sayısının fazla olması sebebiyle bu veriler tek yönlü varyans analizine tabi tutulmuştur. İlgili varyans analizi katılımcıların kendilerini konumlandıkları siyasi yelpazedeki yer değişkeni ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler ile ilgili tutum farklarını ortaya koyabilmek adına yapılmıştır. Analiz sonucunda, verilerin homojen dağıldığı tespit edilmiş olup ilgili değer (Sig. 0,615) 0,05'den büyük olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların kendilerini konumlandıkları siyasi yelpazedeki yer değişkeni ve seçmen davranışlarını etkileyen faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinin ardından bazı ifadeler ile demografik verilerin çapraz kıyaslamalarının yapılması uygun görülmüştür. Yapılan çapraz kıyaslamaların ardından da bazı sonuç ve öneriler geliştirilmiştir.

Tablo 4.30. ‘‘Katılımcının Cinsiyeti’’ Ve ‘‘Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?’’ İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması

Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?							
Katılımcının Cinsiyeti	Parti Lideri		Parti İdeolojisi	Aday ve Parti		Diğer	Toplam
	<u>Erkek</u>	<u>41</u>		<u>71</u>	<u>63</u>		
<u>Kadın</u>	<u>36</u>	<u>41</u>	<u>38</u>	<u>37</u>	<u>9</u>	<u>161</u>	
<u>Toplam</u>	<u>77</u>	<u>112</u>	<u>101</u>	<u>100</u>	<u>30</u>	<u>420</u>	

Tablo 4.30’da çalışmada yer alan katılımcıların cinsiyetleri ve yerel seçimlerde katılımcıların en fazla dikkat ettikleri unsurları barındıran sorular çapraz bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda erkek seçmenlerin 71 tanesi ve kadın seçmenlerin 41 tanesi oy verme davranışı sergilerken en çok parti ideolojilerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Bu analizin ardından aslından kadın ve erkeklerin önem sırasında bir farklılaşma olmadığı çalışma özelinde ortaya konmuştur.

Tablo 4.31. “Hayatınızın büyük kısmını aşağıdaki yerleşim merkezlerinden hangisinde geçirdiniz?” Ve “Yerel seçimleri dikkate aldığımızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?” İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması

Hayatınızın büyük kısmını aşağıdaki yerleşim merkezlerinden hangisinde geçirdiniz?	Yerel seçimleri dikkate aldığımızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?					Toplam
	Parti Lideri	Parti İdeolojisi	Aday	Aday ve Parti	Diğer	
<u>Köy</u>	<u>7</u>	<u>10</u>	<u>8</u>	<u>6</u>	<u>4</u>	<u>35</u>
<u>Kasaba</u>	<u>4</u>	<u>11</u>	<u>10</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>36</u>
<u>İlçe</u>	<u>6</u>	<u>14</u>	<u>17</u>	<u>12</u>	<u>0</u>	<u>49</u>
<u>Şehir</u>	<u>13</u>	<u>22</u>	<u>26</u>	<u>19</u>	<u>7</u>	<u>87</u>
<u>Büyükşehir</u>	<u>47</u>	<u>54</u>	<u>37</u>	<u>54</u>	<u>13</u>	<u>205</u>
<u>Yurt Dışı</u>	<u>0</u>	<u>1</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>0</u>	<u>8</u>
<u>Toplam</u>	<u>77</u>	<u>112</u>	<u>101</u>	<u>100</u>	<u>30</u>	<u>420</u>

Tablo 4.31’de çalışmada yer alan katılımcıların yaşamlarının uzun süre hangi yerleşim yerinde geçirdikleri ve yerel seçimlerde en fazla dikkat ettikleri unsurları barındıran sorular çapraz bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda uzun süre köyde yaşayan seçmenlerin 10 tanesi parti ideolojisine, uzun süre kasabada yaşayan seçmenlerin 11 tanesi parti ideolojisine, uzun süre ilçede yaşayan seçmenlerin 17 tanesi parti adaylarına, uzun süre şehirde yaşayan seçmenlerin 26 tanesi parti adaylarına, uzun süre büyükşehirde yaşayan seçmenlerin

54+54 tanesi parti ideolojisine, parti ve adaylara, uzun süre yurtdışında yaşayan seçmenlerin 4 tanesi parti aday ve partilere önem verdiklerini ifade etmişlerdir. Bu sayılar her bir ayrı yerleşim yerinde yaşayan bireylerin hangi faktörde en çok ortak fikirde olduğuna göre belirtilmiştir. Bu analizin yerleşim yerlerinin büyüklüğünün seçmen düşüncelerini nasıl etkilediği konusunda fikir vermektedir.

Tablo 4.32. “Eğitim Durumunuz” Ve “Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?” İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması

Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?						
Eğitim Durumunuz	Parti		Aday ve			Toplam
	Parti Lideri	İdeolojisi	Aday	Parti	Diğer	
<u>Okur Yazar Değil</u>	<u>2</u>	<u>0</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	<u>5</u>
<u>İlkokul Mezunu</u>	<u>19</u>	<u>14</u>	<u>12</u>	<u>10</u>	<u>6</u>	<u>61</u>
<u>Ortaokul Mezunu</u>	<u>10</u>	<u>17</u>	<u>19</u>	<u>19</u>	<u>5</u>	<u>70</u>
<u>Lise Mezunu</u>	<u>30</u>	<u>54</u>	<u>41</u>	<u>42</u>	<u>10</u>	<u>177</u>
<u>Üniversite ve Üstü</u>	<u>16</u>	<u>27</u>	<u>28</u>	<u>28</u>	<u>8</u>	<u>107</u>
<u>Toplam</u>	<u>77</u>	<u>112</u>	<u>101</u>	<u>100</u>	<u>30</u>	<u>420</u>

Tablo 4.32’de çalışmada yer alan katılımcıların eğitim düzeyleri ve yerel seçimlerde en fazla dikkat ettikleri unsurları barındıran sorular çapraz bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda okur yazar olmayan seçmenlerin 2 tanesi parti liderine, ilkokul mezunu olan seçmenlerin 19 tanesi parti liderine, ortaokul mezunu olan seçmenlerin 38 (19+19) tanesi aday ve partiye, lise mezunu olan seçmenlerin 54 tanesi parti ideolojisine, üniversite mezunu olan seçmenlerin 56 (28+28) tanesi parti ve adaylara, önem verdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 4.33. ‘‘Hanenizin aylık toplam geliri ne kadardır?’’ Ve ‘‘Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?’’

İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması

Yerel seçimleri dikkate aldığınızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?						
Hanenizin aylık toplam geliri ne kadardır?	Parti	Parti	Aday ve			Toplam
	Lideri	İdeolojisi	Aday	Parti	Diğer	
<u>0-3000 TL</u>	19	<u>12</u>	<u>13</u>	19	<u>1</u>	<u>64</u>
<u>3001-6000 TL</u>	<u>31</u>	67	<u>55</u>	<u>51</u>	<u>16</u>	<u>220</u>
<u>6001-9000 TL</u>	<u>12</u>	<u>16</u>	23	<u>11</u>	<u>4</u>	<u>66</u>
<u>9001 TL'den Fazla</u>	<u>4</u>	10	<u>4</u>	<u>6</u>	<u>0</u>	<u>24</u>
<u>Sosyal Yardım Alıyor</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>0</u>	<u>4</u>	6	<u>13</u>
<u>Cevap Yok</u>	10	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>9</u>	<u>3</u>	<u>33</u>
<u>Toplam</u>	<u>77</u>	<u>112</u>	<u>101</u>	<u>100</u>	<u>30</u>	<u>420</u>

Tablo 4.33’de çalışmada yer alan katılımcıların gelir düzeyleri ve yerel seçimlerde en fazla dikkat ettikleri unsurları barındıran sorular çapraz bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda geliri 0-3000 TL olan seçmenlerin 38 (19+19) tanesi parti liderine, adaya ve partiye eşit derecede, geliri 3001-6000 TL olan seçmenlerin 67 tanesi parti ideolojisine, geliri 6001-9000 TL olan seçmenlerin 23 tanesi adaya, geliri 9001 TL’den fazla olan seçmenlerin 10 tanesi parti ideolojisine, sosyal yardım alan seçmenlerin 6 tanesi diğer unsurlara ve son olarak cevap vermeyen katılımcıların 10 tanesi parti liderine oy verme davranışı sırasında önem verdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 4.34. “Siyasal yelpazedeki konumunuz neresidir?” Ve “Yerel seçimleri dikkate aldığımızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?” İfadelerinin Çapraz Karşılaştırması

Siyasal yelpazedeki konumunuz neresidir?	Yerel seçimleri dikkate aldığımızda oy verirken en fazla önemseydiğiniz faktör hangisidir?					Toplam
	Parti Lideri	Parti İdeolojisi	Aday	Aday ve Parti	Diğer	
<u>Sol</u>	<u>13</u>	<u>38</u>	<u>14</u>	<u>27</u>	<u>1</u>	<u>93</u>
<u>Merkez</u>	<u>10</u>	<u>36</u>	<u>33</u>	<u>26</u>	<u>5</u>	<u>110</u>
<u>Sağ</u>	<u>49</u>	<u>32</u>	<u>39</u>	<u>37</u>	<u>4</u>	<u>161</u>
<u>Hiçbiri</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>15</u>	<u>10</u>	<u>20</u>	<u>56</u>
<u>Toplam</u>	<u>77</u>	<u>112</u>	<u>101</u>	<u>100</u>	<u>30</u>	<u>420</u>

Tablo 4.34’de çalışmada yer alan katılımcıların kendilerini siyasi yelpazenin neresinde tanımladıkları ve yerel seçimlerde en fazla dikkat ettikleri unsurları barındıran sorular çapraz bir karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda sol tandanslı olan seçmenlerin 38 tanesi parti ideolojisine, kendini merkezde tanımlayan seçmenlerin 36 tanesi parti ideolojisine, sağ tandanslı olan seçmenlerin 49 tanesi parti liderine, son olarak kendini siyasi yelpazenin herhangi bir yerinde konumlandırmayan seçmenlerin 20 tanesi ise diğer unsurlara oy verme davranışı sırasında önem verdiklerini ifade etmişlerdir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Seçmen ve seçmenlerin davranışları siyaset bilimi açısından her daim güncel olan ve bilim adamlarının araştırmalarına sürekli bir şekilde konu olan çalışma alanlarının başında gelmektedir. Özellikle sosyal bilimlerde esas olan konu insan ve insan davranışları olduğu için sürekli değişim ve gelişim içerisindedir. Bu değişim ilgili alanların sürekli araştırılmasını ve kendini yenilemesini zorunlu kılmaktadır. Seçmen davranışlarını anlamlandırabilmek ve üzerine yorum yapabilmek adına önemli olan hususların başında siyasal aktörler ve seçmenler gelmektedir. Siyasal aktörler siyasal partiler, parti adayları, parti üyeleri olarak sıralanabilirken, seçmen ise 18 yaşını doldurmuş oy kullanma yetisine sahip bireyler olarak tanımlanabilir. Seçmen davranışlarının anlaşılması siyasal aktörlerin faaliyet ve politikalarını belirlemesi konusunda da yardımcı unsurlardan biri olarak görülmektedir.

Günümüzde seçmen davranışlarının nasıl etkilendiği, hangi unsurlardan etkilendiği konusu bilim insanlarının öncelikleri olarak görülmektedir. Seçmen davranışları birçok farklı unsurdan etkilenebilmektedir. Bu unsurlar, seçmenlerin cinsiyeti, seçmenlerin yaşı, seçmenlerin eğitim düzeyi, seçmenlerin meslekleri, seçmenlerin gelirleri, seçmenlerin ailesi, partilerin adayları, partilerin yapmış olduğu faaliyetleri, seçmenlerin psikolojik durumları şeklinde sıralanabilmektedir. Bu çalışma ile öncelikle seçmenlerin davranışlarının etkilendikleri faaliyetleri ölçen bir ölçek kullanılmış olup ardından demografik veriler ile seçmen davranışları arasında farklılaşmalar tespit edilmiştir.

İlgili literatür taraması yapıldığında seçmen davranışlarının nelerden etkilendiğine dair çok fazla çalışmaya rastlanmış fakat bu çalışmaların genellikle makro boyutta çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu çalışma ise daha mikro boyutta Ankara ili özelinde yapılmıştır. İlerleyen zamanlarda aynı çalışmanın farklı illere uygulanması ile bölgeler arası veya iller arası farklılıklar da ortaya konabilir. Çalışmada sonucunda elde edilen analiz sonuçları güvenilirlik analizi yapılmış bir ölçekle desteklenmiştir. Ölçeğin uygulanması neticesinde elde edilen veriler SPSS 22 paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına ve önerilerine değinilmeden önce çalışma öncesinde kurulan hipotezlerin kabul edilmeleri veya red edilmeleri hususunda bir tablo yapılması uygun görülmüştür.

Tablo 5.1. Hipotez Geçerlilik Tablosu

İlgili Hipotez	Kabul/Red Olma Durumu
Seçmenler yerel seçimlerde oy verme davranışlarını gerçekleştirirken parti ideolojisine daha fazla önem vermektedir.	Kabul
Siyasal aktörlerin seçimden önce gerçekleştirmiş oldukları faaliyetler seçmen davranışlarını etkilemektedir.	Red
Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin demografik verilerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.	Kabul
Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin <u>cinsiyetine</u> göre farklılık göstermektedir.	Red
Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin <u>yaş gruplarına</u> göre farklılık göstermektedir.	Red
Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin <u>eğitim düzeyine</u> göre farklılık göstermektedir.	Red
Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin <u>medeni durumlarına</u> göre farklılık göstermektedir.	Red
Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin <u>gelir düzeylerine</u> göre farklılık göstermektedir.	Kabul
Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin <u>mesleğine</u> göre farklılık göstermektedir.	Kabul
Yerel seçimlerde seçmen tercihlerini etkileyen faktörler seçmenlerin <u>yaşadıkları yerleşim yerlerine</u> göre farklılık göstermektedir.	Red
Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları	Kabul

esaslar katılımcıların cinsiyetine göre değişiklik göstermektedir.	
Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların yaşadıkları yerleşim yerlerine göre değişiklik göstermektedir.	Kabul
Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların eğitim düzeylerine göre değişiklik göstermektedir.	Kabul
Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların gelir düzeylerine göre değişiklik göstermektedir.	Kabul
Seçmenlerin yerel seçimlerde oy verirken dikkate almış oldukları esaslar katılımcıların kendilerini konumlandırmış oldukları siyasi yelpazedeki konumlarına göre değişiklik göstermektedir.	Kabul

İlgili analizlerin neticesinde çalışma öncesinde kurulmuş olan hipotezlerin çoğunluğunun kabul edildiği görülebilmektedir. Seçmen davranışlarının demografik verilere göre fazla farklılık göstermediği fakat seçmenlerin oy verirken sahip oldukları öncelik sıralarının demografik verilere göre farklılaştığı görülebilmektedir. Aslında çalışma esasında siyasal aktörlerin yapmış oldukları mitinglerin, ziyaretlerin, gösterilerin, propagandaların, televizyon programlarının Ankara ili seçmeni açısından çok fazla önem teşkil etmediği yorumu yapılabilmektedir. Bundan daha ziyade Ankara ili seçmeni sahip oldukları öncelik sırasına istinaden oy verme davranışını gerçekleştirmektedir. Bu öncelik sırası ise daha çok parti ideolojisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Analiz neticesinde elde edilen sonuçlarda bazı problemler tespit edilmiş olup bunların giderilmesi adına birtakım öneriler geliştirilmiştir. İlgili çözüm önerileri aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- Öncelikle yerel seçimler söz konusu olduğunda seçmenlerin genel seçimlerden daha farklı bir oy verme stratejisi geliştirmelidir. Yerle

seçimlerde seçmenlerin öncelik sırası genel seçimlere göre farklılık göstermelidir. Bu alışma özelinde katılımcılar yüksek oranda parti ile ilgili unsurları ön planda tuttıklarını ifade etmişler ancak yerel seçimlerde aday partinin önünde yer almalıdır. Öncelikle seçmenler kendileri gibi buldukları yeri bilen, sorunları anlayan adaylara dikkat ederek oy vermelidir. Seçmenlerin bu konu hakkında gerektiği şekilde bilinçlendirmeleri sağlanmalı, yerel seçim ve genel seçim arasındaki farklılıklar siyasal aktörler tarafından seçmenlere anlatılmalıdır.

- Bir diğer seçmene anlatılması gereken ve hakkında bilinçlendirilmesi gereken düşünce ise oy verme kararının ne zaman alınması gerektiği hususundadır. Bu alışma özelinde seçmenin neredeyse yarısı oy verecekleri partinin her zaman belli olduğunu ifade etmişlerdir. Buda seçmenin adaya veya faaliyetlere değil partinin ismine, ideolojisine göre oy verdiğini göstermektedir. Siyasal aktörler özellikle siyasal iktidarı ele geçirmek isteyen adaylar yerel seçimlerde halka yapacakları işleri veya önceki dönemde yapılan hataları net bir şekilde ifade etmeli ve seçmen ile etkileşim içerisinde olmalıdır. Bu sayede seçmen bulunduğu bölgenin gelişimine katkıda bulunacak adaylara oy verebilir.
- Bir seçmen olarak hangi sıklıkla seçim bürolarına gittiklerine dair sorulan soruda bireyler yüksek bir oranda hiç gitmediklerini ifade etmişlerdir. Bu sebeple seçmene siyasal davranışın yalnızca oy vermek olmadığı, her türlü aktivitenin içerisinde yer alması gerektiği anlatılmalıdır.
- Çalışma sonucunda azımsanmayacak bir sayıda seçmenin yerel seçimlerde Belediye Başkanlığı, Belediye Meclis Üyeliği ve İl Genel Meclis Üyeliği için aynı partiye oy verdikleri saptanmıştır. Aslında yerel seçimlerde belediye meclis üyeliği ve il genel meclisi için belediye başkanlığı adına oy verilen partinin haricinde bir partiye oy verilmesi bilim insanlarınca daha doğru bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Bunun nedeni belediye başkanının ilgili kararları belediye meclisi

sayesinde çıkarttığı ve herhangi bir yanlı kararda meclisini bir kontrol mekanizması gibi çalıştıdır. Kontrol mekanizmasının devre dışı kalması belediye başkanının doğru veya yanlış her kararı çıkartabilmesine imkan tanıyacaktır. Bu sebeple bunun doğru bir davranış olmadığı da seçmene seçimlerden önceki dönemlerde izah edilmelidir.

- Son olarak siyasal aktörlerin basın, yayın organları, müzikler, seçim propagandaları gibi hususlara fazla dikkat etmediği daha ziyade adayların projelerine ve vaatlerine dikkat ettiği ortaya çıkmıştır. Siyasal aktörler seçmenle etkili bir iletişim kurup yapmak istediklerini anlatmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akgün, B. (2002). “Türkiye’de Seçmen Davranışı Partiler Sistemi ve Siyasal Güven”, Nobel Yayınları, Ankara.
- Akın, N. (2012). “Yerel Seçimlerde Aday İmajının Seçmen Tercihlerine Etkisi: İzmir İli İçin Bir Uygulama” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akıncı, S. (2021). “Siyasal Katılım Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme” KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi, ss: 33-45, Erişim Adresi: https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_c67ff.pdf, Erişim Tarihi: 09.06.2021.
- Alkan, T. (1979). “Siyasal Toplumsallaşma, Siyasal Bilincin Gelişmesinde Ailenin, Okulun ve Toplumsal Sınıfların Etkisi” Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Alkan, T. (1993). “Siyasal Ahlak ve Ahlaksızlık” Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Almond, G., and G. B. Powell (1966). “Comparative Politics: A Developmental Approach, Little, Brown”, Boston.
- Altun, F. (2005). “Modernleşme Kuramı”, Küre Yayınları, İstanbul
- Arı, E., Veysel, Y. Ve Ezginur, B. (2015). “Seçmen Oy Verme Davranışlarının Betimlenmesi İçin Bir Yapısal Eşitlik Model Önerisi: Yalova İli Mahalli İdareler Seçim Örneği” Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, S: 3, ss: 1-17.
- Araslı, O. (1972). “Adaylık Kavramı ve Türkiye’de Milletvekili Adaylığı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Armaoğlu, F. (1953). “Seçim Sistemleri”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Arslan, M. A., Fatih C. ve Erhan H. (2020). “Türkiye’de Siyasal İktidarlara Gösterilen Rıza: Seçmenlerin Oy Verme Modellerini Benimseme Düzeyleri”, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:13, S:2, ss: 76-85.
- Avşar, N. (2002). “Seçmen Davranışının Sosyo-Ekonomik Boyutları ve Mesleğin Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkileri (Isparta Örnek Olay Araştırması)”

Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Aydın, K. ve Özbek, V. (2004). "Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi" Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S:8, ss: 144-167.

Barış, G. (2008). "Seçmen Bağlılığı ve Parti Değişirme Davranışı" Erişim Adresi: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/837/secmen_baglilik_ve_parti_degistirme_davranisi, Erişim Tarihi: 21.06.2021.

Başbüyük, O. (2015). "Temsil, Seçimler ve Oy Kullanma" Erişim Adresi: https://oguzhanbasibuyuk.files.wordpress.com/2015/08/temsil_secimler_oy-kullanma-1_hafta.pdf, Erişim Tarihi: 11.06.2021.

Baykal, D. (1970). "Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi" Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları Nu: 302, Sevinç Matbaası, Ankara.

Bayyigit, M. (2003). "Din-Siyaset İlişkileri Bağlamında Seçmen Davranışları ve Din" Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C:15, S:15, ss: 29-37.

Beck, L., Michael, S. and Martin P. (2000). "Economic Voting: An Introduction". Electoral Studies, Vol:19, pp: 113-121.

Berelson, B., P. Lazarsfeld, and W. McPhee (1954). "Voting" University of Chicago Press, Chicago.

Buchstein H. (2004). "Online Democracy, Is it Viable? Is it Desirable? Internet Voting and Normative Democratic Theory" İçinde: Kersting N., Baldersheim H. (eds) "Electronic Voting and Democracy", Palgrave Macmillan, London.

Bükümer, T. Ü. ve Dölarıslan, E. Ş. (2013). "Parti Sadakatinin Oluşumunda Seçmenlerin Kişisel Özelliklerinin Düzenleyicilik Etkileri" Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, C:5, S:1, ss: 15-52.

Campbell, A., Philip C., Warren M. ve Donald S. (1960). "The American Voter", Wiley Press, New York.

Çalışkan, K. (2018). "Demokrasi, Kriz Ve Siyasal Kültür", Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , C:36, S:3, ss: 51-70

- Çam, E. (1995). "Siyaset Bilimine Giriş", Der Yayınları, 4. Basım, İstanbul.
- Çinko, L. (2006). "Seçmen Davranışları İle Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri Ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme" Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C:61, S:1, ss: 103-116.
- Çukurçayır, M. A. (2000). "Siyasal Katılma ve Demokrasi", Yargı Yayınevi, Ankara.
- Cwalina, W., Falkowski, A., & Newman, B. I. (2008). "Towards the Development of A Cross-Cultural Model of Voter Behavior". European Journal of Marketing, Vol:44, No:3/4, pp: 351-368.
- Dalton, R. And J. S. Weldon (2007). "Partisanship and Party System Institutionalization", Party Politics, Vol:13 pp: 175-193.
- Demirel, A. ve Durgun, S. (2015). "Temsiliyet ve Seçimler", Taşkın, Y.(Eds.), Siyaset, Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Doğan, A. (2017). "Türkiye'de Siyasal İletişim ve Siyasal Davranış" (1. Baskı), Nobel, Ankara.
- Doğan, A. ve Göker, G. (2010). "Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi (29 Mart Yerel Seçimler, Elazığ Seçmeni Örneği)" Eskişehir OsmanGazi Üniversitesi Dergisi, Cilt: 5, S: 2, ss: 159-187.
- Downs, A. (1957). "An Economic Theory of Democracy" Harper-Row Publishers, New York.
- Dursun, D. (2002). "Siyaset Bilimi" Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Dursun, D. (2004). "Siyaset Bilimi", Beta Yayınları, İstanbul.
- Dursun, D. (2008). "Siyaset Bilimi", Beta Basım, 4. Baskı, İstanbul.
- Elkins, D. J., and R. E. B. Simeon. (1979). "A Cause in Search of Its Effect, or What Does Political Culture Explain?" Comparative Politics, Vol: 11, No: 2, pp. 127-145.

- Erdogan, S. (2004). “Siyaset-Ekonomi İlişkileri” (İstanbul: Değişim Yayınevi).
- Erzen, Ü. ve M., Eroğlu Yalın, B (2012). “Siyasal Kültürün Temel Paradigmaları Üzerine: Kültürden, Siyasal Toplumsallaşma, Örgütlenme Ve Katılma Süreçlerine Yansıyanlar” İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal, Vol:41, pp: 49-61.
- Eser, H. (2012). “Dinin Siyasal Davranışlar Üzerindeki Etkisi: Antalya Örnek Olay Araştırması” Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:14, S:3, ss:97-136.
- Evans, J. A. J. (2004). “Voters and Voting: An Intraoduction” SAGE Publications, London.
- Eyidiker, U. (2019). “Siyasal Davranış: Siyasal Katılıma Giden Yol”, Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, Vol:5, No:18, pp: 704-719.
- Filiz, U. (2019). “Seçmen Davranışını Etkileyen Sosyo-Psikolojik Faktörler: Pamukkale Üniversitesi Örneği” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale.
- Ford, B. (2002). “Delegative Voting”, Erişim Adresi: <https://bford.info/log/2002/1021-DelegativeVoting/>, Erişim Tarihi: 11.06.2021.
- Freire, A., & Santana-Pereira, J. (2012). “Economic voting in Portugal, 2002–2009” Electoral Studies, Vol:31, No: 3, pp: 506-512.
- Guiner, L. (1994). “The Tyranny of the Majority” The Free Press, New York.
- Gülmen, Y. (1979). “Türk Seçmen Davranışı” İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Gümüş, B. (2006). “Eğitim Düzeyinin Seçmen Davranışındaki Rolü ve Antalya Örneği” Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Gündem, F. (2017). “Türkiye’de Seçmen Davranışlarının Belirleyenleri: Mekansal Ekonometrik Bir Yaklaşım” Dokuz Eylül Üniversitesi Dergisi, ss: 15-30.

- Gündüz, G. ve Demirtaş M. C. (2019). "Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihini Etkileyen Aday Karakteristikleri: Kırklareli İli Örneği" Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 12, S: 65, ss: 1059-1069.
- Hardy, B.W. (2017). "Candidate Traits and Political Choice", The Oxford Handbook of Political Communication, Editors: Kate Kenski, Kathleen Hall Jamieson, Oxford University Press.
- Healy, A., & Malhotra, N. (2013). "Retrospective voting reconsidered" Annual Review of Political Science, Vol: 16, 285-306.
- Heywood, A. (2007) "Siyaset", Adres Yayınları, Ankara.
- Heywood, A. (2010). "Siyaset" (B. B. İpek, B. Şahin, M. Yıldız, Z. Kopuzlu, B. Seçilmişoğlu, & A. Yayla, Trans.) Liberte, Ankara.
- Huntington, S. P., & Dominguez, J. I. (1975). "Siyasal Gelişme" (E. Özbudun, Trans.), SİD Yayınları, Ankara.
- Kalaycıoğlu, E. (1983). "Karşılaştırmalı Siyasal Katılma: Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir Araştırma", İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kalender, A. (2005). "Siyasal İletişim: Seçmenler ve İkna Stratejileri", Çizgi Yayınları, Konya.
- Kapani, M. (2000). "Politika Bilimine Giriş" Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Karaçor, S. ve Gözüm P. (2012). "Türkiye'de Seçmen Tercihlerinin Oluşmasında Seçim Kampanyaları ve Siyasal Pazarlamanın Rolü Üzerine Bir Araştırma" SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, ss: 403-426.
- Kasdin, S. R. (2009). "Policy, Valence, And Identity: Voter Decisionmaking in Primaries And Non-Partisan Election" Routledge, London And New York.
- Kavaş, A. (2017). "Belediye Hizmetleri ve Seçmen Davranışı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Ankara Yenimahalle ve Altındağ İlçe Belediyeleri Örneği", Mülkiye Dergisi , C:41, S:4, ss: 75-112 .
- Kaya, A.R. (1985). "Kitle İletişim Sistemleri" Teori Yayınları, Ankara.

- Kışlalı, A. T. (1992). "Siyaset Bilimi", İmge Kitabevi, Ankara.
- Kışlalı, A. T. (1995). "Siyasal Çatışma ve Uzlaşma", İmge Kitabevi, 3. Basım, Ankara.
- Kışlalı, A. T. (2000). "Siyasal Sistemler: Siyasal Çatışma ve Uzlaşma". Ankara: İmge Kitabevi.
- Kışlalı, A. T. (2008). "Siyaset Bilimi" 13. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kingdon, J. (1981). "Congressmen's Voting Decisions", Ann Arbor, University of Michigan Press.
- Koçak, A . (2014). "Siyasal Davranış Ve Kamuoyu", Selçuk İletişim, C:2, S:3, ss: 96-103.
- Köktaş, M. E. (1997). "Din ve Siyaset" Vadi Yayınları, Ankara.
- Lau, R. R. ve D. P. Redlawsk (2001). " Advantages and Disadvantages of Cognitive Heuristics in Political Decision Making" American Journal of Political Science, Vol: 45, No: 4, pp: 951-971.
- Lau, R. R. ve D. P. Redlawsk (2006). "How Voters Decide: Information Processing During Election Campaigns" Cambridge Universty Press, Cambridge.
- Lazersfeld, P., B. Berelsonn and H. Gaudet (1968). "The People's Choice: How The Voter Makes up His Mind in A Presidential Campaign", Columbia University Press, New York.
- Lester W. Milbrath, M. L. (1977). "Goel, Political Participation ; How and Why Do People, Get Involved in Politics ?", Rand Mc Nally College Publishing Company, Chicago.
- Lijphart, A. (1988). "Çağdaş Demokrasiler" Çev. Ergun Özbudun ve Ersin Onulduran, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara.
- Lipset, S. M. (1986). "Siyasal İnsan" Çev. Mete Tunçay, V Yayınları, Ankara.
- Manin, B., Adam P. and Susan C. S. (1999). "Elections and Representation" içinde: Democracy, Accountability and Representation, Przeworski, Adam, Stokes, Susan C., and Manin, Bernard, eds, Cambridge University Press, UK.

- Mansbridge, J. (2003). "Rethinking Representation." *American Political Science Review*, Vol: 97, pp: 515-528.
- Manza, J. and C. Brooks (1997). "The Religious Factor in U.S. Presidential Elections, 1960-1992." *American Journal of Sociology*, Vol: 103, pp: 38-81.
- Mert, M. K. (2020). "Geleneksel ve Post-Modern Siyasi Temsil Yöntemleri: Bir Karşılaştırma" *Academic Review of Humanities Ans Social Sciences*, Vol: 3, No: 1, pp: 59-71.
- Metin, O. (2016). "Sosyal Medyanın Siyasal Toplumsallaşmaya Etkileri: Bir Alan Araştırması" *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:18, S:2, ss: 221-267.
- Minibaş, T. (1992). "Siyasal Partiler Yelpazesinde Kadının Konumu", İçinde: *Türkiye'de Kadın Olgusu* (Der: N. Arat) Say Yayınları, İstanbul.
- Neuman, W. L. (2010, çev. Özge, S). "Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar". Yayın Odası Yayınları.
- Newman, B. I. Ve J. N. Sheth (1985). "A Model of Primary Voter Behavior" *Journal of Consumer Research*, Sep., 1985, Vol: 12, No: 2, pp: 178- 187.
- Norman H. N., S. Verba, P. Converse vd. (1989). "Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy verme Davranışı", Çev. İlder Turan – Tuncay Karamustafaoğlu, S Yayınları, Ankara.
- Ozankaya, Ö. (1999), "Toplumbilim" Cem Yayınları, Ankara.
- Özbudun, E. (1979). "Siyasal Partiler", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Özer, İ. ve M., Meder (2008). "Siyasal Katılma ve Seçmen Davranışı", Ege Yayınları, İstanbul.
- Özkan, M. (2020). "Siyasal Temsil: Bir Kavramın Dönüşümü" *Felsefe Dünyası Dergisi*, S: 71, ss: 232-263.
- Özkan, B. (2021). "Siyasal Katılmanın Sınıflandırılması" *Sakarya Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi*, Erişim Adresi: <https://www.researchgate.net/profile/Berat->

[Oezkan/publication/350175166_SIYASAL_KATILMANIN_SINIFLANDIRILMASI_Classification_of_Political_Participation/links/60546e72a6fdccbfeaee0ee4/SIYASAL-KATILMANIN-SINIFLANDIRILMASI-Classification-of-Political-Participation.pdf](https://www.researchgate.net/publication/350175166_SIYASAL_KATILMANIN_SINIFLANDIRILMASI_Classification_of_Political_Participation/links/60546e72a6fdccbfeaee0ee4/SIYASAL-KATILMANIN-SINIFLANDIRILMASI-Classification-of-Political-Participation.pdf), Erişim Tarihi: 09.06.2021.

- Özsoy, O. (2009). ‘‘Seçim Kazandıran Siyasal İletişim’’, İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Öztekin, A. (1993). ‘‘Siyaset Bilimine Giriş’’, İÜİİBF Yayınları, Malatya.
- Öztekin, A. (2000). ‘‘Siyaset Bilimine Giriş’’ Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Öztekin, A. (2014). ‘‘Siyaset Bilimine Giriş’’ Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Pitkin, H. F. (1967). The Concept of Representation. Berkeley: University of California Press
- Rehfeld, A. (2009). ‘‘Representation Rethought: On Trustees, Delegates and Gyroscopes in The Study of Political Representation and Democracy’’ American Political Science Review, Vol: 103, No: 2, pp: 214-230.
- Robertson, D. (1986). ‘‘Dictionary of Politics’’, Penguin Books, London.
- Rosema, M. (1970). ‘‘The Sincere Vote: A Psychological Study of Voting’’ Leiden: Febodruk.
- Sallan-Gül, S. (2003). ‘‘Dünyada ve Türkiye’de Feminizm ve Kadın Hareketi’’ içinde: Çağdaş Kamu Yönetimi I, (Ed) M. Acar ve H. Özgür, Nobel Yayınları, Ankara, ss: 125-150.
- Stimson, J., M. Michael and R. Erikson (1995). ‘‘Dynamic Representation’’ The American Political Science Rewiev , Vol: 89, pp: 543-565.
- Tekin, N. (2009). ‘‘Ev Kadınları ve Çalışan Kadınlar Arasında Siyasal Davranış Farklılıkları: Isparta Örnek Olay Araştırması’’ Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Telatar, F. (2004). ‘‘Politik İktisat Politikası’’ İmaj Yayınevi, Ankara.
- Temizel, M. (2012). ‘‘Türkiye’de Seçmen Davranışlarında Sosyo-Psikolojik, Kültürel ve Dinsel Faktörlerin Rolü: Kuramsal ve Ampirik Bir Çalışma’’ Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Teyyare, E. Ve Avcı, M. (2016). "Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışları: 2014 Yerel Seçimleri ve Zonguldak İli Örneği" Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 1, ss: 51-76.
- Teziç, E. (1976). "Siyasi Partiler", Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Turan, İ. (1976). "Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış" Der Yayınevi, İstanbul.
- Turan, İ. (1986). "Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış", Der Yayınları 3.Basım, İstanbul.
- Turan, İ. (1991). "Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış", Der Yayınları, İstanbul.
- Turan, E. (2017). "Siyaset" Palet Yayınları, Konya.
- Turan, E. Ve M. Temizel (2015). "Türkiye'de Seçmen Davranışları", Kömen Yayınları, Konya.
- Türedi, H. (2018). "Erken Cumhuriyet Dönemi Siyasal Kültürü: Damga Teorisi ve Eğitim Eksenli Bir İnceleme" Yayınlanmış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Urbinati, N. and Warren, M. E. (2008). "The Concept of Representation in Contemporary Democratic Theory," Annual Review of Political Science. Vol: 11, pp: 387-412.
- Uysal, B. (1984). "Siyasal Katılma ve Katılma Davranışı Üzerinde Ailelerin Etkisi" Amme İdaresi Dergisi, C:17, S:4, ss: 109-134.
- Uztuğ, F. (2004). "Siyasal İletişim Yönetimi", İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Ünal, B. A. (2016). "Oy Verme Davranışı Modelleri" Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Temmuz, ss: 95-119.
- Verba, S. (1965). "Comparative Political Culture", Political Culture and Political Development içinde, Edt. Pye, Lucian W. ve Sidney Verba, Irinston University Press, New Jersey, pp: 512-560.
- Walters, R. (2007). "Barak Obama and the Politics of Blackness" Journal of Black Studies, Vol: 38, pp: 7-29.

Weaver D. H. (1996). ‘‘What Voters Learn from Media’’. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science. Vol:546, No:1, pp: 34-47.

Welch, S. (1993). ‘‘The Concept of Political Culture’’, The Macmillan Press LTD., London.

Yavaşgel, E. (2004). ‘‘Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Durum’’, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Yayla, A. (2008). ‘‘Siyasi Düşünce Sözlüğü’’, Adres Yayınları, Ankara.

Young, I. M. (2000). ‘‘Inclusion and Democracy’’ Oxford University Press, Oxford.